

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI GÜVENLİK VE TERÖRİZM ANABİLİMDALI

DİNİ MOTİVASYONLU TERÖRLE HUKUKİ MÜCADELE
POLİTİKASI: JAPONYA'NIN AUM SHİNRIKYŌ İLE
MÜCADELE ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Namık Berke ALPCAN

Danışman

Doç. Dr. Mustafa ARSLAN

Nevşehir

Ağustos- 2023

T.C.

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI GÜVENLİK VE TERÖRİZM ANABİLİMDALI

**DİNİ MOTİVASYONLU TERÖRLE HUKUKİ MÜCADELE
POLİTİKASI: JAPONYA'NIN AUM SHİNRIKYŌ İLE
MÜCADELE ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Namık Berke ALPCAN

Danışman

Doç. Dr. Mustafa ARSLAN

Nevşehir

Ağustos- 2023

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan

Namık Berke ALPCAN

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“Dini Motivasyonlu Terörle Hukuki Mücadele Politikası: Japonya’nın Aum Shinrikyō ile Mücadele Örneği” adlı yüksek lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Namık Berke ALPCAN

Danışman

Doç. Dr. Mustafa ARSLAN

Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Anabilim Dalı Başkanı

Doç. Dr. İlhan ARAS

KABUL VE ONAY SAYFASI

Doç. Dr. Mustafa ARSLAN danışmanlığında Namık Berke ALPCAN tarafından hazırlanan “*Dini Motivasyonlu Terörle Hukuki Mücadele Politikası: Japonya’nın Aum Shinrikyō ile Mücadele Örneği*” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

28/08/2023

JÜRİ

Danışman : Doç. Dr. Mustafa ARSLAN
Üye : Doç. Dr. İlhan ARAS
Üye : Doç. Dr. Emrah ÖZDEMİR

İMZA

.....
.....
.....

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun / / tarih ve
sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

..... / /

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim süresince değerli bilgilerinden ve tecrübelerinden yararlandığım danışman hocam Doç. Dr. Mustafa ARSLAN'a, öğrencisi olduğum Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Anabilim Dalı öğretim üyelerine ve yine öğrencisi olduğum Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Japon Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyelerine ve bu süreçte desteğini benden esirgemeyen aileme teşekkürlerimi sunarım.

Namık Berke ALPCAN
Nevşehir, Ağustos 2023

**DİNİ MOTİVASYONLU TERÖRLE HUKUKİ MÜCADELE POLİTİKASI:
JAPONYA'NIN AUM SHİNRIKYŌ İLE MÜCADELE ÖRNEĞİ**

Namık Berke ALPCAN

**Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Anabilim Dalı, Yüksek Lisans, Ağustos 2023
Danışman: Doç.Dr. Mustafa ARSLAN**

ÖZET

Dini motivasyonlu bir terör örgütü olan Aum Shinrikyō, 1995 yılında Tokyo metrosuna kimyasal silahla saldırarak adını duyurmuştur. Bu kapsamda tezde, dini bir hareket olarak başlayan Aum Shinrikyō'nun bir külte akabinde de terör örgütüne dönüşüm süreci, terör türleri arasındaki yerinin tespiti, diğer terör örgütlerinden farklılaşan özellikleri ve Japonya'nın başvurduğu mücadele yöntemleri ele alınmıştır. Başlangıçta bir yoga kursu olarak faaliyete başlayan Aum Shinrikyō zamanla kendi başına kitle imha silahları dahi üretebilecek kabiliyete erişmiş olup geniş kitlelerin hayatına kasteden eylemler gerçekleştirmiştir. Buna rağmen Japonya bu denli tehlike oluşturan bir terör örgütüyle mücadelesini temel hak ve özgürlükleri kısıtlamadan, dini oluşumları yasallaştırarak denetim altında tutmuştur. Bu yöntem ile terör örgütünü kontrol altına almış ve eylem yapamayacak hale getirmiştir. Aum Shinrikyō'nun devamı niteliğinde olan Aleph gibi dini oluşumlarla da mücadelesini hukuki yollarla sürdürerek yeni bir terör örgütünün filizlenmesini engellemiştir. Türkçe literatürde dini motivasyonlu terör örgütleri veya suç örgütleri ile mücadele konusunda, İslam Dini ile ilişkilendirilen örgütler dışında bir başka yapı incelenmemiştir. Dolayısıyla bu alanda ulusal literatürde bir boşluk olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda çalışmanın amacı dini motivasyonlu terörle mücadele kapsamında Japonya'nın terörle mücadele politikasına açıklık getirmektir. Nitel dokümantasyon incelemesi yöntemiyle gerçekleştirilen bu tez çalışmasında Japonya'nın Aum Shinrikyō ile hukuki mücadelesinde getirdiği hukuki düzenlemeler, Aum Shinrikyō'nun ardılı sayılan dini oluşumların tâbi tutulduğu denetimler ve Tokyo metrosu saldırısına ilişkin yargılama süreci ele alınmıştır. Araştırma sonunda Japonya'nın dini motivasyonlu bir terör örgütüyle etkin bir mücadele ettiği, bu mücadelede hukuk ve insan hakları değerlerine bağlı kaldığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Dini Motivasyonlu Terör, Kült, Japonya, Aum Shinrikyō, Terörizmle Mücadele*

**LEGAL COUNTER-TERRORISM POLICY AGAINST RELIGIOUSLY
MOTIVATED TERRORISM: THE CASE OF JAPAN'S FIGHT AGAINST AUM
SHINRIKYŌ**

Namık Berke ALPCAN

**Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences,
Department of International Security and Terrorism, Master of Thesis, August 2023
Supervised by Doç.Dr. Mustafa ARSLAN**

ABSTRACT

Aum Shinrikyō, a religiously motivated terrorist organization, made its name by attacking the Tokyo subway with chemical weapons in 1995. In this context, the thesis examines the transformation process of Aum Shinrikyō, which started as a religious movement, into a cult and then into a terrorist organization, the determination of its place among terrorism types, its characteristics that differ from other terrorist organizations, and the methods of struggle used by Japan. Aum Shinrikyō, which started as a yoga course at the beginning, has reached the ability to produce weapons of mass destruction on its own, and has carried out actions aimed at the lives of large masses. Despite this, Japan kept its fight against such a dangerous terrorist organization under control by legalizing religious organizations without restricting fundamental rights and freedoms. With this method, Japan took the terrorist organization under control and rendered it incapable of action. Japan prevented the emergence of a new terrorist organization by continuing his fight with religious formations such as Aleph, which is the continuation of Aum Shinrikyō, by legal means. In the Turkish literature, no other structure has been examined in terms of combating religiously motivated terrorist organizations or criminal organizations, other than the organizations associated with the Religion of Islam. Therefore, it has been determined that there is a gap in the national literature in this area. In this context, the aim of the study is to clarify Japan's anti-terrorism policy within the scope of religious-motivated counter-terrorism. In this thesis, which was carried out with the method of qualitative documentation analysis, the legal regulations brought by Japan in its legal struggle with Aum Shinrikyō, the inspections of the religious formations considered the successor of Aum Shinrikyō, and the trial process regarding the Tokyo subway attack were discussed. At the end of the research, it has been found that Japan is effectively fighting a religiously motivated terrorist organization and adheres to the values of law and human rights in this fight.

Keywords: *Religiously Motivated Terror, Cult, Japan, Aum Shinrikyō, Legal Fight Against Terrorism*

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	ii
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY SAYFASI	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TERÖR-TERÖRİZM VE DİNİ MOTİVASYONLU TERÖRİZM KAVRAMLARI

1.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	4
1.1.1. Terör- Terörizm Kavramları.....	4
1.1.2. Din Kavramı.....	8
1.1.3. Fundamentalizm (Köktencilik) Kavramı.....	9
1.1.4. Dini Motivasyonlu Terörizm	10
1.1.5. Kült ve Yeni Dini Hareketler Kavramları.....	13
1.2. TERÖRİZMİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	21
1.3. TERÖRİZMİN AMACI.....	27
1.4. TERÖRİZMİN UNSURLARI.....	29
1.4.1. İdeoloji.....	29
1.4.2. Örgüt.....	30
1.4.3. Şiddet.....	32
1.4.4. Propaganda.....	32
1.5. TERÖRİZMİN TÜRLERİ.....	33
1.5.1. Faaliyet ve Etki Alanı Bakımından Terörizm Türleri.....	34
1.5.1.1. Ulusal Terörizm.....	34
1.5.1.2. Uluslararası Terörizm.....	35
1.5.2. İdeolojik Bakımdan Terör Türleri.....	36

1.5.2.1. Marksist-Leninist (Sol) Terörizm.....	37
1.5.2.2. Etnik- Ayrılcıkçı Terörizm.....	37
1.5.2.3. Devlet Terörizmi.....	38
1.5.2.4. Dini Motivasyonlu Terörizm.....	39
1.5.3. Eylem Metotları Bakımından.....	39

İKİNCİ BÖLÜM

JAPONYA VE AUM SHİNRIKYŌ

2.1. JAPONYA DEVLETİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	42
2.1.1. Kısa Tarihçe.....	42
2.1.2. Toplumsal Yapı.....	45
2.1.3. Siyasi ve İdari Yapı.....	46
2.1.4. Hukuki Yapı.....	49
2.2. AUM SHİNRIKYŌ.....	50
2.2.1. Kuruluşu.....	50
2.2.2. İdeolojisi ve Amacı.....	52
2.2.3. Teşkilatlanması ve Üyeleri.....	55
2.2.4. Kültür Terör Örgütüne Dönüşme Süreci.....	56
2.2.5. Tokyo Metrosu Saldırısı ve Aum Shinrikyō'nun Tasfiyesi.....	60
2.2.6. Aleph (アレフ), Yamadara no Shudan (山田らの集団) ve Hikari no Wa (光の輪).....	62

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TERÖRİZMLE MÜCADELE VE JAPONYA'NIN TERÖRİZMLE MÜCADELE POLİTİKALARI

3.1. TERÖRİZMLE MÜCADELE.....	66
3.1.1. Terörizmle Mücadele Kavramı ve Unsurları.....	67
3.1.2. Terörizmle Mücadele Yöntemleri.....	68
3.2. JAPONYA'NIN TERÖRİZMLE MÜCADELE POLİTİKALARI.....	71
3.3. AUM SHİNRIKYŌ İLE HUKUKİ DÜZLEMDE MÜCADELE POLİTİKALARI VE HUKUKİ REGÜLASYONLAR	77
3.3.1. Tokyo Metrosu Saldırısı Öncesinde Yürürlükte Olan Yasal Metinler.....	82
3.3.1.1. 1951 Tarihli 126 Sayılı Dini Kuruluşlar Kanunu (宗教法人法).....	82

3.3.1.2. 1952 tarih ve 240 sayılı Yıkıcı Faaliyetleri Önleme Kanunu (破壊活動防止法).....	84
3.3.1.3. 1982 tarihli ve 61 sayılı Bakteriyolojik (Biyolojik) ve Toksin Silahların Geliştirilmesi, Üretimi ve Stoklanması Yasaklanmasına Dair Sözleşmenin Uygulanmasına Dair Kanun.....	85
3.3.2. Tokyo Metrosu Saldırısı Sonrası Yürürlüğe Giren Yasal Metinler.....	86
3.3.2.1. 1998 tarihli ve 45 sayılı Aum Shinrikyō'nun İflas Takibinde Devlet Alacaklarının İstisnalarına İlişkin Kanun(オウム真理教に係る破産手続における国の債権に関する特例に関する法律).....	86
3.3.2.2. 7 Aralık 1999 tarihli ve 147 Sayılı Ayrımcı Gözetmeksizin Toplu Katliam Gerçekleştiren Grupların Düzenlenmesine İlişkin Kanun (無差別大量殺人行為を行った団体の規制に関する法律).....	87
3.3.2.3. 2008 tarihli ve 80 sayılı Aum Shinrikyō Suç Mağdurlarına Yardımların Ödenmesine Dair Kanun (オウム真理教犯罪被害者等を救済するための給付金の支給に関する法律).....	93
3.4. YARGILAMA SÜRECİ ve ARDIL ÖRGÜTLERLE MÜCADELE.....	95
SONUÇ.....	1022
KAYNAKÇA.....	1055
EKLER.....	1299
ÖZ GEÇMİŞ	

KISALTMALAR

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

Bkz.: Bakınız

CIA: Merkezî İstihbarat Teşkilatı

ETA: Bask Yurdu ve Özgürlük

IRA: İrlanda Cumhuriyet Ordusu

JKO: Japon Kızıl Ordusu

PKK: Kürdistan İşçi Partisi

PSIA: Kamu Güvenliği İstihbarat Teşkilatı

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1. Aum Shinrikyō'nun politik hiyerarşisi.....	55
Tablo Ek-1. Aum Shinrikyō Kronolojik Liste.....	128

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Aum Shinrikyō'daki Değişiklikler.....	65
--	----

GİRİŞ

Tarih boyunca birçok farklı siyasi amaca hizmet eden terör eylemleriyle karşılaşmıştır. Bu kimi zaman etnik-ayrılıkçı, kimi zaman Marksist ideolojinin dayatılması gibi şekillerde tezahür etmiştir. Ancak temeli 1979 İran İslam Devrimi'ne dayandırılan dini motivasyonlu terör, günümüze kadar farklılaşarak çeşitli şekillerde insanların hayatına mâl olmaya devam etmiştir.

Dini motivasyonlu terörizmin kimi zaman El Kaide örneğinde olduğu gibi İslamcı-cihadist anlayışla icra edildiği, kimi zaman Ku Klux Klan gibi beyaz üstünlükçülüğüyle Hristiyanlığın bağdaştırılarak ırkçı bir dindarlıkla icra edildiği, kimi zaman da Aum Shinrikyō örneğinde olduğu gibi insanlığı acıdan kurtarmak adına Tanrı'yı kıyamete zorlamak şeklinde distopik amaçlarla icra edildiği görülmüştür. Hristiyanlığın Evanjelist öğretilerinden, Budizm'den ve Hinduizm'den etkilenen senkretik bir din olarak kurgulanan Aum Shinrikyō öğretisi, ufak bir yoga kursunda filizlenmiştir. Nihayetinde Japonya'nın dini örgütlenmelere kolaylık tanıyan kanunlarından yararlanılarak dini bir tüzel kişilik vasfına haiz olabilmıştır.

Tezin konusunu oluşturan Aum Shinrikyō¹² hakkında Türkçe literatürde bazı çalışmalar bulunmakla birlikte, Japonya'nın bu örgütle hukuki düzlemdeki mücadelesini detaylıca ele alan bir çalışma bulunmamaktadır. İnanç temelli terörist yapılarla yoğun mücadele içerisinde bulunan Türkiye'nin de Japonya'nın mücadele metotlarından yararlanıp yararlanamayacağı hususunun tartışılması gerektiği düşünülmektedir. Bu maksatla doküman incelemesi yapılırken birincil kaynaklar kullanılmış ve ilgili Japonca mevzuat, doğrudan Türkçeye çevrilmek suretiyle ulusal literatüre kazandırılmıştır. Araştırma Aum Shinrikyō ile mücadeleyle sınırlı tutulmuş, ilgili kanun metinlerinin, usûli hükümleri muaf tutularak, esasa ilişkin düzenlemeleri ihtiva eden ve çalışmamızı doğrudan ilgilendiren kısımları Türkçeye çevrilerek incelenmiştir.

¹ “オウム真理教” Japoncadaki okunuşu Oumu Shinrikyou olan örgütün adı uluslararası literatürde “Aum Shinrikyō” olarak bilinmektedir. Örgütün adının anlamı “Aum Supreme Truth” olarak İngilizceye çevrilmektedir. Türkçe çevirisi ise, ‘Aum Yüce Gerçeği (Öğretisi)’dir.

² “ō” harfi, Japoncanın kanji alfabesindeki bazı harflerin telaffuzunu ifade etmek için kullanılmak uzun bir ‘o’ sesi olmakla birlikte okunuşu bu kelime bazında “ou” olacaktır.

Yukarıda verilen literatür bilgileri ışığında tezin araştırma soruları aşağıdaki gibi belirlenmiştir;

- Dini bir oluşum olarak kurulan Aum Shinrikyō'nun terör örgütüne dönüşmesi süreci nasıl gerçekleşmiştir?
- Japonya terörizmle mücadele kapsamında Aum Shinrikyō ile mücadelesinde başarılı olabilmemiş midir?
- Terörizmle mücadelede insan haklarından taviz vermeden hukuka bağlı kalınarak başarılı olunabilir mi?

Sıralanan araştırma sorularından hareketle bu tez çalışmasının amacı dini motivasyonlu terör denildiğinde ilk akla gelenlerin İslami motivasyonlu terör örgütleri olmasına ilişkin algıyı kırmakla birlikte; Japonya'nın dini motivasyonlu bir terör örgütüyle mücadele politikasına açıklık getirmek, kültlerin zamanla terör örgütlerine dönüşebilme potansiyellerine dikkat çekmek ve terörizmle mücadelenin hukuka bağlı kalınarak nasıl yürütülebileceğini örneklendirmek olarak belirlenmiştir.

Çalışmada yeni bir dini hareket olarak kurulan Aum Shinrikyō'nun zamanla bir külte ve terör örgütüne dönüşüm süreci ele alınacak, Japonya'nın bu terör örgütüyle mücadelede metot olarak öncelik verdiği hukuki mücadele yöntemlerine açıklık getirilecektir. Bu bağlamda çalışmanın birinci bölümünde terör-terörizm kavramlarına ilişkin tanımlamalar derlenerek iki kavram arasındaki ayrım ifade edilecektir. Örgütün inanç temelli bir terör örgütü olduğu kabul edilmesi nedeniyle dini motivasyonlu terörizme ilişkin tanımlamalara da yer verilecektir. Literatürde tanımı üzerine fikir birliği bulunmayan 'yeni dini hareket' ve 'kült' kavramları da bu bölümde ele alınarak, kavramlar arasındaki anlamsal benzerlik ve farklılıklara ilişkin tespitlerde bulunularak literatüre katkıda bulunulmaya çalışılacaktır. Akabinde de terörizmin tarihçesine, amaçlarına ve türlerine genel hatlarıyla değinilecektir.

Terörizmle mücadele politikalarında güvercin politikalar izlediği belirtilen Japonya'nın şayet izlemiş olduğu politikaları, güvercin politikalar olarak kabul edilecekse bunun altında yatan ne gibi gerekçeler olduğu hususu da ülke tarihi, sosyolojisi, hukuki ve idari yapısına değinilerek ikinci bölümde ele alınacaktır.

Japonya'nın Aum Shinrikyō terörü ile mücadelesinin hukuki yönleri ise üçüncü bölümde ele alınacaktır. Bu bağlamda Tokyo metrosuna gerçekleştirilen sarin gazlı saldırı dönüm noktası olarak kabul edilecek ve saldırı öncesinde yürürlükte olan ve saldırı sonrasında çıkarılan kanunlar ayırımına gidilerek ilk defa bu örgüte karşı uygulanmış mücadele yöntemleri anlatılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TERÖR-TERÖRİZM VE DİNİ MOTİVASYONLU TERÖRİZM KAVRAMLARI

1.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1.1. Terör- Terörizm Kavramları

Terör kavramının spesifik ve üzerinde uzlaşılan tek bir tanımı bulunmamaktadır. Hatta öyle ki bu durum artık klişeleşmiştir ve “*One Man’s Terrorist Another Man’s Freedom Fighter*”; Türkçe haliyle, ‘Birinin teröristi ötekini özgürlük savaşçısı’ kalıbıyla açıklanmaktadır (Ganor, 2002; Wikan, 2018). Terör kavramına ilişkin tanımlamalarda çoğunlukla görüş ayrılıkları olmakla birlikte üzerinde hemfikir olunan yegâne unsur bu kavramın etimolojik kökenine ilişkindir. Buna göre terör kelimesinin kökeni Latince’de korkudan titretmek, korkutmak, caydırmak anlamlarına gelen *terrere* kelimesinden gelmektedir (Başeren, 2001:196).

Terör teriminin bugünkü anlamıyla ilk kullanımı, 1793-1798 yılları arasında Fransa’daki durumun ‘Terör Dönemi’ olarak tanımlanmasından kaynaklanmaktadır (Wilkinson,1974:9). Bu dönemde yönetimde olan Jakobenlerin uygulamış oldukları sistematik şiddet politikası nedeniyle terör kavramı bugünkü anlamını kazanmış olup; akabinde yaşanan gelişmeler neticesinde devlet tarafından vatandaşlara uygulanan şiddet anlamı genişleyerek, siyasi grupların bireylere ya da devlete karşı uyguladıkları şiddeti tanımlamakta da kullanılmaya başlandığı belirtilmektedir. (Öktem, 2004)

Fransızcadaki karşılığı ‘terrorer’ kelimesinden dilimize geçmiş olan terör kelimesi Türk Dil Kurumu tarafından ‘yıldırı’ olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2022) Günümüzde terör olarak kullanılan kavram, Türkçe literatürde geçmişte ‘tedhiş’, ‘anarşi’ kavramlarıyla ifade edilmektedir (Dönmezer, 1978; Alparslan, 1983).

Terörün ya da literatürde artık eskimiş bir kelime olarak kabul edilen tedhişin; en geniş haliyle, siyasi bir amaç hedefleyen, sivillerin de hedefi olabileceği silahlı eylemler gerçekleştirmek ya da böylesi eylemleri gerçekleştirebilme tehdidi olarak tanımlanmaktadır (Özdemir ve Işık, 2021: 201). Diğer bir tanıma göre ise; kendisine yer bulduğu sistemi değiştirmeyi, yıkmayı veya yok etmeye yönelik tehdit içeren silahlı şiddet eylemi olarak tanımlanmaktadır (Aydın ve Türkoğlu, 2011).

Bu aşamada dikkat çekilmesi gereken bir husus vardır. Her ne kadar bu iki kavram çoğunlukla birbirlerinin yerine kullanılsa da aslında bu kavramların kendine özgü anlamları mevcuttur. Buna göre terörü, terörizmden farklı kılan en önemli unsur eylemin siyasi amaçla icra edilmiş olmasıdır. Çünkü siyasi amacı olmayan şiddet eylemine terör eylemi denilemeyecektir. İşte siyasi maksatla düzenli olarak icra edilen terör eylemlerinin bütününe terörizm denmektedir. (Şen Y., 2018: 219)

Tomis Kapitan'a göre *“Terörizm; birtakım siyasi hedeflere ulaşmak amacıyla, kasıtlı bir şekilde masumlara, sivil halka ve savaştı olmayan ahaliye, şiddet, kuvvet veya tehdit uygulamaya denir.”* (Kapitan, 2012)

Yine bir diğer tanıma göre de terörizm; siyasi bir amacı olan ve toplumun dikkatini çekmek için gerçekleştirilecek şiddet eylemleri aracılığıyla, toplumda oluşturulması hedeflenen korku ikliminden yararlanarak devlet kurumlarını ve toplumu karşı karşıya getirmeyi hedefleyen stratejinin sistematik olarak uygulanmasıdır. (Şen O. , 2011)

Japonya'nın hukuki bağlamda kabul ettiği terörizm tanımı 'Belirli Sırların Korunması Hakkında Kanun'unda *‘devlete veya topluma siyasi veya başka bir ilkeyi, inancı dayatmak ya da bu maksatla toplumda korkuya neden olmak amacıyla insanları öldürmeye, yaralamaya veya önemli tesisleri ve benzeri unsurları yok etmeye yönelik faaliyetler’* olarak tanımlanmaktadır. (Belirli Sırların Korunması Hakkında Kanun, 2015)

Pamukoğlu'na göre terör; hükümeti hedef alarak, kanuna aykırı şekilde yıkıcı, yıldırıcı, korku uyandırıcı ve tedhiş içeren hareketlerde bulunmaktır. Terörist de terörü iş

edinmiş, tedhişçi kimselere denmektedir. Terörizm ise terör ve tedhişçilik faaliyetlerinin; güdülen siyasi amacın elde edilmesi adına sistematik şekilde kullanılmasıyla icra edilen eylemlerin tamamına verilen isimdir. (Pamukoğlu, 2020)

Alex Schmidt tarafından 1936-1981 yılları arasında terörizmi ifade edebilmek adına 109 farklı tanımları derlemiş olup bu tanımların ortak yönlerinin şunlar olduğu saptanmıştır (Mutioğlu, 2000: 261):

- şiddetin kullanılması,
- şiddetin devreye sokulma tehdidi,
- belirlenmiş bir hedefe yönelik strateji veya savaş yöntemi olması,
- kurbanı üzerinde korku yaratma amacı taşıması,
- acımasız ve insanlık dışı bir yapı içermesi,
- reklamın temel unsur olarak yer alması.

Bir başka görüş de terörizmi, propagandanın -mesaj göndermenin- çok önemli bir rol oynadığı siyasi güdümlü bir şiddet türü olarak tanımlar mahiyettedir. On dokuzuncu yüzyıl anarşistlerinden Peter Kropotkin'e göre terörizm; nedeni ne olursa olsun, küçük grupların siyasi bir amaca dikkat çekebilecekleri bir araç olarak terör eylemlerini kullanarak propaganda yapmasıdır (Weinber ve Eubank, 2006: 3)

Çağlar'a göre terör, büyük çaplı korkuya sebep olan ve toplumda yılgınlığa sebebiyet verme hali iken; terörizm, siyasi amaçlar doğrultusunda mevcut siyasi durumu kanuna aykırı şekilde değiştirmek için örgütlü, sistemli ve süreklilik arz eden terör eylemlerinin devamlı şekilde gerçekleştirilmesi ve bunun yöntem olarak benimsenmesi halidir. Buradan hareketle büyük bir korkuya sebebiyet veren her olayın terör unsurunu ihtiva edebileceğini ancak, terörizm olarak nitelendirilmelerinin mümkün olmadığını belirtmektedir. Çünkü terörizm için terör eyleminin, aynı siyasi amaç doğrultusunda, sistemli ve süreklilik arz edecek şekilde icra edilmesini şart olduğunu vurgulamaktadır (Çağlar, 1997: 119).

Terörizmin teorik bir başka tanımına göre; örgütlü bir yapının, ortaklaştığı siyasi amaca ulaşmak maksadıyla şiddeti, sistemli bir biçimde kullanmayı yöntem haline getirmiş olmasıdır. Diğer bir deyişle radikal düzeyde siyasal-sosyal bir değişimi

diretmek adına şiddeti, araç olarak kullanmak ve bunu sistematik şekilde icra etmektir (Cevizci, 1999: 844).

Terörizmin tanımı hususunda son olarak ve geneli kapsayacak şekilde bir tanımlama yapacak olursak; “Terörizm, demokratik ikna yoluyla barışçıl davranışı, hukukun üstünlüğünü ve devlet otoritesini tanımayan, güçsüzlüklerini gizlemek amacıyla demokratik otoriteleri kitlelerden kopararak halka karşı şiddet kullanmaya yönelten ve uluslararası destek gören örgütlerin siyasi hedeflere ulaşmak için masum insanları bile hedef alabilen ve hiçbir savaş kuralı tanımayan geleneksel siyasi suçlardan farklı, metodik, örgütlü, sistematik öldürme, kaçırma, korkutma ve tahrip eylemi olarak tanımlanmaktadır.” (Şen Y., 2018: 132).

Siyasi hedefleri olanların, müzakere ya da askeri yöntemlerle hedeflerine ulaşamayacaklarına olan inançları sebebiyle terörizme başvurabildiklerini gösteren birçok örnek mevcuttur. Terörizmi, stratejik olarak en mantıklı yol olarak gören grupların; uğranılan haksızlığa son verme, intikam alma, istenmeyen statükoyu değiştirme istekleri, kendi davalarının meşruiyetine inanç gibi motivasyon kaynaklarının olduğu belirtilmektedir (Kapitan, 2012: 77).

Elşen Memmedli’ye göre; terör belirli bir ideoloji etrafında örgütlenen bir grup tarafından, hedefledikleri kitlenin fikrini değiştirmek bu suretle de elde etmeyi umdukları siyasi hedefleri gerçekleştirmek saikiyle, kasten ve özellikle de sivillere yönelik olarak icra edilen, kaos ve korku ortamı yaratacak propaganda amaçlı şiddet eylemleri olarak tanımlanmaktadır (Memmedli, 2016: 989). Kartal da bu tanıma ilaveten belirlenen amaçlar doğrultusunda asıl hedefler dışında kalan rastgele hedefler seçilmek suretiyle halkta korku, panik, yılgınlık yaratmak için düzenli olarak icra edilen şiddet eylemlerinin bütününün terörizm olduğunu belirtmektedir. (Kartal, 2018: 47).

Çitlioğlu’nun terörist tanımı ise bir terör eylemi gerçekleştiren ya da böylesi bir eylemin sağlanabilmesi adına destek sağlayan, eylem yapmasalar dahi terör örgütüne üye olanlar, terör örgütünün amaçladığı siyasi hedefe ulaşması yönünde yardımda bulunan kimselere terörist denilebileceği yönündedir. Terörist kendi bakış açısına göre

menfaatine uygun görmediği, adaletsiz olduğunu düşündüğü düzene karşı savaşırken; bu düzenin kendisine yüklediği her türlü değeri de aynı şekilde yok etmeyi hedefler. (Çitlioğlu, 2006: 227 ve 263)

Arıboğan tarafından ise terör eylemini icra eden kişi; ister Tanrı'nın savaşçısı isterse de bir ideolojinin militan savunucusu olarak nitelendirilsin, nihayetinde ikisinin de amacının kendi varlıklarını ispat etmek olduğu belirtilmektedir. Eylemin olabildiğince beklenmedik olması sağlanarak tanınmak, var olan otoriteyi yok saymak, propaganda yaparak inandığı değerleri popüler kılarak daha geniş kitlelerin bunlardan haberdar olmasını sağlamayı hedeflediklerini belirtmektedir (Arıboğan, 2007: 49).

Çalışmada terör; siyasi bir amacı bulunan, sivillerin de hedefi olabileceği silahlı eylemler gerçekleştirerek toplumda korku yaratan şiddet türünü tanımlamada kullanılacaktır. Terörizm kavramı ise siyasi amaçları bulunan ve silahlı şiddet eylemlerinin sistematik şekilde icra edilmesi suretiyle toplumda korku ortamını hâkim kılmayı hedefleyen terör faaliyetlerini tasvir etmekte kullanılacaktır.

1.1.2. Din Kavramı

Din kavramının bakış açısına bağlı olarak birçok farklı ve detaylı tanımı mevcuttur. En geniş haliyle, 'İnsan ve yaratıcı arasındaki bağ olup; insanın, gücünün üzerinde hissettiği sonsuz varlık veya varlıklarla ilişki kurması' şeklinde tanımlanmaktadır (Aksın, 2000: 237).

Türk Dil Kurumu din kavramını şu şekillerde tanımlamaktadır (TDK, 2022):

- *Tanrı'ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum; diyanet.*
- *Bu nitelikteki inançları kurallar, kurumlar, töreler ve semboller biçiminde toplayan, sağlayan düzen.*
- *İnanılıp çok bağlanılan düşünce, inanç veya ülkü; kült.*

Özellikle tek tanrılı dinlerin, kendini savunma amacıyla ve sınırlı bir ölçüde şiddet kullanımını teolojik olarak meşrulaştırdığı ifade edilmektedir. Bununla birlikte, bu durumun temelinde, teolojinin değil siyasetin yattığı belirtilmektedir. Tarihsel

örnekler incelendiğinde, bu dinlere mensup olan bireylerin, Tanrı adına toprak fethetme, fetih savaşları ya da imparatorluğun yayılması gibi hem kutsal hem de kutsal olmayan amaçlar için dini; bir haklılaştırma aracı olarak sıkça kullandıkları gözlemlenmektedir (Esposito, 2015: 1068).

Dinin, terörü meşrulaştırmada araç olarak kullanılması hususu Durkheim'ın 'kutsallaştırma' olarak tanımladığı durumla açıklandığı görülmektedir. Dini değerler uğruna savaşmak, bu uğurda şehit olmak (dini korumak adına) dinin mensupları olarak kutsal bir vazife olarak yorumlanarak icra edilmesi şiddetin kutsallaştırılarak dinin içine empoze edilmesidir. Örneğin İslami motivasyonlu terör örgütlerinin savunduklarını iddia ettikleri davalarını meşrulaştırmak ve kendisine inanmış olan taraftarlarını harekete geçirebilmek adına 'cihat' anlayışını kullandıkları belirtilmektedir (Albayrak, 2004: 297). Bu hususla, Japonya'daki samuraylık kültüründe etkin olan Zen Budizm'inde de karşılaşıldığı aktarılmaktadır (Kirman, 2004: 328).

1.1.3. Fundamentalizm (Köktencilik) Kavramı

Amerikan Protestanlığına dayanan fundamentalizm kelimesi Türkçeye 'köktencilik' olarak çevrilmektedir. Fundamentalizm kavramı, günümüzde her ne kadar ilk olarak İslami unsurları çağrıştırsın olsa da kelimenin ilk kullanışı aslında 20. Yüzyılın başında ABD'de; liberal Protestanların Hristiyanlığı tahrif ettiklerini düşünen ve Hristiyanlığın temellerine dönmeyi amaç edinen bir başka Protestan grup tarafından ortaya atılmıştır (Hasanov, 2016: 242).

Köktendinci anlayış, dine sonradan eklenen hususlardan arınmayı ve dini; ilk kaynaklara yani orijinal yorum ya da öğretilere göre yaşamayı uygun görmek olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde ise bu kavramın genellikle şiddet, baskı ve yıkıcılığı kutsamak anlamını ihtiva ettiği düşünülmektedir (Biçer ve Dalkılıç, 2010).

Hasanov, fundamentalist eğilimler üzerine yapılan araştırmaları derleyerek söz konusu eğilimlerin ortak özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

- *Kültürel öğeleri reddetme: Kültürleri saptırıcı ve dine karşı bir tehdit olarak görmek.*
- *Literal yaklaşım: Dinî metinlerdeki hükümleri sadece zahiri anlamına göre anlamak ve harfiyen uygulamak.*

- *Dışlayıcılık: Hakikatin temsilcisi olma bağlamında kendi taraftarları ile başkaları arasında kesin bir ayırım yapmak suretiyle, başkalarını şeytani güçler olarak göstermek.*
- *“Mutlak hakikat” ve “kurtuluş” ile ilgili yalın ve net bir dille ifade edilen hazır reçeteler sunmak.*
- *Kendileri gibi olmayan herkese karşı mücadele etmek*
- *Kendi dinî bakış açılarını yaymak için geleneksel ve modern her türlü imkân ve araçları kullanmak.” (Hasanov, 2016: 242).*

1.1.4. Dini Motivasyonlu Terörizm

Dini motivasyonlu terör; dinin, terörü beslemesi anlamını barındırmak yerine icra edilen şiddet eylemine meşruiyet kazandırılması maksadıyla dinin kullanılması olarak tanımlanmaktadır (Aydın ve Türkoğlu, 2011: 164). Nihayetinde din, kişileri şiddete yönlendirmekten ziyade kişileri birbirine yakınlaştırma ve toplumsal düzeni tesis etme hedefi güden bir olgu olarak nitelendirilmektedir (Kirman, 2004: 325).

Dini motivasyonlu terörün öncelikli amaçları arasında çoğunlukla; sosyal sınıf, toprak ele geçirerek bağımsızlık talep etmek ya da ırk esaslı düzenlemelerin yapılması adına siyasi otoriteyi baskılamak gibi amaçlar bulunmamaktadır. Bunun yerine dini motivasyonlu terör örgütlerinin; özellikle mensubu oldukları dinin kurallarının, yaşamın her alanına tatbik edilerek bütün toplumun, örgütün dini inancının emrettiği şekilde yaşaması için baskı unsuru olarak terörü kullandığı ifade edilmektedir. Diğer bir deyişle mensubu oldukları dinin esas alındığı teokratik bir rejimin kurulmasını amaçlayan terörizm türüdür (Çağlar, 1997: 125).

Gus Martin, "Din motivasyonlu terörizm" terimini bir politik şiddet türü olarak tanımlamaktadır. İnancın yüce zaferi için terör eylemlerinin icra edildiği ve yönlendirildiği bir politik şiddet türü olarak nitelendirmektedir. Girişilen eylemlerin amaçlandığı doğrultuda gerçekleşmesi halinde, bu dünyada ve -inançlarına bağlı olarak- ölüm sonrasındaki yaşamda ödüllendirilmeye duyulan inançla eylemlerde bulunulduğu belirtilmektedir (Martin, 2006: 183-184).

Dini motivasyonlu terörün ortaya çıkmasına neden olan ideolojik temellerden biri, din duygusudur. Bu duygu; yaygın dinlerin yanı sıra yaygın inançları da içerir. Filistin

davasını savunan bazı örgütlerin, stratejik bir yaklaşım olarak şiddeti benimsemesi, terörün dinle ilişkilendirilme sürecinin ilk aşamasını oluşturmuş, bu görüş İran İslam Devrimi'nden sonra din motivasyonlu terör hareketlerinin artmasıyla daha da güçlenmiştir. Radikal dinci terörizm olarak da adlandırılan dini motivasyonlu terörizm, sadece İslamiyet'e özgü olmayıp Japonya gibi diğer ülkelerde de gözlemlenen bir olgudur (Türkiye Barolar Birliği, 2006: 231).

Dini motivasyonlu terör örgütlerinde mutlakiyetçi bir yapılanmadan bahsedilmektedir. Buna göre örgütün başında mutlak otorite sahibi bir lider bulunmaktadır. Örgüt liderine bağlı bir yönetici komitenin de ayrıca bulunduğu belirtilerek, yönetimde söz hakkı sahibi olan; bir nevi yönetici vasfına haiz üyelerin, fikirlerine danışılacak bir mecra olarak kabul edilmektedir. Danışma meclisi olarak nitelendirilebilecek bu topluluğun yönetiminde il/bölge temsilcilikleri bulunmaktadır (Çağlar, 1997: 131).

Arıboğan da dini motivasyonlu örgütlerin iç dinamiklerini açıklarken, örgüt/organizma- mürit/uzuv metaforunu kullanmaktadır. Buna göre bireyler örgütten önceki yaşamlarında ne kadar yetkin bir kişilik olsalar da örgüte girdikten sonra müride dönüşmek zorunda oldukları ifade edilmektedir. Bunun gerekliliğinin organik sistemin sağlıklı işleyebilmesi için gerekli olduğu '*Birey düşünerek ve sorgulayarak varlığını kanıtlayarak da örgüt üyesi, düşünmeyerek ve itaat ederek kendi varlığından soyutlanır.*' ifadesiyle açıklanmaktadır. Bu sayede birey, önceki kimliğinden arınarak kendini örgüte ve örgüt liderine adayarak, bir şeye ait olma güdüsüyle yeni bir kimlik inşa etmektedir. Grubun iç dinamiğini etkileyen bir diğer unsur da dış faktörlerdir. 'Karşı taraf' güç kullanımını ve katılımı arttırırsa, örgütün dayanışma duygusu artar ve inandıkları değerlere duydukları inanç pekişir ki bu durum da örgüt üyelerinin en şiddetli eylemleri dahi yapabilecek düzeye gelmelerini sağladığı belirtilmektedir (Arıboğan, 2007: 84).

Din ve şiddet öğelerinin bir araya gelmesine sebebiyet veren ortak unsurlar kısaca şu başlıklar altında özetlenmektedir (Harman, 2016: 165):

- Dini şiddet yanlıları, mutlak hakikate sahip oldukları iddiasındadırlar. Kendileri için olan dinin ve din anlayışının herkes için olmasını isterler.
- Dini lidere sorgulamaksızın itaat etmek.
- Gelecekte daha iyi bir yeryüzü cenneti kurulacağı vaadinde bulunmak.

- Tanrı nezdinde haklı olduğu ilan edilen ‘kutsal savaş’ ilan etmek.
- Dünyayı uzlaşmaz iki taraf olarak iyi ve kötü diye bölmek, geçmişte dinin doğru yaşandığı ideal zamanlara duyulan özlem ve buna dönüşün ancak kötülüğe karşı dini mücadele ile gerçekleşebileceğine inanmak.

Başkalarından farklı olduklarına duydukları inançla bir araya gelen kişilerin, aynı düşünce yapısı ve duygusal temelde buluşabilmeleri sayesinde kısa zamanda konsolide olabildikleri düşünülmektedir. Özellikle fanatizm ve radikalizm çizgisinde icra edilen eylemlerin, böylesi birliktelikleri pekiştirdiği ve kendileri gibi olmayanları cezalandırdıkça kutsal bir görev icra ettiklerini düşünmeleri; seçilmiş kişiliklerinin yüceldiğine duydukları inançla, masum sivillerin ölümünü meşrulaştırdıkları kabul edilmektedir. Dolayısıyla radikal dinci oluşumların diğer radikal oluşumlara kıyasla şiddete meyillerinin daha fazla olduğu, bunun altında yatan nedenin de dini bir vazife yerine getiriyor olmaları sebebiyle ödüllendirileceklerine duydukları inanç olduğu düşünülmektedir (Çitlioğlu, 2006: 278-279).

Terör eyleminde bulunan terör örgütü, dini bir kült olması halinde oldukça ütöpik amaçlar doğrultusunda eylemler gerçekleştirebilmektedir. Özellikle de Aum Shinrikyō'nun da aralarında sayılabileceği binyılcı, kıyamet gününü bekleyen, peygamberlik/Mesihlik iddiasında bulunan liderlerin söz konusu olduğu terör örgütlerinde bu durumla sıkça karşılaşılabilir. Öyle ki bu vasfa sahip liderlerin akıl sağlığından yoksun mahiyette özellikler sergilediği ve bu doğrultuda müritlerine emir verdiği; bu emirlerin de dünyayı ele geçirme, insanlığı cezalandırma, kıyamet gününün gelişini hızlandırma gibi amaçlar doğrultusunda verildiği gözlemlenmektedir. Hatta Tanrı'nın yegâne savunucusunun kendisi olduğu iddiasıyla icra edilecek terör eylemlerinde kitle imha silahlarının kullanılması talimatını dahi verebilmeleri sebebiyle Arıboğan, bu gibi kimselerin ‘*akıl sağlıklarının yerinde olabilme ihtimalinin bulunmadığını*’ belirtmektedir (Arıboğan, 2007: 80).

Cronin, dini motivasyonlu terörün doğası gereği diğer terör türlerinden daha tehlikeli, daha öncelikli bir tehdit olduğunu beyan etmektedir. Öyle ki bu tür terör hareketlerine iştirak eden kişiler, iyilik adına kötülükle savaştıklarını düşünmektedir. Bundan dolayıdır ki kolaylıkla kendileri gibi düşünmeyenleri düşman olarak görebilecekleri

ve şiddete başvurmaktan çekinmeyecekleri kabul edilmektedir. Yine ilahi bir makamdan emir aldıklarına inandıkları için herhangi bir tereddütleri olmadığı gibi uyguladıkları şiddet de öngörülemez olabilmektedir. Dini motivasyonlu terörün uygulayıcısı teröristlerin bir özelliği de topluma yabancılaşmış olmalarıdır. Dolayısıyla kendilerinin de bir parçası olabileceklerine inandıkları daha eşit, daha adil, daha mükemmel bir dünya inşa etme çabalarının varlığından bahsedilebilmektedir. Vermiş oldukları ‘kutsal savaş’ ile hem ölümden sonraki hayatlarını hem de Dünya’daki yaşamlarını güzelleştirmeye çalışmaları itibariyle motivasyonları oldukça yüksek olabilmekte ve kıyametvâri saldırıları icra etme hususunda en ufak çekince hissetmedikleri aktarılmaktadır. (Cronin, 2003: 41-42)

Dünya genelinde farklı zamanlarda vuku bulan şiddet olaylarının ya da terör saldırılarının faili olan farklı dini motivasyonlu oluşumların motivasyonlarını anlamaya çalışan bilim insanlarından David G. Bromley’in ortaya atmış olduğu “Dramatic Denouements” yani ‘Dramatik Sonlar’ teorisi dini motivasyonlu terörizmi anlayabilmek adına önem arz etmektedir. Bromley, teorisini açıkladığı yazısının tarihsel temellendirme kısmında Aum Shinrikyō’nun da bahse konu süreçlerden geçtiğine işaret etmektedir. Bu husus Aum Shinrikyō’ya ilişkin kısımda detaylıca ele alınacaktır.

1.1.5. Kült ve Yeni Dini Hareketler Kavramları

Marc Galanter, kültürler üzerine kaleme aldığı kitabında Aum Shinrikyō’nun da aralarında yer aldığı birkaç kültürün oluşumunu incelemiş ve şu ortak noktaları tespit etmiştir (Galanter, 1999):

- Dini öğretiler doğrultusunda bir araya gelmiş olan grup üyelerinin toplumdan soyutlanarak yalnızlaşmalarını sağlamak,
- Liderde zaman içerisinde ortaya çıkan korkular ve paranoya,
- Liderdeki, mutlak otorite kurma arzusu,
- Devletin kötü yönetimi.

İlgili başlıklara da şöyle açıklamalar getirilmektedir; bahse konu oluşumlar coğrafi mahiyette yer değiştirerek, üyelerin geleneksel toplumdan izolasyonunu sağlayabilmektedir. Bu da grubun kendi içinde oluşturduğu öğretinin mutlak hakikat

olduğu inancını pekiştirmekte ve bunun aksini düşünmelerini sağlayabilecek akılı selim geribildirim alabilmelerini engellemektedir. Dolayısıyla zamanla gerçeklik algısı yitirmekte, grubun şiddete yönelme ihtimali artmaktadır. Aynı şekilde şiddet ihtimalini arttıran diğer unsur da grubun liderinin, grup veya üyeler üzerindeki mutlak otoritesini sürdürme isteğidir. Kontrolü elden bırakmak istemeyen ve otoritesini sağlamlaştırmayı ve genişletmeyi hedefleyen lider, zamanla kişilerin gündelik hayatına dahi müdahale eder hale gelmektedir. Öyle ki gündelik hayatları bile başkası tarafından idame ettirilen üyeler iradelerini tamamen, lider olarak gördükleri kişiye devretmektedirler ve istenenleri -terör eylemi olsa bile- çoğunlukla sorgulamaksızın yerine getirmektedirler. Dördüncü ve son faktör, ele alınanlar arasındaki tek dış faktördür. Yani ilk üç faktör kültü teşkil eden oluşumların içinde yaşanan hadiseler iken sonuncu faktör, devletin süreci ve mücadeleyi kötü yürütmesinden bahsettiği için bir dış faktördür. Kötü devlet yönetimi ile kastedilen; dini gruplarla mücadelede yetersiz kalınması, özellikle genç zihinlerin böylesi tehlikeli dini oluşumlar tarafından ele geçirilmesini engelleyememesi ve yasadışı faaliyetlere müdahalede geç kalması olarak açıklanmaktadır. (Turan ve Battal, 2016: 176-177)

Dini motivasyonlu terör kavramının daha iyi anlaşılabilmesi adına bazı kavramlara açıklık getirilecektir. Bu bağlamda Yeni Dini Hareketler ve Kültler ayrımı ile karşılaşılmaktadır. Kült kavramının bu çalışma kapsamında olan terimsel karşılığı (Oxford, 2022);

- Belirli bir figür ya da nesneye yönelik tören veya ritüelde ifade edilen belirli bir dini ibadet, saygı biçimi veya sistemi.
- Başkaları tarafından tuhaf ya da uğursuz olarak kabul edilen inançları olan veya üyeler üzerinde aşırı kontrol uygulayan (özellikle dini) inanışlara, uygulamalara sahip nispeten küçük bir grup insan.

Türkçe literatürde ise kült terimi yaygın kullanımıyla dini inanç, pratik ve kurumları içinde barındıran özel bir yapı veya örgütlenme anlamında kullanılmaktadır (Uluç, 2012: 99).

Benjamin Zablocki, sosyologların genellikle, kültü; kilise(cemaat), tarikat ve mezhepten ayırdığını belirtmektedir. Kültleri yenilikçi ve ateşli gruplar olarak

tanımlamaktadır. Ona göre k ltler, ana akım inançlar arasına kabul edilirlerse Őevklerini kaybedecek, daha organize Şekilde toplumla bütünleŐip kilise(cemaat) halini alacaktır. Kiliselerdeki insanlar öğretilerden tatminsiz olduklarında ve daha hararetli, parçalanmış gruplara ayrıldıklarında oluşan yeni gruplara tarikat denilmektedir. Tarikatlar, heyecanlarını yitirdikçe ve toplumla b t nleŐtikçe de mezhep halini alacaktır. Zablocki, kültü “*karizmatik iliŐkilerle bir arada tutulan ve tam bağlılık talep eden ideolojik bir organizasyon*” olarak tanımlamaktadır (Zablocki (1997)’den aktaran (Rosedale ve Langone, 2015).

Literatürde “yeni dini hareketler” kavramı ‘*dini oluşumlar, alternatif dini hareketler, marjinal hareketler, k ltler*’ terimleri kullanılarak ifade edilen ve ayırım yapılması oldukça zor olan dini yapıların kimliğini belirginleŐtirmek için kullanılmaktadır. Bir değişiklik talebini ve dinamizmi çaėrıŐtıran ‘hareket’ kelimesi; bu grupların egemen kurumsal düzene muhalif olmaları ve alternatif yapısal bir düzen kurmayı amaçladıklarını vurgulamaktadır.1960’lı yıllarda Batı’da ortaya çıkıp 1980’lere kadar oldukça rağbet gören maneviyat arayıŐlarını ifade etmede kullanılan kült kavramı; zaman zaman Şiddet ya da terör olaylarına karışan dini oluşumlarla karŐılaŐıldığında yeniden gündeme gelmektedir (Uluç, 2012: 105).

1972’de İngiliz sosyolog Colin Campbell, aėdaŐ kült inançların ve örgütlerin ortaya çıktığı sosyal ve felsefi ortamı tanımlamak için “k ltik evre” kavramını ortaya atmıŐtır. Campbell’ın kullanımında kült, popüler hayal gücünün, karizmatik ama sömürücü bir liderin kölesi olan bir grup birey olarak bir "kült" fikrine ilişkin değil; geleneksel dinlere kıyasla daha az sadakat gerektiren gevŐek bir yapılanmanın olduğu, manevi anlamda "arayan" kimselerin bir araya geldiği toplulukları veya dini inançlarındaki baskın ortodoksiye muhalif olan kimselerin bir araya gelerek oluŐturdukları toplulukları ifade etmekte kullanılmaktadır. Yine alıŐılmıŐın dışında veya saptırılmıŐ bir bilim anlayıŐı, mistisizm ve komplo teorisinin heterojen bir karıŐımı olan statükoya muhalif unsurların da k ltik çevrede bulunabileceğini belirtmektedir (Campbell, 1972).

Kültler toplumdaki baskın dini öğretiden kırılmayı, ayrıŐmayı ifade eden oluşumlar olarak tanımlanmaktadır. Kültün dahilinde bulunanlar, kendilerini kurtulmuŐ-

aydınlanmış kişiler olarak gördükleri ifade edilmektedir. Ayrıca eskatolojik³ iddialarının bulunması ve Dünya'nın gidişatında etkin rol oynayacaklarına inanıyor olmaları da kültürlerin genel ve ayırt edici özellikleri arasında sayılabilmektedir. Diğer bir deyişle sadece kendilerinin, Tanrı yolunda olduklarını iddia ederler ve Dünya'nın nihai bir sona gidiyor olduğuna inanmaları sebebiyle kendilerini kurtarıcı olarak görerek bu gidişatı ancak kendileri gibi seçilmiş kişilerin önleyebileceğine inandıkları belirtilmektedir (Uluç, 2012: 103).

Literatür incelendiğinde bu tür toplulukları, 'Kült' olarak adlandıran yazarların çoğunlukla bu oluşumlara karşı olduğu ve genellikle olumsuz yanlarını yansıttıklarını aktaran Uluç, daha tarafsız yaklaşan sosyologların bu oluşumlar için '*Yeni Dini Hareket*' kavramını kullanmayı tercih ettiklerini belirtmektedir. (Uluç, 2012:123). Yeni dini hareketlere karşı olarak konumlandırılabilir Marcia Rudin, bu dini oluşumlar için kült kavramını kullanmayı tercih ederek kültürlerin ortak özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır (Rudin, 1980: 24-30):

- *Üyeler, Mesih olduğuna inandıkları çok güçlü ve otoriter bir lidere tam bağlılık yemini ederler. Lider, kült üyelerinin günlük hayatını dahi düzenleyecek kurallar koyar. "Hakikat" in, mutlak öğretinin ne olduğunu ilan eder. Bu kurallar ve "Hakikat" olarak atfedilen öğretiler olduğundan sorgulanamaz. Liderin sözü mutlak ve o nihai otoritedir.*
- *Üyeler, rasyonel düşünceden caydırılır veya uzaklaştırılır. "Bilgi", liderin fikirleri doğrultusunda yeniden tanımlanır. Kişi, ancak gruba katılarak ve onun öğretilerine boyun eğerek bilgiye ulaşabilir. Şayet bir üye, külte ilişkin şüphe duyma belirtileri gösterirse; kusurun kültün öğretilerinde değil, kişinin kendisinden kaynaklandığını düşünmesi ve bu şüphelerden dolayı yoğun bir şekilde suçlu hissetmesi sağlanır.*
- *Kültlerin insan kazanma metotları çoğunlukla aldatıcıdır.*
- *Üyelerin, psikolojileri zayıflatılır akabinde sorunlarını ancak kültün öğretileri vasıtasıyla çözebileceklerine inandırılırlar.*
- *Üyelerin suçluluk duyguları kültün lehine olacak şekilde manipüle edilerek, üyelerinin iradesini kırmayı bu sayede kolayca yönlendirebilmek hedeflenir.*
- *Kültün üyeleri dış dünyadan tecrit edilmiş; geçmişlerinden, sosyal çevrelerinden, ailelerinden olduğu gibi gazete, radyo ve televizyondan gelen bilgilerden de kopuk bir*

³ Eskatoloji zamanın, dünyanın ve insanlığın sonu olarak nitelendirilebilecek hususlara ilişkin konuları, özellikle de kıyamet olarak adlandırılan son anı, belirleyen çeşitli olgu ve olayları inceleyen teolojik bilim alanı olarak tanımlanmaktadır (Ünsal, 2009, s. 82). Eskatolojya "*İnsanın ve dünyanın sonunu, öbür dünyayı anlatmaya çalışan tanrı bilimi kolu.*" (TDK, 2023)

hale getirilirler. Dış dünyaya erişimlerinin düzeyi, lider tarafından belirlenir. Bunun meşruiyet kaynağı olarak da dış dünyanın kötü, şeytani ve lanetli olduğu ve kurtuluşun ancak grupta kalarak ve her şeyden vazgeçerek gelebileceği söylemlerinde bulunulur.

- Kült veya lider, üyenin hayatını ve kariyerini tayin eder.
- Kültlerin, finansal kaynak bulabilmek adına, hayır işleri adı altında para topladığı görülmektedir. Ayrıca toplumu geliştirmek, fakirlere yardım gibi lanse edilen bu işler, idealist üyeleri etkilemek için de kullanılır.
- Kült üyeleri çok uzun saatler boyunca ve çoğunlukla kötü koşullarda çalışmalarını itibariyle gönüllü köleler olarak atfedilebilirler. Bu ağır koşullara itiraz etmeleri halinde de kendilerini suçlu veya değersiz hissetmeleri sağlanır. Ne var ki üyeler böylesi zor şartlarda yaşarlarken kültün lideri, üyelere kıyasla lüks bir hayat sürer.
- Kültler; kadın, çocuk ve aile karşıtıdır. Genellikle kadınlar kültlerde ciddi kararlar alınacak kademelere yükseltilmezler.
- Bazı kült üyeleri, sona ermek üzere olan bir dünyada "seçilmiş" bir hayatta kalma grubunun seçkin üyeleri olduklarına inanırlar. Mutlak iyi ve mutlak kötü arasında yaşanacağına inandıkları nihai savaşı, bir parçası oldukları mutlak iyiyi temsil eden oluşumun kazanacağına inanırlar.
- Kültlerin çoğu amaçlarını kutsayarak bu uğurda tüm araçların kullanılmasını meşru görür. Ruhların kurtuluşu, dünyanın kurtuluşu ve İyi'nin Kötüye galip gelmesi gibi amaçlar çok önemli olduğundan, onlara ulaşmak için gerekli her türlü araca kült tarafından izin verilir ve hatta teşvik edilir.
- Kültler genellikle kendilerine ilişkin -özellikle finansal- bilgileri gizli tutmaya çalışırlar ve özellikle yeni üyelerle pek çok bilgi paylaşmamaya özen gösterirler. Hatta birçok alt kademeli üye, kültün liderini nadiren görebilir.
- Kültler şiddetle sarmalanmış haldedirler. Öyle ki bir kısmı güvenliklerini sağlamak adına silahlı koruma hizmeti sağlayan şirketlerle anlaşmışlar bir kısmı kendi içlerinde silahlı savunma birlikleri oluşturmuşlardır.

Bir sosyolog ve bir psikolog tarafından ortak yürütülen çalışmalar neticesinde benzer bir liste daha hazırlanmıştır. Örgütlenmiş bir yapının kült olup olmadığını tespit etmek için analitik bir gözlem aracı olarak kullanılabilen bu listeye göre çoğu kültte görülen ortak özellikler şunlardır (Langone, 2015):

- Grup üyeleri, liderlerine aşırı derecede ve sorgusuz sualsiz bağlılık göstermektedir. Liderin, (hayatta ya da ölü olması fark etmeksizin) inanç sistemi, ideolojisi ve uygulamaları mutlak ve tek gerçek kurallar bütünü olarak görülür.
- Sorgulayan, şüphe eden veya muhalefet eden üyelerin cesareti kırılır, gerekli olduğu düşünüldüğünde cezalandırılırlar.

- Üyelerin zihinlerini dönüştüren uygulamalar (meditasyon, zikretme, dillerde konuşma, kınama seansları ve zayıflatıcı çalışma rutinleri gibi) aşırı derecede kullanılır. Bu uygulamalar, grup ve liderleri hakkındaki şüpheleri bastırmaya hizmet eder.
- Lider; üyelerin nasıl düşünmeleri, davranmaları ve hissetmeleri gerektiğini bazen çok da ayrıntılı bir şekilde dikte eder, yönlendirir.
- Grup dahilindekiler seçkin bir tutum sergilerler. Kendileri ve liderleri bakımından özel, yüceltilmiş bir statüde olduklarını iddia ederler.
- Grubun üyeleri, 'biz-onlar' minvalinde kutuplaştırıcı bir zihniyete sahiptirler.
- Lider, hiçbir kimseye ve otoriteye karşı sorumlu değildir.
- Grup; üyelerine, sözde yüceltilmiş amaçlarına ulaşmak için gerekli gördüğü her türlü aracın mübah olacağını öğretir. Bu durum üyelerin gruba katılmadan önce kınanabilir ya da etik dışı olduğunu düşündükleri davranışlara veya faaliyetlere girişmelerine neden olabilir.
- Liderlik, üyeleri etkilemek ve/veya kontrol etmek için utanç ve/veya suçluluk duygularını tetikler. Genellikle bu, akran baskısı ve ikna teknikleri uygulanması suretiyle yapılır.
- Lidere veya gruba biat etmek, üyelerin aile ve arkadaşlarla bağlarını kesmelerini gerektirir. Yine gruba katılmadan önce sahip oldukları kişisel hedeflerini ve faaliyetlerini de radikal bir şekilde değiştirmeleri ya da sonlandırmaları gerekir.
- Grup için yeni üyeler kazanmak ve para kazanmak öncelikli amaçlar arasındadır.
- Üyelerin gruba ve grupla ilgili faaliyetlere aşırı miktarda zaman ayırmaları beklenir.
- Üyeler sadece diğer grup üyeleriyle birlikte yaşamaya ve/veya sosyalleşmeye teşvik edilir veya zorunlu kılınır.
- En sadık üyeler ("gerçek inananlar") grup yaşantısı dışında bir hayat olamayacağını düşünür. Başka bir çarelerinin olmadığına inan(dırıl)ırlar. Gruptan ayrılırlarsa (hatta ayrılmayı düşünürlerse bile) kendilerine veya sevdiklerine zarar gelebileceğinden korkarlar.

Wallis, Yeni Dini Hareketleri açıklamak için üç boyuttan oluşan bir tipoloji kullanır. Ona göre Yeni Dini Hareketler; *dünyayı reddetme*, *dünyayı tasdik etme* ve *dünyayla uzlaşma içinde olma* minvalinde üçe ayrılmaktadır (Wallis, 1984):

Dünyayı reddeden oluşumlar; genellikle kıyametin yakın olduğundan bahisle dünyanın değişmesi gerektiğini, bunun ancak çoğunluk olabildiklerinde ya da iktidardakileri yönlendirebildiklerinde mümkün olabileceğini belirterek gerek dini gerekse de siyasi amaçlarının olduğunu ortaya koyarlar. Dolayısıyla statükoyu ve seküler kurumları reddederler. Bunun yanında gruba katıldıklarında önceki kimliklerini reddetmeleri ve otoriter liderlerinin onlara olmalarını belirttiği yeni

kimlikleri kazanmak zorundadırlar. Yeni kimlik kazanımıyla birlikte de geçmişlerindeki dünya ile tüm bağlarının kopması gerektiğini savunurlar.

Dünyayı tasdik eden oluşumlar; çoğunlukla bir dini cemaat ya da mezhep tarafından hayal kırıklığına uğratılmış kimselerin, mevcut düzenin inanç dünyalarına yeterince hizmet etmediğine inanıyor olmaları nedeniyle bir araya gelmeleriyle oluşur. Bu tür oluşumlar kişilerin yaşama şekillerine müdahale etmezken, icra edilmesi gereken dini ritüellerin belirlenmesinde ve yürütülmesinde etkindirler. Dolayısıyla üyelerinin yeni bir kimlik inşa etmeleri söz konusu olmayıp sosyal hayatlarındaki tasarrufları kendi seçimlerine bırakılır ve manevi hayata ilişkin sorulara cevap arayışında kendilerine destek olunur.

Dünyayla uzlaşı içinde olan oluşumlar; kişilerin inanç dünyalarına destek olmakla birlikte dünyevi işlerde de birbirlerine yardımcı olmayı hedefleyen kitlelerdir. Diğer bir deyişle mensuplarına fiziksel, akli ve ruhsal boyutlarda öğretiler sunarak onların öncelikle bireysel anlamdaki değişikliklerine katkı sunar ve bu sayede sosyal düzenin de değişmesini, kısıtlayıcı yanlarının ortadan kalkmasını hedefler. Statükoyla, diğer oluşumlar kadar ayrışmaması ve öncelikli olarak bireyi gözetmesi itibariyle Wallis'e göre kalıcı olabilmeye en yakın oluşumlar bunlardır.

Sosyo-psikolojik niteliği itibarıyla kapalı bir toplum özelliği arz eden kültürler; kendi konumunu dış dünyadan soyutlamış, içe dönük, sorgulama ve eleştiri niteliğini yitirmiş, müzakere ve danışma sisteminin sorgulayıcı yapısından uzak bir şekilde tartışılmaz karizmaların varlığı üzerine kurulmuştur (Maraz, 2018: 417).

Tüm kültürlerin din olduğu söylenilebilirken, bunun aksine tüm dinlerin kültür olduğu söylenemez. Din, doğaüstü şeylerle ilişkilerine dayalı olarak ibadet eden ve etik sistemler geliştiren grupları betimlemek için kullanılan tanımlayıcı bir terimdir. Kültür ise- otoriter liderlik, ayrılıkçılık, ahlaksız faaliyetler, sosyal olarak onaylanmayan şiddet gibi- onaylanması pek de mümkün olmayan özelliklere sahip dini grupları tanımlamak için daha öznel bir terimdir (Melton, 2022).

Dinler ve kùltler birbirlerine oldukça benzemekle birlikte bazı farklılıkları mevcuttur. Kısaca irdelenirse; dinler, daha geniş bir kültürel altyapıya sahipken, kùltler çoğunlukla dinlerin mevcut öğreti ya da öğretilerine karşıt olarak teşekkül eden oluşumlardır. Yine dinler, inananlarının özgürlüğünü kısıtlamazken; kùltler takipçilerinin sosyal hayatlarını oldukça kısıtlar hatta kendi üyeleri arasında izole bir yaşam tesis etme kaygısı da güdebilirler (Peters, 2022).

Kùlt kavramının, dine hiç atıfta bulunmayan, asli amacı sosyal hareketleri açıklamakta kullanılan bir terim olduğu belirtilmektedir. Ancak zamanla ifade ettiği anlamın, değişime uğradığı düşünülmektedir. Dilbilim profesörü olan Robin Clark; kùlt kelimesinin aslında bir dini ibadetler bütününe, dini sisteme duyulan hürmeti belirttiğini ancak özellikle 20. yüzyılın ilk yarısında sosyoloji biliminin literatürüne girmesiyle birlikte 'sosyal olarak sapkın' inanç ve uygulamalara sahip sosyal grupları nitelemeye ve ifade etmeye başladığını belirtmektedir. Bu sebepten olsa gerek ki Doğu Asya Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü'nde yeni dini hareketler üzerine ders veren öğretim görevlisi Ori Tavor, sonradan ortaya çıkan dini oluşumlara '*kùlt*' kavramı yerine '*yeni dini hareket*' kavramının kullanılmasının daha uygun olacağı görüşünü belirtmektedir (Rodia, 2019).

Kùlt benzeri özellikler taşıyan ve daha sonrasında terör örgütüne dönüşen bu tür örgütlenmelerin diğer dini oluşumlardan farklılık gösterdikleri düşünülmektedir. Öyle ki kùltlerde ruhani lidere koşulsuz itaat, dış dünyaya karşı mutlak gizlilik, kendisini oldukça yoğun hissettiren bir hiyerarşik yapı mevcuttur. Yine üyelerin sosyal hayattan kendilerini tam anlamıyla soyutlayarak kendilerini ve yaşamlarını kùltün amaçlarına adanmaları da söz konusudur (Ergün, 2021: 197). Bu nitelendirmeler, Yeni Dini Hareketler ve Kùltler arasındaki ayrımın tespitinde belirleyici unsurlar olarak değerlendirilebilir.

Kùlt, yeni dini hareketler ve tarikat kavramlarının Türkçeye çevrilisinde literatürde henüz fikir birliği sağlanamadığı anlaşılmaktadır. Bu suretle derlediğimiz tanımlar neticesinde bu çalışma bakımından, sosyolojik unsurların ağır basıyor olması ve özellikle de şiddet eylemiyle gündeme gelen örgütlerin çoğunlukla '*kùlt*' kavramıyla

tasvir ediliyor oluşu nedeniyle; çalışmanın konusu olan Aum Shinrikyō, bir kült olarak değerlendirilerek ele alınacaktır.

1.2.TERÖRİZMİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Laqueur, modern terörizmin kökenlerini -bugünkü ile aynı anlamda olmasa da- tarih öncesine dayandırmaktadır. Yazılı tarihin ilk sistemli terör saldırılarını gerçekleştirenlerin “*Sicarii*” denilen örgüt olduğunu belirtilmektedir. Aşırılık yanlısı Yahudilerden oluşan bu örgütün adı, terör saldırılarında kullandıkları ‘sica’ adı verilen bıçaktan gelmektedir. Sicariler, köktendinci ve radikal denilebilecek düzeyde yurtseverler olarak nitelendirilmektedirler. Roma’nın Filistin’i işgal etmesiyle bu radikal eğilimler terörizme dönüşmüştür. Olabildiğince kalabalık alanlarda ve vakitlerde, rastgele seçtikleri kişilere karşı saldırı gerçekleştirerek halk arasında korkunun yayılmasını hedefledikleri aktarılmaktadır (Laqueur, 1999: 10-11; Heywood, 2022: 393; Rapoport, 2022: 14-20). Bir başka terör örgütü de Orta Çağ’da, İslam’ın İsmaililik kolundan olan aşırılıkçı Hasan Sabbah önderliğinde kurulmuş “*haşhaşinler(sabbahiler)*” dir. Düzenledikleri suikastlarla oldukça korku yarattıkları belirtilmektedir. İngilizcede suikastçı anlamına gelen ‘assassin’ kelimesinin bu örgütün adından geldiği de belirtilmektedir. (Şen Y. , 2018: 136)

Terör kelimesinin etimolojik kökeni, tanım kısmında da değindiğimiz üzere Fransız İhtilali sonrasında kurulan Cumhuriyet Rejimi dönemi sebebiyle Fransızcaya dayanır. Fransız İhtilali’nin önde gelen isimlerinden olan Maximilian Robespierre, ‘terör dönemi’ olarak adlandırılan dönemde yönetimde söz hakkı sahibi kişilerdendir. Cumhuriyet Rejimine karşı kentlerde ortaya çıkan isyanların kalıcı bir şekilde bastırılması ve bunların tekrarlanmaması adına binlerce kişinin, halkın önünde giyotinle idam edilmesi kararını vermiş kişi olarak görülmektedir. Halkı korku ve endişeye sevk etmek suretiyle isyanları önlemeyi amaçlayan bu idamlar, gelecekte modern anlamıyla devlet terörü olarak nitelendirilecek olguya ilişkin ilk örneklerdendir (Kartal, 2018: 44).

Terör kavramı zamanla dönüşerek devletin bireye uyguladığı yukarıdan aşağıya yönelik uygulanan şiddet anlamının yanı sıra; bireylerin siyasi taleplerini ifade etme biçimi haline dönüşerek, aşağıdan yukarıya uygulanan şiddet anlamını da ihtiva

etmeye başlamıştır. Heywood'a göre Batı sistematik terörizmle ilk defa 19. Yüzyılın sonlarına doğru karşılaşmıştır. Bu dönemdeki terörizm, anarşist terör olarak adlandırılmakla birlikte 'fiili propaganda' esas saldırı yöntemleri arasında yer almıştır. Baskının ve sömürünün sembolü olarak görülen unsurlara veya siyasi hedeflere saldırarak kitleleri devrime yöneltmek için propaganda yapmak öncelikli amaçtır. (Heywood, 2022: 393)

Anarşist terör, modern terörün ilk dalgası olarak kabul edilir ve 1880'lerde Rusya'da başlamış, on yıl gibi kısa bir süre içinde neredeyse tüm Avrupa'ya yayılmıştır. 1890'ların sonlarına doğru en yüksek seviyesine ulaşan anarşist terör döneminde, birçok monark, başbakan ve devlet başkanı öldürülmüştür. "Suikastların altın çağı" olarak adlandırılan bu dönemde, anarşist fikirlerden beslenen terörizm sistemli ve geniş çapta kullanılmıştır. (Laqueur, 1997: 11; Rapoport, 2022: 66)

I. Dünya Savaşı sonrası süreç ikinci terör dalgası olarak gelişmiş, galip devletler tarafından; yenilmiş imparatorluklara karşı kullanılan "self determinasyon" prensibi, önce Kıta Avrupası'nda ve ardından İrlanda, İsrail, Kıbrıs ve Cezayir gibi bölgelerde etkili olmuştur. Yeni devletler kurma amacıyla harekete geçenler arasında terörizm önemli bir rol oynamıştır. 1920'lerden sonra ortaya çıkan "sömürge karşıtı" dalga, 1960'lara kadar devam etmiş ve daha sonra üçüncü dalga olarak "yeni sol" terör dalgasına yerini bırakmıştır (Rapoport, 2022: 111-115).

II. Dünya Savaşı'nın ardından Avrupalı eski güç odakları zayıflamışlar, onların yerine ABD ve Sovyetler Birliği gibi süper güçler sahneye çıkmıştır. Nükleer silahların varlığıyla birlikte doğrudan savaş yerine aracı örgütler ve gizli operasyonlar gibi dolaylı yöntemler tercih edilmiştir. 'Üçüncü Dünya' ülkeleri kavramının ortaya çıkmasıyla terörizm dış siyaset aracı olarak kullanılmaya başlanmış, Avrupa'da yoğunlaşan nükleer silah tehlikesi nedeniyle terörizmin faaliyet alanı Ortadoğu, Afrika ve Asya'ya kaymıştır. Soğuk Savaş, terörizm ve bağımsızlık mücadeleleri arasındaki karmaşık ilişki de bu dönemde öne çıkmıştır (Türkiye Barolar Birliği, 2006: 4-7).

Soğuk Savaş döneminde iki süper güç arasındaki yoğun rekabet, sıcak bir savaşın maliyetini kaldıramayacağından, taraflar arasında konvansiyonel bir savaş

yaşanmamıştır. Birbirleri ile çatışmayı göze alamayan iki devlet ve karşı tarafın gücünü azaltmak isteyen kimi ülkeler terör örgütlerini ve illegal olarak örgütlenen ve eylemliliklerini sürdüren ayrılıkçı hareketleri desteklemiştir (Memmedli, 2016: 991). Terörizm bu dönemde, birbirini düşman gören devletlerin birbirlerine karşı kullandığı bir araç haline dönüşmüştür. Diğer bir anlatımla devletler birbirlerine fiilen saldırmamış, terör örgütlerini üçüncü bir taraf olarak kullanmak suretiyle 'vekalet savaşı' denilebilecek bir metot uygulamışlardır (Kartal, 2018: 45).

1979'da SSCB'nin Afganistan'ı işgal etmesi ve İran İslam Devrimi ile dini terör dalgası başlamıştır. İslami unsurlar motivasyon kaynağı olsa da arka planda Batı'nın sömürgeci politikaları, küreselleşmenin olumsuz etkileri, Arap-İsrail Sorunu ve Ortadoğu toplumlarının sorunları etkilidir. Önceleri İslami terör olarak adlandırılan bu dalga daha sonra küresel terör olarak tanımlanmış, hedefler arasında Batı ve müttefik İslam devletleri yer almıştır. Fundamentalist İslamcı terör örgütlerinin çoğu Selefilik ve Vahhabilik gibi akımlardan etkilenmiştir. (Rapoport, 2022)

Terörizmin tarihsel evrimi hakkındaki çeşitli sınıflandırmalar yapıldığı görülmektedir. Walter Laqueur, terörizmin tarihçesini beş dalgada sınıflandırmaktadır (Laqueur, 1999):

- **Anarşist Dalgası (1878-1914):** Bu dönemde anarşist terörizm öne çıkar. Rus Çarlığı'ndan başlayarak Avrupa'ya yayılan bu dalgada, siyasi liderler ve monarşilere yönelik suikastlar önemli bir rol oynar.
- **Anti-Kolonyalist Dalgası (1920-1960):** Bu dönemde özellikle sömürgecilik karşıtı bağımsızlık hareketleri ve milliyetçilik etkili olur. Sömürgecilere ve işgalcilere karşı gerilla savaşları ve terör eylemleri görülür.
- **Yeni Sol Dalgası (1960-1980):** Bu dönemde Marksist-Leninist gruplar öne çıkar. Vietnam Savaşı'nın etkisiyle anti-emperyalist ve anti-kapitalist ideolojiler öne çıkar. Uçak kaçırılmalar, rehine eylemleri ve saldırılar gibi eylemler bu dönemin özelliklerindedir.
- **Dini Dalganın Yükselişi (1980-2000):** Bu dönemde dini motivasyonlu terörizm artar. İslamcı terör örgütleri, Kuzey İrlanda'daki Protestan ve Katolik ayrılıkçı örgütler gibi gruplar etkili olur.

- **Modern/Post Modern Terörizmin Yükselişi (2000- günümüz):** Bu dönemde terörizmin küresel boyutu artar. Radikal İslamcı terör örgütleri, siber terörizm gibi yeni yöntemler ve ideolojiler öne çıkar.

Bir diğer sınıflandırma da David C. Rapoport tarafından yapılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre, terörizm tarihi *anarşist* (1879-1914 yılları arası), *bağımsızlıkçı* (veya self determinasyoncu anti-kolonyal hareketleri içeren ve 1960'lara kadar uzanan dönemi), *devrimci* (Marksist-Leninist sol grupların yer aldığı 1960-1989 dönemi) ve *dinsel* (1979 İran İslam Devrimi ile başlayıp 11 Eylül saldırılarının ardından küresel terör olarak adlandırılan dönem) olmak üzere dört farklı döneme ayrılmaktadır (Rapoport, 2022):

- **I. Terör dalgası,** Çarlık Rusya'sında anarşizm temelinde yükselmiş ve anarşist yazarların (Nechaev, Bakunin, Kropotkin) ideolojik etkisi altında oluşmuştur. Bu dönemde terörün etkili olması, iletişim ve ulaşım araçlarının (telgraf, gazeteler, tren yolları) gelişimi ile sağlanmıştır. Özellikle Narodnaya Volna gibi anarşist örgütler, şiddetin toplumsal değişimde temel bir araç olduğunu savunmuş ve suikastlarla eylemlerini sürdürmüştür. Çarlık Rusya'sındaki bu dalganın etkisi sadece Rusya ile sınırlı kalmamış, aynı zamanda Ermeni Hınçak ve Makedonya Devrimci Örgütü gibi gruplar aracılığıyla geniş coğrafyalara yayılmış olduğu belirtilmektedir.
- **II. Terör dalgası,** sömürgecilik karşıtı, self-determinasyoncu ve bağımsızlıkçı hareketleri içermektedir. Sömürge altındaki milletler veya tektipleştirici ulus devletlere karşı çıkan azınlıklar, bağımsızlık hedefiyle terörist eylemlere başvurmuş ve iletişim araçlarının gelişimiyle etkilerini yaymışlardır. Özellikle siyasal suikastlar ve kolluk güçlerine yönelik saldırılar artmıştır. İdeolojik olarak milliyetçilik ve Marksist-Leninist ilkeleri harmanlayan örgütler, şiddeti bağımsızlık elde etme ve sömürgeci güçleri ortadan kaldırma aracı olarak görmüştür. II. Terör dalgası, başlangıçta sömürgecilik karşıtı bir temele dayansa da daha sonra self determinasyon düşüncesinin etkisiyle farklı etnik grupların ayrılıkçı hareketlerine ilham vermiş, bu etkilerin günümüzde de devam ettiği belirtilmiştir.

- **III. Terör dalgası**, "marjinal sol terör" olarak da adlandırılan bir dönemdir ve arka planında Kuzey-Güney sosyo-ekonomik ayrımı, ABD'nin Vietnam yenilgisi gibi faktörler etkilidir. Bu dönemde, Güney Amerika başta olmak üzere şehirleri eylem alanı olarak tercih eden sol devrimci örgütler etkili olmuştur. III. Terör dalgasında Marksizm, radikalizm ve milliyetçilik birleşirken, Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) gibi örgütler milliyetçilik ve sosyalizmi bir araya getirmiştir. Terör örgütleri finans kaynağı sağlayabilmek adına fidye isteme ve banka soygunları gibi eylemleri tercih etmişlerdir. III. Terör dalgasında öne çıkan eylemler arasında FKÖ'nün elçilik baskınları, İtalyan siyasetçi Aldo Moro'nun öldürülmesi, Kolombiya'da M-19'un mahkeme baskını ve Peru'da Tupac Amaru hareketinin Japon elçilik çalışanlarını rehin alması gibi saldırılar yer almakla birlikte bu dönemde daha çok uçak kaçırma ve bombalama şeklinde gerçekleşmiştir.
- **IV. Terör dalgası**, SSCB'nin Afganistan işgali ve İran İslam Devrimi ile başlar. İslami öğeler motivasyon kaynağıdır ancak Batının sömürgeci politikaları, küreselleşmenin olumsuz etkileri, Arap-İsrail sorunu ve Ortadoğu'nun siyasi ve ekonomik sorunları da etkili olmuştur. Şiddet içeren terör eylemleri artarken, IV. dalga ile şiddet amaç haline gelmiş, intihar saldırıları öne çıkmıştır. Bu dönem daha sonra küresel terörizm olarak adlandırılmıştır ve hedef olarak Batı ve Batı'nın müttefiki kabul edilen İslam devletleri seçilmiştir.

Şen'in terörizmi siyasal şiddetten ayrı tutan ve terörü propaganda unsuru olarak gören hatta modern çağın bir savaşım stratejisi olarak tasvir eden düşünürlerden aktardığına göre ise de terörizmin tarihçesi üç evreye ayrılarak ele alınmaktadır: '19. Yüzyıl – İşçi Hareketleri', '20. Yüzyıl – Soğuk Savaş Dönemi', '21. Yüzyıl Küresel Terörizm'. (Şen Y. , 2018: 138-142)

Laqueur terör örgütlerinin kitle imha silahlarına erişebilmelerini gerekçe göstererek, modern terör döneminin de son bulmuş olabileceğini belirtmektedir. Cenevre Protokolü (*Boğucu, Zehirleyici ve Benzer Gazların ve Bakteriyolojik Araçların Savaşta Kullanımının Yasaklanmasına İlişkin Protokol*) ile savaşlarda dahi devletlerin birbirlerine karşı kimyasal silah kullanmalarını savaş suçu olarak düzenleyen bir norm

mevcuttur. Böylesi ciddiye alınan bir husus olmasına rağmen, kitle imha silahlarının terör örgütlerinin eline geçebiliyor oluşu ve terör eylemlerinde kullanılabilmeleri sebebiyle Laqueur içinde bulunduğumuz dönemi “post-modern terörizm” dönemi olarak da ayrıca bir tanımlama yapmaktadır. (Laqueur, 1996)

Arıboğan da Laqueur gibi post-modern terörizm savını desteklemektedir. Küreselleşme ve sektörler arası geçişkenliğin artmasıyla birlikte daha da kompleks yapılara dönüşen terör örgütlerinin ortaya çıkması sebebiyle güvenlik kavramında köklü değişiklikler yaşanan bu dönemin, ‘post-modern terörizm’ olarak nitelendirilebilecek yeni bir olgunun ortaya çıktığını belirtmektedir. Bunu örneklendirirken de Aum Shinrikyō’nun Rusya’daki bağlantılarına, Çeçenlerle El-Kaide arasında kurulmuş olan ortaklıklara değinmektedir (Arıboğan, 2007: 185).

Rapoport, günümüzdeki terörizmin belirli ve sistematik sınamalardan geçmesi halinde beşinci terör dalgası olarak aşırı sağcı/milliyetçi düzlemdeki bir terörizmden bahsetmenin mümkün olduğunu belirtmektedir. Gerekçe olarak Suriye’de yaşanan iç savaş neticesinde yaşanan kitlesel göçleri, Trump’ın beyaz üstünlükçüsü (white-supremacist) olarak değerlendirilebilecek söylemlerinin toplumda karşılık bulması gibi nedenleri göstermektedir (Rapoport, 2022).

Heywood terörizmin tarihsel süreç içinde değişik şekillerde ortaya çıkabildiğini ve zamanla daha da dönüşebileceğini, başkalaşabileceğini belirtmektedir. Ignatieff (2004)’den aktardığına göre; 11 Eylül Olayları’nın bir dönüm noktası olduğunu ve bu süreçle birlikte *yeni terörizm*⁴ türlerinin ortaya çıktığını belirtmektedir. Dolayısıyla Ignatieff’in de Laqueur’e benzer fikirlere sahip olduğu belirtilebilir. (Heywood, 2022: 396) Field’a göre de yeni terörizm olarak kabul edilecek dönemin başlıca özelliği, terörizmin seküler motivasyon kaynaklarının yerini dini motivasyon kaynaklarının almış olmasıdır. (Field, 2009: 197)

⁴ Yeni terörizm kavramının 11 Eylül Olaylarından daha önce, Aum Shinrikyō’nun 1995 yılında Tokyo Metro’su’na düzenlediği saldırıdan sonra gündeme gelmeye başladığını belirterek; “*örgütlenmesinin, siyasi karakterinin, motivasyonlarının ve stratejilerinin niteliğinden dolayı ‘geleneksel’ terörizmden daha radikal ve yıkıcı olduğu düşünülen terörizm türü*” olarak tanımlamaktadır. (Heywood, 2022:397)

1.3. TERÖRİZMİN AMACI

Amaç kavramı, gelecekte ulaşılması hedeflenen durumu ifade etmektedir. Amacın belirlenmesinde, temelde yatan motivasyon kaynakları ve izlenecek stratejiler önem arz etmektedir. Amaca ulaşmak için kullanılacak stratejinin belirlenmesinde de terör örgütünün öncelikli hedefleri ve misyonu etki etmektedir (Güngör, 2019: 2-3).

Terörizmin öncelikli amacı, siyasal iktidarı devirmek ya da ele geçirmek isteyen güçlerin; siyasal iktidarı yıpratması ve bu esnada sinmiş olan toplumun da sahipsiz kalmış olduğu inancına kapılmasını sağlayarak, siyasal amaçlarına ulaşmayı hedeflemesi ve bunun için de şiddet eylemlerinden yararlanmasıdır (Keleş ve Ünsal, 1982: 3).

Terör örgütlerinin uzun vadeli hedefi, mevcut rejimi devirmek ve belirli ideolojilere göre yeni bir siyasi sistem kurmaktır. Diğer taraftan, kısa vadeli hedefleri insanları sindirip korkutmak, insanları terör örgütlerinin kararlarına uymaya zorlamak, insanları terör örgütlerinin hedeflerine yönlendirmek, insanları otoritelere karşı örgütlemek, insanları örgüte kazandırmak, insanların dikkatini taleplerine odaklamak, devleti zayıflatmak ve istikrarsızlaştırmak, hedef alınan rejimi ve siyasi yönetimi yıkmaktır (Erdem ve Özdemir, 2009: 273).

Şen, terörizmin amacını açıklarken uygulanan metotlara da değinmektedir. Terörizmin demokrasileri hedef seçtiğini ve bunun gerekçesinin terör örgütlerinin, toplumun demokratik hedeflere duyduğu inancı sarsarak kendi lehlerinde kamuoyu desteği sağlamak olduğunu belirtmektedir. Demokrasiye güveni sarsılan ve terör tehditlerine karşı kendisini güvende hissetmeyen toplumun, terör örgütünün taleplerine yönelik daha fazla tavizkar olacağını aktarmaktadır. Toplumun güvenini sarsma konusunda demokratik değerlerden yararlandığını, ifade ve basın hürriyetlerinin arkasına gizlenilerek siyasal iktidarın ve devletin kurumlarının yozlaştırılmaya çalışıldığını ifade etmektedir. Nihayetinde terör örgütlerinin, uyguladıkları şiddet ve bunun propagandası vasıtasıyla toplumu kaygıya, endişeye, tedirginliğe sevk ederek devlete duyulan güveni sarsmayı amaçladıklarını belirtmektedir. (Şen Y. , 2018: 175-177)

Bir diğerk çalışmada ise tarihteki ilk terör örgütlerinden olan Sicari'lerin saldırı metodu örnek gösterilerek terörün amacı açıklanmaktadır. Saldırının gerçekleştirileceği bireyin toplum içerisinde rastgele seçildiği, saldırının özellikle vahşi bir biçimde icra edildiği ve böylece birçok bireyin bu korkunç anlara şahit olmalarının hedeflendiği aktarılmaktadır. Bu sayede toplum içerisinde oluşan korku ve endişe atmosferi sayesinde de arzulanan siyasi hedeflere ulaşmanın kolaylaşacağı belirtilmektedir. Dolayısıyla terörizmin temel amacının, şiddet uygulayarak ya da şiddet uygulama tehdidinde bulunarak siyasi hedeflere ulaşmak olduğu ifade edilmektedir (Kanat, Kodaman ve İren, 2016).

Terör örgütlerinin, devlet mekanizmasına karşı yürüttükleri mücadelede daha güçsüz konumda buldukları belirtilmektedir. Dolayısıyla siyasi maksatlarını gerçekleştirmek için kamuoyu desteği almaları gerekmektedir. Giriştikleri saldırıların olabildiğince dramatik ve ses getirici olmasının, vatandaşların daha büyük korkuya kapılmasını sağlayarak mevcut siyasal düzene duydukları inancın zayıflayacağı düşünölmektedir. Terörizmin etkisinin yalnızca kurbanların sayısıyla ölçölemeyeceği, demokratik toplumları ne denli istikrarsızlığa sürökmeye başardığı ile de doğru orantılı olduğu vurgulanmaktadır (Wardlaw, 1989: 34-37). Yaşanacak istikrarsızlığın neticesinde devlet otoritesinin gerçekleştireceği anti-demokratik müdahalelerin de terörizmin amacına hizmet edebileceği belirtilmektedir (şen Y. , 2018: 179).

Terörizm, sadece siyasi bir çatışma aracı olarak değil, aynı zamanda bir ölkenin başka bir ölkeyi zayıflatma ve istikrarsızlaştırma amacıyla dış politikada kullanılan bir araç olarak da görölmektedir. Bununla birlikte, terörizm, hedef ayırımı yapmadan şiddet eylemleri gerçekleştirerek özellikle güven duygusunu sarsmayı ve halkın tedirginlik içinde hareket etmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu sayede toplulukların terörizm karşısında duyarlılıklarını yitirmeleri, terörü alışılmış bir durum olarak görmeleri ve devlet ile toplum arasında güven eksikliği oluşması beklenmektedir. (Çitlioğlu, 2006: 202)

Kapitan da devlet terörüne değinerek, devletlerin düşman olarak gördükleri unsurları sindirip itaate zorlamak için terörizmi kullanabileceklerini belirtmektedir. şayet devlet

teröründe olduğu gibi yukarıdan aşağıya değil de aşağıdan yukarıya doğru bir terör faaliyeti söz konusuysa, bu faaliyetlerin temel hedeflerinin şunlar olabileceğini belirtmektedir (Kapitan, 2012: 78):

- Hükümeti, bir bölgeden çekilmeye zorlama, siyasi tutukluları serbest bırakmaya veya saldırgan politikalar izlemesini sağlayarak hükümetin politikalarını değiştirmeye zorlamak,
- Panik hali yaratarak nüfus dağılımının değişmesini sağlamak,
- Hasımlarını, mevcut politikalarını izlemeye devam etmeleri halinde ödeyecekleri bedelin ağır olacağına inandırmak,
- Hükümetin bastırıcı önlemlerini arttırmasına neden olarak, siyasal hedefleri doğrultusunda esaslı değişiklikler elde edebilmek,
- Şikayetçi oldukları, haklılığına inandıkları konuları daha geniş kitlelere duyurabilmek ve hatta bu sayede destek ve sempati toplamak,
- ‘Mazlum’ bireylerin ‘zalimlere’ teslim olmadıklarını göstererek sempatanları arasında konsolidasyon sağlamak.

1.4. TERÖRİZMİN UNSURLARI

Terörizmin unsurlarına ilişkin literatürde oldukça çeşitli görüşler mevcuttur. Ancak aşağıdaki dört unsurda hemen hemen tüm görüşlerin mutabık kaldığı görülmektedir. Bu sebeple ‘ideoloji’, ‘örgüt’, ‘şiddet’, ‘propaganda’ başlıkları altında kısaca açıklanacaktır.

1.4.1. İdeoloji

Terör faaliyetleri, siyasal motivasyonları veya ideoloji unsuruna sahip olmaları nedeniyle diğer şiddet olaylarından ayrılmaktadırlar. Diğer bir anlatımla şiddet içeren bir hareketin ideolojik maksatlarla icra edilmemesi halinde terörizmden bahsetmenin mümkün olamayacağı; şiddet içermeyen ideolojinin de aynı şekilde terörizm olarak nitelendirilemeyeceği belirtilmektedir (Öztürk ve Çelik, 2009: 88). Terör örgütlerinin hareket noktalarını ve dayanaklarını ideolojileri belirlemektedir. Buna binaen örgütsel yapı, örgüte üye temini, izlenecek programlar, eylem biçimleri de ideoloji unsurunun etrafında şekillenmektedir (Şen Y. , 2018: 149-150).

İdeolojinin tanımı, kullanıldığı bağlama ve şekillere göre farklılık gösterebilmektedir. Her türden yapı veya topluluğun kendi ideolojisi olabilmektedir. Ancak terörizm bağlamında ele alınan ideoloji; mevcut siyasi sistemi değiştirmeyi amaçlayan bir siyasi fikir etrafında, belirli bir hedefe yönelik olarak hareket eden düşünce biçimi olarak tanımlanabilmektedir (Çağlar, 1997: 123).

İdeoloji bağlamında değerlendirildiğinde, modern tarih boyunca anarşist-nihilist/radikal sol terörizmden, milliyetçi-ayrılıkçı (ırkçı, etnik ya da dini) terörizme ve radikal sağcı terörizme kadar birçok farklı türle karşılaşmak mümkündür. (Arpacı, 2018).

Terörizm eylemin kendisinden ziyade eylemi gerçekleştirmek için harekete geçiren bir ideoloji olarak değerlendirilmektedir. Zira, terör örgütü mensuplarının; öldürmeye, nefret duymaya, toplumu ayrıştırmaya programlanmasında ve ölü bedenler üzerinden propaganda yapmak için şiddet eylemlerinde bulunmasında, terörizmin bu ideolojik yönünün asıl motivasyon kaynağı olduğu belirtilmektedir (Memmedli, 2016: 989).

1.4.2. Örgüt

Şen örgüt kavramını; organize olmuş, aynı ideolojiyi benimseyen ve aynı hedefi amaçlayan kişilerin bir araya gelmesiyle kurulmuş yapı olarak tanımlamaktadır (Şen Y. , 2018: 149).

Siyasal bir amaç doğrultusunda terör faaliyetinde bulunmak için bir araya gelmiş bir ve birlik duygusu ve bilincine sahip birliktelikleri terörist örgütlenmeler olarak tanımlamak mümkündür. Kendilerince anlamlı ve meşru görülen bir siyasi hedef doğrultusunda bir araya gelerek örgütlenen bu yapı, amaçlarına ulaşabilmek adına örgütlü hareket etmektedir. Yine bu örgütlenmelerde ideolojik yapı önem arz etmekte olup çoğunlukla örgütlenme modelleri, örgüt ideolojilerine göre farklılık arz etmektedir (Çağlar, 1997: 124).

Belirli bir amaca ulaşmak için faaliyet göstermeyi amaçlayan ve organize bir yapı kurmuş olan gruplar "örgüt" olarak adlandırılır. Örgüt ve ideoloji birbirinden ayrılmaz iki unsur gibi düşünülebilir. Terör olayları bağlamında, ideoloji bir beyin gibi işlev

görürken, örgüt vücut gibi işlev görür. Bu iki unsur birbirini tamamlar. Terör örgütlerini oluşturan unsurları ana ve destek unsurları olarak ikiye ayırabiliriz.

Ana unsurlar, kendi içinde üç bölüme ayrılmaktadır (Kuyaksil, 2014: 86):

- Güçlü ve Çekirdek Lider Kadro: Her terörist hareketin temel yapı taşı lider kadrosudur. Bu kadro genellikle eğitilmiş ve aydın kişilerden oluşur. Lider kadrolar genellikle büyük şehirlerde saklanır ve operasyonları daha yakından yönetir. Şiddet eylemlerine genellikle katılmazlar ve perde arkasında kalarak faaliyet gösterirler.
- Yeraltı Örgütü: Örgütün alt yapısını oluşturur. Her örgütün yeraltı yapılanması farklılık gösterebilir. Lider kadronun direktifleri altında hareket ederler.
- Operasyonel Güç: Eylemleri gerçekleştiren, yaygın tabirle "tetikçi" olarak adlandırılan örgüt üyeleridir. Örgütsel hiyerarşinin en alt kademesini oluştururlar. Kamuoyunda örgüt denince akla ilk gelen kişiler genellikle bunlardır. Ancak gerçekte örgütsel yapının en alt seviyesinde faaliyet gösteren kişilerdir.

Destek unsurları iç destek ve dış destek olarak ikiye ayrılır. İç destek; terör örgütlerinin faaliyet gösterdiği ülkenin halkından aldığı destektir. Bu destek maddi olabileceği gibi, medya yoluyla da gerçekleştirilebilir. Dış destek ise; örgütün, bir ülkenin yasal düzenine karşı yasa dışı eylemlerinin başka bir ülke tarafından desteklenmesi durumudur. Bu destek daha çok komşu ve dost olmayan ülkeler tarafından sağlanır (Kuyaksil, 2014: 86).

Terör örgütlerinin ideolojik olarak ya da hedefledikleri amaçları bakımından farklılaşabildikleri görülse de birçoğunun örgütlenme ve eylem yapma şekillerinin benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Nihayetinde bütün terör örgütleri dahilinde buldukları ülke hukukuna göre yasa dışı görülmektedirler. Yine hemen hemen hepsinde yatay ve dikey olacak şekilde bir örgütlenme modeli benimsenmiştir. Bu husus bir piramide benzetilmiştir. Çağlar, terör örgütlerindeki hiyerarşik(ast-üst) ilişkiyi bir piramide benzetir. Bu benzetmede piramidin en üstündekiler "lider kadro", bunun altındakiler "aktif(militan) kadro", onun altındakiler "aktif destekleyiciler(semptizanlar)", piramidin en altındakiler de "pasif destekleyiciler" olarak konumlandırılmaktadır (Çağlar, 1997: 125).

Çitlioğlu, terör örgütlerine katılan kimselerin benlikleri ve önceki hayatlarına ilişkin duydukları aidiyetin, zamanla ve sistematik şekilde yok edildiğini belirterek, bu doğrultuda yeniden eğitilen bu kişiler için artık hayatın yegâne unsurun örgüt olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla kişi için örgütten dışlanmak, örgütün dağılması ve benzeri durumların başlarına gelebilecek en kötü senaryo olduğu çıkarımına varmaktadır (Çitlioğlu, 2006: 264-265).

1.4.3. Şiddet

Şiddet, “*bir hareketin bir gücün derecesi, yeğlilik, sertlik*” anlamlarının yanında “*karşı görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma*” anlamını da ihtiva eder (TDK, 2022). Biraz daha detaylıca bir tanımla şiddet; öteki ya da düşman olarak tanımlanmış kişi veya topluluğa karşı, yıpratma ya da yıldırma saikiyle uygulanan fiziksel/psikolojik güç ve kuvvetler bütünüdür (Şen Y. , 2018).

Terörün, belirli bir sonuca ulaşmak şiddeti, yöntem olarak kullandığı belirtilmektedir (Karacasulu ve Ovalı, 2004: 54). Toplumda panik yaratmak, görevde bulunan devlet görevlilerini yerinden etmek, politik değişim sağlamak gibi amaçların elde edilebilmesinde şiddet unsurunun kullanıldığı aktarılmaktadır (Laqueur, 1996: 24).

Şiddet hareketi; fiziksel, psikolojik ya da başka şekilde olup olmamasına bakılmaksızın kendisini mutlaka bir öğretiye, metne dayandırması gerekmektedir. Bu metnin kaynağı dinsel bir inanış veya bir kutsal kitap olabileceği gibi siyasal ya da ideolojik bir öğreti gibi herhangi bir argüman da olabilmektedir. Bunun nedeni şiddete başvuranların, bahse konu şiddet eylemini mutlak suretle meşrulaştırmalarının gerekliliği olarak açıklanmaktadır. (Gündüz, 2002: 35)

1.4.4. Propaganda

Kavram olarak propaganda kelimesinin kökeni Otuz Yıl Savaşları’na dayanmaktadır. Savaş sonrası dönemde Protestanlık mezhebinin yayılmasıyla papanın nüfuz alanı daralmaya başlamıştır. Bu sebeple Papa 15. Gregory tarafından Katolik inancının yayılması adına ‘Congregatio de Propaganda Fide’ (İnancı Yayma Meclisi) birimi

kurulmuştur (Çetin, 2014: 248). Günümüzde “*bir öğreti, düşünce veya inancı başkalarına tanıtmak, benimsetmek ve yaymak amacıyla söz, yazı vb. yollarla gerçekleştirilen çalışma; yaymaca*” anlamlarında kullandığımız propaganda kelimesi bu birimin adından gelmektedir (TDK, 2023).

Terör örgütleri, dünya görüşlerini dini veya siyasi bir ideoloji şeklinde sunmak amacıyla propagandayı kullanmaktadır. Eylemlerini meşrulaştırarak yeni üye ve destekçiler kazanma amacıyla propaganda yöntemlerine başvurdukları görülmektedir. Nitekim propaganda faaliyetlerinin de zaman içinde farklılaştığı görülmektedir (Önen, 2021). Kalabalık alanlarda gerçekleştirilen saldırılar yine bir propaganda yöntemi olarak kullanılmaya devam etmekle birlikte zamanla dönüşüm geçirmeye de başlamıştır. 1915 yılında vizyona giren ‘Bir Ulusun Doğuşu’ filmi, Ku Klux Klan adlı terör örgütüne birçok yeni üyenin katılmasını sağlamış olması sebebiyle, yeni nesil terör propagandası yöntemlerinin arasında gösterilmektedir (Kazan, 2012: 119).

Terör örgütlerinin, geniş kitlelere ulaşabilmek adına legal alanlarda da faaliyet yürüttüğü durumlara rastlanılmaktadır. Bahse konu legal bağlamda yürütülen faaliyetlere; vakıf-dernek kurmak veya halihazırda kurulmuş olan bir derneğin yönetimini ele geçirmek gibi durumlar örnek gösterilebilmektedir (Çağlar, 1997: 132).

Terör örgütlerinin siyasi faaliyetleri arasında; toplantı yaparak, broşür dağıtarak propaganda yapmanın yanı sıra resmi görevliler arasından kendilerine taraftar bulmak ya da kendi ideolojileri doğrultusunda yetiştirdikleri kişileri, resmi kuruluşlara sokmak; dış güç denilebilecek unsurların sempatisini kazanmak suretiyle fon bulmak gibi modern terörizme özgü faaliyetleri de bulunmaktadır. (Pamukoğlu, 2020: 15)

1.5. TERÖRİZMİN TÜRLERİ

Terörizmin türleri için evrensel olarak kabul edilen bir sınıflandırma bulunmamakla birlikte, çeşitli kaynaklarda farklı sınıflandırmalar yapıldığı görülmektedir. Bazı kaynaklarda “*ülke içi, uluslararası, uluslararası ötesi, devlet terörizmi, devlet destekli terörizm, etnik terörizm ve siber terörizm*” olarak sınıflandırma yapılmaktadır (Saraçlı, 2007:1056-1058). Diğer bazı kaynaklarda ise “*ulusal/ülke içi terörizm, devlet terörizmi, uluslararası/uluslarötesi terörizm ve uluslararası terörizm*” şeklinde

sınıflandırma bulunmaktadır (Taşdemir, 2006: 34-44). Ayrıca Türkiye Barolar Birliği'nin hazırladığı raporda ise "*devlet terörizmi, ihtilalci terörizm, alt ihtilalci terörizm*" şeklinde bir sınıflandırma önerilmektedir. (Türkiye Barolar Birliği, 2006). Heywood'un Ignatieff (2004)'den aktardığına göre de 11 Eylül Olayları sonrasında yeni bir terörizm türleri ayırımına giderek; "*isyancı terörizm, tek kişi terörizmi/konu terörizmi, milliyetçi terörizm, küresel terörizm*" olarak tasnif etmektedir (Heywood, 2022: 396-397).

1.5.1. Faaliyet ve Etki Alanı Bakımından Terörizm Türleri

1.5.1.1. Ulusal Terörizm

Ulusal terörizm, yalnızca belirli bir ülkede ve o ülkenin vatandaşlarına karşı gerçekleşen ve bu ülkenin ceza yasalarını ilgilendiren sistemli terör saldırılarıdır. Ancak günümüzde bu terörizm çeşidi yalnızca teoride kalabilmektedir. Çünkü hızla küreselleşen dünyada terörizm de aynı şekilde küreselleşmiştir. Dolayısıyla bu şartlar altında teröristin, mağdurların, etkilenmek istenen hedef kitlenin ve sair tüm unsurların terör saldırısının gerçekleştiği ülkeye ait olduğunu düşünmek günümüzün gerçekliğiyle bağdaşmayan bir yaklaşım olacaktır (Şimşek, 2016: 324).

Ulusal terörizmi, uluslararası terörizmden ayıran bir diğer önemli unsur da ulusal terörizmin herhangi bir hükümet tarafından doğrudan desteklenmemesi hususudur (Taşdemir, 2006: 36).

Birden fazla ülkeyi içine alan uluslararası terörizm; etkilediği bölgelerde egemenlik, hak ve yetki sahibi olan her devlet için aynı zamanda bir iç terörizm örneğidir. Gelişen teknolojiyle birlikte küreselleşen dünyada, iç terörizmi gerçekleştiren unsurların giderek uluslararası sahada da etkilerini genişlettiği ifade edilebilir. Ancak birçok terör örgütü, terör eylemlerine başladığında başlangıçta uluslararası arenadan ziyade devletlere yönelik daha sınırlı alanlarda faaliyet gösterme eğiliminde olmuştur. Gelişim sergileyen örgütler, ilerleyen teknolojiye ve yeni propaganda metotlarına ayak uydurarak, dar faaliyet alanlarının ötesine geçerek uluslararası arenayı da etkilemeye başlamışlardır (Yavuz, 2023:58).

1.5.1.2. Uluslararası Terörizm

Terörizmin, birden fazla ülkenin sınırları dahilinde veya birden fazla ülkenin vatandaşına karşı icra edilen şeklidir. Ulusal sisteme karşı, hariçten gelen şiddet ya da şiddet tehdidi söz konusudur. Dolayısıyla uluslararası etkiler doğurur ve uluslararası hukukun konusu haline gelir (Ergil, 1992:140).

Genel hatlarıyla uluslararası terörizmin unsurları ise şöyledir (Saul, 2008: 7-9):

- Aşırı düzeyde şiddetin mevcut olduğu ve yasaya aykırı araçları ve metotları kullanmak,
- Kanuna aykırı hedef ve amaçlara sahip olmak,
- Uluslararası barış ve güvenliğe ilişkin tehdit arz etmek,
- Terör kapsamında değerlendirilebilecek şiddet uygulamak suretiyle insanlar üzerinde korku uyandırmak.

Literatürde uluslararası terörizmden farklı tutularak ‘uluslar ötesi(transnasyonel) terörizm’ kavramına ilişkin tanımlamalarda bulunan yazarlar da mevcuttur. Taşdemir, tanımlama yaparken yine terör faaliyetleri üzerindeki devlet katkısı ya da kontrolü açısından yaklaşım sergileyerek; uluslar ötesi terörizmin, uluslararası terörizmden ayrışmasındaki en önemli faktörün, terör örgütleri tarafından gerçekleştirilen saldırıların herhangi bir devlet tarafından yönetilmemesi ya da kontrol edilmemesi olarak açıklama getirmektedir (Taşdemir, 2006: 334-337).

Uluslar ötesi terörizmin tanımına ilişkin bir diğer çalışmada da terör saldırısının failleri olan teröristler, saldırının gerçekleştiği ülke ve terör eyleminin kurbanlarının uyruklarının farklılığı üzerinden 11 Eylül saldırısı örnek verilerek açıklamaya gidildiği görülmektedir (Enders, Sandler ve Gaibullov, 2011: 321). Şen (2018) de uçak ve adam kaçırmaya, siyasi baskı oluşturmak amacıyla gerçekleştirilen kitle imha yöntemleri ile suikast yöntemlerini uluslar ötesi terörist oluşumların kullandığı metotlar olarak ifade etmektedir.

1.5.2. İdeolojik Bakımdan Terör Türleri

İdeoloji genel anlamda; kollektif bir davranış tarzının temelini teşkil eden, farklı politik bakış açılarını da bünyesinde barındıran bu sayede de siyasi bir öğretiyi meydana getiren genel fikirler sistemi olarak tanımlanabilir (Cevizci, 1999: 449).

Terör örgütlerinin ideolojilerini temellendirdikleri birçok farklı unsur mevcut olmakla birlikte bazen birden fazla ideolojiyi benimsemiş olabilecekleri gibi bazen de sadece Makyavelist davranışlar sergiledikleri düşünülmektedir. Diğer bir anlatımla istedikleri amaca ulaşabilmek adına çıkarlarını önceleyerek hep olmamak şartıyla ideolojilerinden ödün verdikleri de olmaktadır. (Çağlar, 1997: 125) Diğer anlatımla bir terör örgütünün ideolojisinden bahsedilirken 'çoğu zaman' kendi ideolojisine uygun hareket ediyor olmasından hareketle böylesi bir sınıflandırma yapılmaktadır.

Farklı bakış açılarına bağlı olarak terör örgütlerinin ideolojik açıdan tasnifi de çeşitli şekillerde karşımıza çıkabilmektedir. Örnek olarak, Şen, *ayrılıkçı terörizm, etnik terörizm, dini motifli terörizm* olarak ayırma gitmektedir (Şen Y., 2018: 167-169). Türkiye Barolar Birliği'nin hazırladığı raporda terör örgütleri, *Nihilist Terör Örgütler, Marksist-Leninist-Maoist(Aşırı Sol) Terör Örgütleri, Radikal Dinci Terörist Örgütler, Kapitalist-Liberalist Terör Örgütleri, Milliyetçi Terörist Örgütler, Şehir Gerilla Örgütleri, Eski Tip Latin Amerika Örgütleri, Kamuoyunu Hedef Alan Kuruluş Aşamasındaki Örgütler, İslami Terör Örgütleri* şeklinde tasnif edilmektedir (Türkiye Barolar Birliği, 2006: 230-233).

Pamukoğlu ise terör örgütlerini daha farklı tasnif eder. Ona göre terör eylemine kalkışan oluşumlar; *anarşistler, eşitlikçiler, gelenekçiler, çoğulcular, ayrılıkçılar(bölücüler), reformistler* ve *muhafazakârlar(statiükocular)* olmak üzere yediye ayrılır. Anarşistleri, eşitlikçileri, gelenekçileri ve çoğulcuları; mevcut sistemi kökten değiştirmek istemeleri gerekçesiyle devrimci oluşumlar çatısı altında toplamaktadır (Pamukoğlu, 2020: 14).

1.5.2.1. Marksist-Leninist (Sol) Terörizm

Marksist-Leninist terörizm kavramı aslında sol görüşün terör vasıtasıyla topluma sirayet etme çabasının genel bir adıdır. Bu tür terörizmin ilk hedefi, faaliyet gösterdikleri ülkedeki siyasi rejimi yıkarak yerine Marksist-Leninist bir düzen kurmak suretiyle yönetimi ele geçirmektir. Rejimin değiştirilebilmesi için silahlı mücadelenin şart olduğu düşüncesinin hâkim olduğu bu ideoloji bakımından iktidarın ele geçirilebilmesi adına silahlı bir 'devrim' şarttır (Çağlar, 1997: 124).

Komünist bir sistemin oluşturulabilmesi amacıyla, uygun koşulların mevcut olduğu zaman ve bölgelerde, komünist devrimi yapay olarak başlatmak için silahlı mücadeleyi savunmaktadırlar. Silahlı mücadele sürecinin başlangıcında "Devrimci Şiddet" in de kullanılabilir olduğuna ve inandıkları ideolojinin bir ögesi olarak kabul etmektedirler. (Türkiye Barolar Birliği, 2006: 230-231)

1.5.2.2. Etnik- Ayrılcı Terörizm

Etnik-Ayrılcı (Bölücü) terör örgütleri, kendilerince hak iddia ettikleri bölgelerde yarı bağımsız ya da tam bağımsız devlet kurmayı amaçlamaktadırlar. Etnisite unsurunun alt dalları arasında sayılabilecek aşırı milliyetçilik ya da faşist ideolojinin ağırlık kazandığı hallerde ise ayrı bir devlet kurma fikri ikinci planda kalabilmektedir. Bunun yerine yaşanmakta olan ülkedeki vatandaşlığın yerini ırk temeline dayalı vatandaşlığın alması amacıyla terör eylemlerine başvurulduğu belirtilmektedir (Çağlar, 1997: 125).

Etnik terörizm, ulus altı etnik grupların tasarlanmış şiddet eylemleri ve bu eylemlerin sonuçlarından meydana gelmektedir. Bu tür etnik şiddet, mevcut devletten ayrılma veya bir topluluğun statüsünü diğerlerine kıyasla yükseltme amacını taşımaktadır. Etnik terörizm genellikle düşük yoğunluklu çatışma stratejileri benimsemekte ve sıklıkla sol kanat ideolojileri içerisinde kendini konumlandırmaktadır (Byman, 1998: 151).

PKK, IRA, ETA, Moro Kurtuluş Ordusu gibi örgütlerin, etnik ayrılcı terör eylemlerini, genellikle ulus devlet sınırları içerisinde ve temelde etnik motivasyonlara dayalı olarak gerçekleştirdikleri belirtilmektedir. Bu örgütler, çoğunlukla sınırlı sayıda

sınır ötesi faaliyet yürütmeyi tercih etmekte ve uluslararası düzeyde etkisini kısıtlı tuttukları aktarılmaktadır. Bu terör örgütlerinin ayrıca Marksist-Leninist ideolojilerden de etkilendikleri ifade edilmektedir (Türkiye Barolar Birliği, 2006: 231).

Şen ise etnik terörizmi ve ayrılıkçı terörizmi birbirinden ayırarak tanımlamaktadır. Ayrılıkçı terörizmin, mevcut sistemi ve üniter devlet yapısını tahrip ederek kendi bağımsız yönetim alanlarını kurmayı amaçladığı, bunun için de küçük grupları kullandığı sonrasında kitlesel ayaklanmaları hedeflediği aktarılmaktadır. Ayrılıkçı terörizmin yegâne amacının, hedef ülkedeki devlet-millet ilişkisini bozarak etnik terörizme zemin hazırlamak olduğu belirtilmektedir. Etnik terörizm ise, devletlerin bütünlüğünü tehdit eden belirli etnik grupların siyasi taleplerini gerçekleştirmek için yaptıkları terör eylemleri olarak tanımlanmaktadır (Şen Y., 2018:168).

1.5.2.3. Devlet Terörizmi

Heywood, devlet terörizmini; “*polis, ordu ya da istihbarat servisleri gibi devlet organları tarafından gerçekleştirilen terörizm*” olarak tanımlamaktadır (Heywood, 2022: 394).

Genel bir tanım olarak da devlet terörü; devletin güvenlik unsurlarının (ordu, kolluk kuvvetleri veya paramiliter yapılanmalar) politik amaçlarına ulaşmak maksadıyla, korumakla yükümlü olduğu vatandaşlarına karşı kullandığı şiddet stratejisi olarak tanımlanmaktadır (Koncağül, 2021: 331-332).

Stohl, modern anlamda kullanılmakta olan terör kavramının Fransız Devrimi sonrasında yaşanan korku döneminin bir sonucu olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla günümüzdeki anlamıyla kullanılmakta olan ‘modern terörizm’ kavramının ortaya çıkmasındaki asıl müsebbibin devlet dışı unsurlar değil, devletin bizzat kendisi olduğunu belirtmektedir. Yine Stohl devlet terörünü açık ve gizli olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Buna göre terörü politikalarını uygulamakta bir araç olarak kullanması açık; paramiliter denilebilecek yarı-askeri unsurların kullanılmasını ise gizli devlet terörizmi olarak tasnif etmektedir (Stohl, 2006).

Claridge ise devlet terörizmini genel hatlarıyla ‘sistemik bir şiddet ya da şiddet tehdidi ile korku yaratmayı amaçlayan, politik bir araç olarak kullanılan, devlet mekanizmasının unsurlarından bir veya birkaçı tarafından; silahsız ve örgütlenme yapısı içinde bulunmayan mağdur kitleye karşı icra edilen ve mağdur kitle haricinde toplumun geri kalanına da mesaj vermeyi hedefleyen terör faaliyetleri’ olarak tanımlamaktadır (Claridge, 1996: 52).

Bir devletin, geleneksel savaş yöntemleriyle elde edemeyeceği stratejik avantajları sağlamak amacıyla uluslararası terörizmi bir mücadele aracı olarak doğrudan kullanabileceği belirtilmektedir. Bunu, resmî kurumları ve personeli ile yaparsa, girişimine devlet terörizmi denilmektedir. Bu tür terörizm, savaşın başka yöntemlerle sürdürülmesi olarak da ifade edilmektedir. Başka bir anlatımla, uluslararası terörizm, bir devletin, saldırganlığı dolayısıyla sorumluluk, risk ve yükümlülük almadan, siyasal ve askeri gücünü başka bir ülkenin toprağına veya egemenlik alanına yansıtmasıdır (Memmedli, 2016: 991).

Laqueur, devlet terörizminin devlet dışı aktörler tarafından gerçekleştirilen terörizme kıyasla çok daha yıkıcı nitelikte olduğunu değerlendirmektedir. Bununla birlikte devlet terörizminin, devlet dışı aktörler tarafından gerçekleştirilen terörizmden; motivasyon, fonksiyon ve uyandırdığı etki bakımından ayrıştığını belirtmektedir (Laqueur, 1986: 89).

1.5.2.4. Dini Motivasyonlu Terörizm

Dini motivasyonlu terörizm ‘1.1.4. *Dini Motivasyonlu Terörizm*’ başlığı altında detaylıca ele alınmıştır. Tekrara düşmemek adına burada yeniden değinilmeyecektir.

1.5.3. Eylem Metotları Bakımından

Geleneksel/klasik terörizm-modern terörizm ayrımı literatürde sıkça karşılaşılan hususlardandır. Son yıllarda bunlara ilaveten post-modern terörizm kavramı da karşımıza çıkmaya başlamıştır.

Klasik terörizm terimi, gruplar arası çatışmanın doğrudan ve belirgin bir biçimde mevcut olduğu dönemi ifade etmektedir. Klasik terörizm olarak adlandırılan saldırı metodunda saldırılar, genellikle özel ve çoğunlukla önceden belirlenen hedeflere yöneliktir ve bu eylemlerin sonucunda zarar gören kişi sayısı sınırlı kalmaktadır. Bu tür saldırılarda meydana gelen zarar, genelde göreceli olarak daha düşük olduğu belirtilmektedir. Çünkü terörist eylemler, belirli bir siyasi hedefe ulaşma amacı doğrultusunda gerçekleştirilmektedir (Yanarışık, 2018: 170).

Geleneksel terörizmin ne zaman modern terörizme evrildiği üzerine bir fikir birliğinden bahsetmek mümkün değildir. Modern terörizm anlayışının Fransız Devrimi ile ortaya çıktığını kabul eden görüşler olmakla birlikte (Chaliand ve Blin, 2007); 1880'lerdeki anarşist örgütlerin terörizmi araç olarak kullanmaya başlamasıyla birlikte ortaya çıktığını (Rapoport, 2004: 47) belirten farklı görüşler de mevcuttur.

Şen ise; terör saldırılarının yapılış ve hedef seçiş biçimlerine göre ayırım yapma yoluna gitmektedir. Klasik terör örgütlerinin belirli bir hedefe doğrudan bir saldırı biçimini benimseyip; bombalama, kundaklama suikast, kaçırma gibi klasik metotlarla saldırılarını gerçekleştirmekte olduklarını belirtmektedir. Modern terör örgütlerinin ise hedef seçimi bakımından daha genel bir hedefe yönelik saldırarak görece daha fazla etki uyandırma amacı güttüğünü ve bu eylemlerini icra ederken de klasik eylem yöntemlerinin yanı sıra konvansiyonel hatta kimyasal, nükleer, biyolojik silahları da kullanabilmekte olduklarını belirtmektedir (Şen Y. , 2018).

Modern terörizmde, doğrudan hedef gözetmek yerine daha dolaylı bir yöntem kullanıldığı belirtilmektedir. Saldırılarda hedef seçimi hususunda daha az ayırım gözetilmekte ve yıkıcı etkisi daha fazla olmaktadır. Modern terörizm bağlamında konvansiyonel silahların; toplu ölümlere ve geniş çaplı tahribata sebep olmak amacıyla kullanıldığı ifade edilmektedir (Yanarışık, 2018: 170).

Uluslararası bağlamda modern terörizmin 1960'lı yıllarda başladığı; modern terörizmin genellikle yumuşak hedeflere yani iyi korunan önemli kişilere, istasyonlara, tesislere yönelik gerçekleştirildiği belirtilmektedir. Yine modern terörizmin bir diğer özelliğinin de bahse konu saldırıların gerçekleştirilmesinde yüksek miktarda para,

silah veya patlayıcı maddeye ihtiyaç duyulmaya başlanmış olması ve bu ihtiyaçların bazı devletlerce finanse ediliyor olması şeklinde ifade edilmektedir (Arı, 2017).

Post-modern terörizm ise konvansiyonel silahların yanı sıra kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer silahların da kullanımını içermektedir. Bu bağlamda, saldırıların ana hedefi, karşı tarafı en yüksek düzeyde zarara uğratmanın yanı sıra çatışmanın özüne yönelik algıları da yönetmektir. Dolayısıyla post-modern terörizmde düşman sembollerine saldırı ve alternatif bir gerçeklik söylemi yaratmak da önem taşımaktadır (Yanarışık, 2018: 170).

İKİNCİ BÖLÜM

JAPONYA VE AUM SHİNRIKYŌ

2.1. JAPONYA DEVLETİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

2.1.1. Kısa Tarihçe

Japonca adı “Nippon/Nihon - 日本” olan ülkenin adının “güneşin doğduğu ülke“, “Güneş ülkesi” anlamlarına geldiği ifade edilmektedir. Japon tarihi, altı farklı siyasi döneme ayrılmakta ve bu dönemlerin adlandırması, siyasi güce sahip coğrafi merkezlerden veya imparatorluk adına karar alabilen ailelerin isimlerinden gelmektedir (Koç, 2020: 125 ve 128).

Arkeolojik araştırmalara göre Japonlar, Paleolitik çağın son döneminden itibaren Japon adalarında yaşamaktadır. Milattan önce 8. bin yıl döneminden başlayarak, Japon adalarına ilk yerleşenlerin Kuzey Asya'dan gelen insanlar⁵ olduğu düşünülmektedir. Mitolojik unsurlar barındıran Kojiki ve Nihon Shoki gibi en eski Japon kaynaklarına göre, Japon adalarının Tanrı İzanagi ile kız kardeşi İzanami'nin evliliğinden doğduğu, bu evlilikten sonra, bronz aynası, demir kılıcı ve mücevherleri ile ilişkilendirilen Japon imparatorluk hanedanının kökeni sayılan güneş tanrıçası Amaterasu'nun suretindeki güneşin doğmuş olduğu aktarılmaktadır. MÖ 660 yılında tahta çıkan ilk imparator Jinmu'nun ise güneş tanrıçasının torununun oğlu olduğu kabul edilmektedir. Bu efsaneye göre Japonlar, imparatorluk hanedanının kökeninin tanrılarla bağlantılı olduğunu düşünmektedir. "Tanrıların Yolu" anlamına gelen yerel din Şintoizm, Japon imparatorluk hanedanının güneş tanrıçasının soyundan geldiği ve bu nedenle Japon imparatorlarının kutsal olduğuna inanan temellere dayanmaktadır (Koç, 2020: 129).

⁵ Gelen bu kişilerin etnik kökenine ilişkin günümüzde farklı görüşler olmakla birlikte tartışmalar devam etmektedir. Bu farklı görüşlerden biri için ayrıca bkz.: ‘Japon Turancılığı’ (Levent, 2016)

Mitolojik unsurlardan arınmış yazılı kaynaklara göre ise Japonya'nın tarihi Milattan önce 4. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Bir ada ülkesi olan Japonya, uzun yıllar boyunca oldukça içine kapanık bir şekilde yaşamış ve 14. yüzyıla kadar feodal yönetim modeline benzer bir şekilde idare edilmiştir (Parlak ve Caner, 2009: 201-202). 1603 yılında diğer klanları mağlup eden Tokugawa Klanı, Edo Dönemi olarak da bilinen 1603-1867 yılları arasında, ülkede mutlak bir hakimiyet kurmuştur. Her ne kadar bu dönem baskıcılığı itibarıyla bir polis devleti olarak nitelendirilmişse de uzun zamandır savaş halinde olan ülkeyi iki yüz yıllık bir barış sürecine sokmuştur (Roskin, 2019: 416).

Dışarıya kapalı yaşayan Japonya'ya ilk ulaşan Avrupalılar, 1543 yılında Portekizliler olmuştur. Daha sonrasında bu ziyareti İspanyol ve Hollandalılar takip etmiştir. Portekizli gemilerle gelen Cizvit papazları Japonca öğrenerek 1582 yılına kadar, o dönem için Japon nüfusunun %2'sine tekabül eden bir nüfus olan yaklaşık 150.000 kişiye, din değiştirtmişlerdir. Japon yöneticiler ise bu din değişikliklerinin ülkenin yönetiminde yabancıların söz hakkı sahibi olabilmesinden endişe ederek, 1597'de Hristiyanlığı yasaklamışlardır. 1635 yılına gelindiğinde ise Japonların yurtdışına seyahat etmeleri yasaklanmıştır. Japonya'nın yeniden dünyaya açılışı 1854'te diplomatik ve ticari ilişki kurma talebiyle gelen ABD'li diplomatik delegasyon ile olmuştur (Roskin, 2019: 415-418).

1868 yılına gelindiğinde İmparator Mutsuhito, Japonların tarihindeki ilk ve tek devrimi gerçekleştirecek kişi olacaktır. Bu dönem Meiji dönemi olarak adlandırılmaktadır. Tarihe 'Meiji Restorasyonu' adıyla geçecek bu devrimle ülke yönetiminde asli güç unsuru olan Klanlar (Shōgun'lar), ellerinde bulundurdukları gücü yeniden ülkenin tek hâkimi konumunda görülmesi istenilen İmparator'a iade etmek zorunda bırakılmıştır. Böylelikle feodal beyler (Daimyō'lar) ellerindeki büyük malikaneleri ve toprakları çok kısa bir zaman içerisinde kaybetmişlerdir. Artık bütün Japonlar kanun önünde eşit kabul edilmeye başlanmıştır. Dolayısıyla artık bir samurayın kendisine saygısızlık yapan bir kimseyi öldürmesi yasal sayılmayacaktır. Yine demokratik ilk adımlar, çoğu kâğıt üzerinde kalmış olsa da bu dönemde atılmıştır (Roskin, 2019: 418-419). Feodal yapının zayıflamasıyla merkezi yönetim güç kazanmış ve modern Japonya'nın temelleri bu şekilde atılmıştır. Derebeyliklerin

kaldırılmasıyla yerlerine valilikler kurulmuştur. *Savaşçılar(samuray)*, *Çiftçiler*, *Zanaatkarlar* ve *Tacirlerden* oluşan dörtlü kast sistemine dayalı sosyal yapı ve buna bağlı tanınan ayrıcalıklar da kaldırılmıştır (Ünal, 2022: 497).

Japonya’da, Meiji Restorasyonu denilen dönemde, dönüştürücü kurumsal reformlar uygulanmış; feodalizm kaldırılmış, derebeylikler ve samuray gibi sosyal sınıflar ortadan kaldırılarak sınıfsal eşitlik sağlanmış modern ve bürokratik bir ülke haline gelmiştir. Bu suretle 1890 yılına gelindiğinde Japonya, yazılı anayasaya sahip ilk Asya devleti olmuştur. Ayrıca seçilmişlerden oluşan bir parlamentosu (Diet) ve bağımsız bir adalet sistemi olan anayasal monarşiyle yönetilmeye başlanmıştır (Neto, 2006).

Meiji Restorasyonu denilen dönem sonrasında devlet öncülüğünde modernleşen ve hızlıca büyüyen Japonya, Batı tarzında silahlanıp; 1895’te Tayvan’ı ve 1910’da da Kore’yi ele geçirmiştir. Bu süreçten sonra giderek milliyetçileşen ve militaristleşen bir Emperyal Japonya devletinin ortaya çıkmış olduğu belirtilmektedir. Emperyal Japonya’da artık sivil iktidarın ya da imparatorun söz hakkının kalmadığı, yönetimdeki söz hakkının artık askeri unsurlarda olduğu aktarılmaktadır. 1931’de Mançurya’nın işgal edilmesiyle ABD ve Japonya arasındaki ilişkiler gerilmeye başlamıştır. Bu gelişmeler neticesinde 1936 yılında Nazi Almanyası ile Anti Komintern Paktı imzalanmıştır. 1940 yılına gelindiğindeyse Nazi Almanyası, Faşist İtalya ve Emperyal Japonya’dan oluşan ‘2. Dünya Savaşı’nın Üçlü İttifakı’ oluşturulmuştur. ABD’nin sözlü notasıyla başlayan süreç 1945 yılında Hiroşima ve Nagasaki’ye ABD tarafından atılan atom bombaları sebebiyle yüz binlerce masum insanın ölümüyle son bulmuştur. Böylelikle 2. Dünya Savaşı’nda Mihver Devletler safında yer alan Japonya için savaş, 1945 yılının Ağustos’unda son bulmuştur (Roskin, 2019: 420-424).

Japonya, II. Dünya Savaşı sonrasında yedi yıl boyunca ABD’nin işgali altında kalmıştır. Bu süre zarfında ülkenin askeri gücü pasifleştirilmiştir. İmparatorluğun gücü sembolik hale getirilerek, ABD’nin öncülüğünde Batılı anlamda demokratik bir anayasa tatbik edilmiştir. Japonya’daki terör sorunu da bu dönemdeki Amerikan karşıtlığından kaynaklanarak ortaya çıktığı düşünülmektedir. Her ne kadar bu dönemin öncesinde terör olayları, 19. yüzyılda samuraylık kurumunun ortadan kaldırılışına

tepki gösteren samurayların şiddet eylemleri şeklinde görülmüş olsa da literatürde, modern anlamda Japonya'nın mücadele etmek zorunda kaldığı iki terör örgütünden bahsedilmektedir: Japon Kızıl Ordusu (JKO) ve Aum Shinrikyō (Sözer ve Elmas, 2010: 3-4).

Japonya'da 19. yüzyılın ortalarından itibaren dini temellendirmelerini Şamanizm, Hinduizm ve Budizm'in öğretileri üzerinden kurgulayan birçok farklı gruplar ortaya çıkmaya başlamış olup bu dönem '*Yeni Dinler*' dönemi olarak adlandırılmaktadır. Ancak II. Dünya savaşı sonrasında ABD'nin hegemonyasında yeni ve demokratik bir Japonya yaratılmak adına İmparatorluk kurumunun sembolik bir konuma getirildiği, resmi din olan Şintoizmin yasaklandığı aktarılmaktadır. Bundan da kaynaklı olarak dini motivasyonlu örgütlerin farklı dinlerin öğretilerini birleştirerek ya da yorumlayarak '*Yeni Yeni Dinler*' denilen dönemin yaşanmasına sebep olduğu ifade edilmektedir. Bu dönemin yaşanmasının altında yatan sebeplerin başında, ABD dayatması neticesinde yaşanan sosyolojik değişimlerin yer aldığı belirtilmektedir. Toplumun geneline sirayet eden bu değişimlerle birlikte geleneksel dinin öngördüğü yaşam tarzının; ülke dışından dayatılan yeni bir modern yaşam tarzına uygun hale getirilmesi gerekliliğinin ortaya çıktığı belirtilmektedir. Aum Shinrikyō da '*Yeni Yeni Dinler*' döneminin örgütleri arasında sayılmaktadır (Metraux, 1995: 1140-1141).

2.1.2. Toplumsal Yapı

Japonya'nın, yer altı ve yer üstü kaynakları açısından oldukça şanssız bir ülke olduğu belirtilmektedir. Hatta bu kaynak kıtlığı, Japonların tarihin belirli bir döneminde emperyal ve yayılmacı politikalar izlemesine de sebep olduğu ifade edilmektedir (Parlak ve Caner, 2009: 198-202).

2019 yılı itibarıyla Japon halkının %70,5 Şintoizm, %67,2 Budizm, %7,4'ünün diğer dinlere mensup oldukları belirtilmektedir. Dikkat edilecek olursa bazı vatandaşların aynı zamanda Şintoizm'e ve Budizm'e inandıkları görülebilmektedir. Dolayısıyla Japon halkı için birden fazla dine mensup olma hususu yeni bir durum değildir (CIA, 2022).

Japon toplumunu anlamaya ve açıklamaya çalışan birçok teori vardır. Bu teorilerin tamamı için Japoncada “日本人論 *nihonjinron*” ifadesi kullanılır. Japonların; neden bireyden ziyade toplumu öncelikledikleri, toplumun öncelenmesinin sosyal yaşamdaki yansımaları gibi birçok husus farklı teorilerle açıklanmaya çalışılmaktadır. Bu teorilerden birisinin adı “*enryo*(遠慮)” dur. Türkçe karşılığı ‘*küstah olmama, çok fazla istememe, soru sormama*’ olarak ifade edilmektedir. Özetle *enryo* tutumu doğrultusunda hiç kimse bir başkasının dikkatini çekmemeli, rahatsızlık vermemelidir. Teorinin gündelik hayattaki yansıması; herkesin her zaman gülümsüyor oluşu ve gerek hukuki anlaşmazlıkları gerekse de sağlık sorunları çok ciddi olmadıkça dava yoluna ya da hastaneye gitmemeleri olarak gösterilmektedir (Roskin, 2019: 451-452).

Metraux, Aum Shinrikyō’nun önce dini bir organizasyon olarak kurulup, akabinde terör faaliyetlerinde bulunan bir örgüte dönüşebilmesinin altında yatan nedenleri; Japon toplumunun apokaliptik hikayelere duyduğu ilgi ve Japonya’daki dini motivasyonlu oluşumların dünyayı yorumlayış biçimleri ile ilgisinin olduğunu belirtmektedir (Metraux, 1995).

2.1.3.Siyasi ve İdari Yapı

Japonya 12-19. Yüzyıllar arasında feodalizmle yönetilmiş bir toplumdur. Bu durumun günümüzde bile Japon siyasi yaşamında etkilerinin olduğunu düşünenler vardır (Roskin, 2019: 415).

Günümüzde hâlâ geçerliliğini korumakta olan 1947 Anayasası özünde; halkın egemenliği, temel insan haklarına saygı ve barışseverlik ilkelerine dayanmaktadır (Ünal, 2022: 501).

Japonya’daki yürütme erki, imparator ve bakanlar kurulu olmak üzere iki farklı unsurdan meydana gelmektedir. İmparator her ne kadar yürütmenin bir unsuru olarak gözükse de görev ve yetkileri tamamen törensel niteliktedir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2023).

İmparator, Anayasa’da devlet başkanı olarak tanımlanmamakla birlikte ülkenin doğal başkanı durumundadır. Dolayısıyla da yürütme erkinin sorumsuz kanadında yer alan imparatorun, klasik anayasal monarşilerden bile daha az yetkisi olduğu belirtilmektedir. Japon yönetim sisteminin en üst karar organı; başbakan ve bakanlardan oluşan bakanlar kuruludur. Başbakan, Diet üyeleri arasından seçilmek kaydıyla imparator tarafından atanmaktadır (Ünal, 2022: 505-506).

Japonya’da iki meclisli bir yapı söz konusu olup Japon ulusal meclisine *Diet* (国会-kokkai) adı verilmektedir. Senato (üst meclis) adı verilen bir meclis, başbakanı seçmekle ve güvensizlik oyuyla onu görevden alabilme yetkisine sahiptir. Bunun haricinde bir de Temsilciler Meclisi adıyla anılan alt meclis mevcuttur. Temsilciler Meclisi, Senato’ya kıyasen daha fazla yetkiye sahiptir. Öyle ki üst meclis (Senato), alt meclisten (Temsilciler Meclisi) gelen bir tasarıyı reddederse, alt meclisin üçte iki çoğunluk sağlayarak bu itirazı aşabilmesi mümkündür. Yine Diet’in hükümeti feshetme yetkisi de bulunmaktadır (Roskin, 2019: 436; Ünal, 2022:511).

Japonya’da iktidarın güçlü bir şekilde odaklandığı bir merkez söz konusu olmayıp iktidar otoritesi bakanlıklar arasında paylaştırılmıştır. Bakanlıklar arasında birleştirme ya da ayırma ya da isim değişikliği sıklıkla yapılabilmektedir ama 2000’li yıllar itibarıyla kabineleri teşkil eden bakanlıklar şu şekildedir (Roskin, 2019: 442):

- Dışişleri
- Adalet
- Maliye
- Eğitim, Kültür, Spor, Bilim ve Teknoloji
- Sağlık, İşçi ve Sosyal Yardım
- Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık
- Ekonomi, Ticaret ve Sanayi
- Arazi, Altyapı ve Ulaştırma
- İçişleri ve İletişim
- Çevre

Kabine bünyesinde yer alan bakanlıklar haricinde yine kabinenin bir unsuru olmakla birlikte daha alt konumda bulunan ve bazı spesifik hususlarda uzmanlık arz eden çeşitli *devlet bakanlıkları* da bulunmaktadır. Ancak diğerleri gibi doğrudan bakanlık olarak kabul edilmemektedirler:

- Afet Yönetimi
- Savunma
- Okinawa ve Kuzey Bölgeler
- Mali Hizmetler
- Ekonomi ve Hazine Politikası
- İdari ve Düzenleyici Reform
- Bilim ve Teknoloji Politikası
- Gençlik, Cinsiyet Eşitliği ve Azalan Doğum Oranı

Japonya’da Savunma’nın kabinede olmasına rağmen bakanlık unvanını taşımasının nedeni, Japonya’nın silahlı kuvvetlerinin bulunmaması olarak belirtilmektedir. Yine seçilen bakanlardan en az yarısının Diet üyesi olmak zorunda olduğu ifade edilmektedir. Ancak atanan bakanların atandıkları birimde uzman olmaları şart değildir. Bunun nedeni de bakanlıkların, bakanlardan ziyade bürokratlar tarafından yönetilmesinden kaynaklanmaktadır.

Japonya federal sistem görünümüne ünite bir sisteme sahiptir. Buna göre Japonya; 43 il(prefecture) ve 4 özel bölge (Tokyo, Osaka, Kyoto ve Hokkaido) olmak üzere 47 idari bölümden oluşmaktadır. Her ilin yerel meselelere karar vermek üzere seçilmiş bir valisi ve tek meclisli bir parlamentosu bulunur. Bazı durumlar, yerel meseleler minvalinde değerlendirilebilecek olmasına rağmen Tokyo’da bulunan İçişleri Bakanlığı gerekli görmesi halinde yerel yönetimi saf dışı bırakarak bizzat karar alabilmektedir Japonya’nın siyasal yapısı her ne kadar çok partili bir demokrasi olarak gözükse de 1993-1994 yılları arasında 10 ay gibi bir süreliğine istikrarsız bir koalisyon dönemi haricinde ülkeyi 1955’ten itibaren Liberal Demokrat Parti ve partinin dahilinde bulunan hiziplerin yönetmekte olduğu aktarılmaktadır. (Roskin, 2019: 443 ve 479).

2.1.4. Hukuki Yapı

Meiji döneminde hazırlanan ve 1889 Anayasası ya da Meiji Anayasası olarak bilinen metin, Asya'daki ilk modern anlamdaki ulus devletin kurulmasına etki eden en önemli siyasi faktör olmuştur. Batılı ülkelerin anayasal teorileri özümseyerek hazırlanan bu anayasa, Japonya'yı anayasal monarşi ile yönetilen bir ülke haline getirmiştir. İmparator Meiji'nin reformist batılılaşma projesi de bu metin ekseninde gerçekleşmiştir (Ünal, 2022: 499).

1946'da ABD'li General Douglas MacArthur ve kurmayları tarafından mağlup Japonya'nın devlet teşkilatını yeniden yapılandırma çalışmalarına girilmiş ve İngiliz modelinden esinlenen yeni bir Anayasa hazırlanmıştır. Japonya Barış Anayasası olarak isimlendirilen bu metin, savaşı reddeden ve Japonya'nın askeri güç kullanmasını veya kullanma tehdidinde bulunmasını yasaklar şeklinde hazırlanmıştır. Sivil yaşantısında avukatlık mesleğini icra eden Albay Charles Kades anayasayı; kişi hak ve özgürlüklerini koruyan, parlamenter demokrasiyi yönetim şekli olarak belirleyen bir metin şeklinde hazırlamıştır. Bahse konu düzenlemede bir diğer ilgi çekici olan husus ise imparatorun artık sadece sembolik bir unsur haline getirilmiş olmasıdır. ABD tarafından hazırlanan ve Japonya'da zorla yürürlüğe sokulan Anayasa, 1947 yılından bu yana yürürlükte dir (Roskin, 2019: 425).

Japonya'da yargı yetkisi, Anayasa Mahkemesi'ne ve yasada gösterilmiş olan alt dereceli mahkemelere verilmiştir. Kamu-özel hukuk ayrımı benimsenmekle birlikte yargı organları haricinde hiçbir kuruma yargılama yetkisinin devredilemeyeceği ve olağanüstü mahkeme kurulamayacağı düzenlenmiştir (Ünal, 2022: 512).

Yargısal hiyerarşide Anayasa Mahkemesi, en üst dereceli mahkemedir. Diğer mahkemeler olan Yüksek Mahkemeler, Bölge Mahkemeleri, Aile Mahkemeleri, Sınırlı Yetkili İlk Başvuru Mahkemeleri ise alt dereceli mahkemeler kategorisinde yer almaktadır. Anayasa Mahkemesi; anayasa yargısı dışında, temyiz mercii olarak da görev yapmaktadır. Bir baş hâkim ve diğer on dört hâkimden oluşmaktadır. Baş hâkim, bakanlar kurulunun önerisi üzerine imparator tarafından atanmaktadır. Diğer hakimler ise Anayasa Mahkemesi'nin belirlediği liste içerisinde bakanlar kurulu tarafından

seçilerek atanmaktadır. Hakimlerin görev süreleri 10 yıl olmakla birlikte yeniden seçilebilmeleri mümkündür (Ünal, 2022: 513; JFBA, 2023).

Japon Anayasasının birinci bölümünde (1-8. Maddeler) imparatorun; devlet içindeki yeri, yetki ve görevleri düzenlenmektedir. İkinci bölüm ise yalnızca 9. Maddeden ibarettir. Bahse konu maddenin başlığı ‘Savaştan Feragat’tir. Japonya’nın evrensel barışı koruma misyonunu vurgulamaktadır. Diğer bir anlatımla uluslararası anlaşmazlıkların vuku bulması halinde Japonya’nın meşru çıkarlarını gözetmek maksadıyla dahi bir ülkeye savaş açamayacağını, bu suretle şiddet tehdidine ya da şiddete başvuramayacağını Anayasal güvence altına almaktadır. Anayasanın üçüncü bölümünde (10-40. Maddeler) Japon vatandaşlarının temel hak ve özgürlükleri düzenlenmektedir. Dördüncü bölümde (41-64. Maddeler) ‘Diet’ adıyla bilinen meclisin yapısına ve işleyişine ilişkin düzenlemeler ihtiva etmektedir. Beşinci bölüm (65-75. Maddeler) yürütme organı olan Kabine’nin yapısını, işleyişini ve görevleri gibi sair hususları düzenlemektedir. Altıncı bölümde (76-82. Maddeler) yargı görevini ifa etmeye yetkili mahkemelerin işleyişlerine ilişkin usûl ve esasların yanı sıra, karar mercii olan hakimlerin özgürce karar verebilmesini temin etmeyi amaçlayan güvence düzenlenmektedir. Yedinci bölümde (83-91. Maddeler) bölüm devletin mali yapısına ilişkin olup vergi, bütçe gibi unsurlar yönünden düzenlemeler ihtiva etmektedir. Sekizinci bölümde (92-96. Maddeler) yerel yönetimlerin yapısı ve işleyişine ilişkin hususlar düzenlenmektedir. Dokuzuncu bölüm de tek bir maddeden ibaret olup (96. Madde) Anayasanın değiştirilebilme yöntemi ve sürecini tanımlamaktadır. Onuncu bölüm (97-99. Maddeler) kanunlar hiyerarşisinin en üstünde Anayasanın bulunduğunu, bu sebeple de Anayasaya aykırı herhangi bir hukuki düzenleme yapılamayacağına ilişkin sair hususlar düzenlenmektedir. On birinci bölüm son bölüm olup ek hükümleri ihtiva etmektedir (Ünal, 2022: 502).

2.2. AUM SHİNRIKYŌ

2.2.1. Kuruluşu

Matsumoto Chizuo, 1955 yılının mart ayında fakir bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Aum Shinrikyō’nun lideri konumuna geldikten sonra ise Shōkō Asahara ismini kullanmaya başlamıştır (Reader, 2013). Doğuştan kısmi görme bozukluğu

olması sebebiyle özel bir okulda eğitim almıştır. Okulda kendisi haricindeki öğrencilerin tümü tamamen görme engellidir ve Asahara'nın bu durumu fırsata çevirip, kısmi görme yetisini kullanarak diğer öğrencilerin isteklerini para karşılığında yerine getirdiği aktarılmaktadır (Lifton, 1999: 15). Wilkinson'a göre bu durum Asahara'da güç ve kontrol duygularının ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Wilkinson G. E., 2009: 41).

Üniversite çağına geldiğinde Tokyo Üniversitesi'ne girme çabalarında başarısız olmuş, ardından ufak bir akupunktur dükkânı açmış ve 1982'de sahte ilaç satmaktan tutuklanmıştır. 22 yaşında yogaya başlamış ve 1984 yılında beraberindeki 15 üyeye Aum Shinrikyō'nun selefi olan Oumu Shinsen no Kai adlı bir yoga topluluğu kurmuştur (Metraux, 1995; PSIA - 公安調査庁, 2021). Topluluğun adı İngilizceye "Aum Hermits' Society", "Aum Immortal Mountain Wizard Association"⁶ gibi farklı şekillerde çevrilebilmekle birlikte; Türkçe'ye 'Aum Keşişleri Topluluğu' olarak çevrilebilmektedir.

1987 yılına gelindiğinde ise 'Aum Keşişleri Topluluğu' adı değiştirilmiş, Oumu Shinrikyō, "Aum Supreme Truth" olarak İngilizceye çevrilen "Aum Shinrikyō" adını almıştır. Türkçe çevirisi ise, 'Aum Yüce Gerçeği (Öğretisi)'dir (Sözer ve Elmas, 2010: 14). Japoncada okunuşu 'oomu' olarak telaffuz edilen 'Aum' kelimesi Sanskritçe bir kelimedir. Aum kelimesi Hinduizm'de de Budizm'de de kendine yer bulmakla birlikte farklı anlamlar taşımaktadır. Hinduizm'e göre evrenle iç içe geçmiş güçler olan yaratma, koruma ve yok etme tanrıları olan Brahma, Vishnu ve Shiva üçlemesinin niteliklerini temsil etmektedir. Zen Budizm'ine göre ise de Budist rahiplerin evrenle kenetlenmeleri anını tasvir etmektedir (Box ve McCormack, 2004: 3; Reader, 2007: 55).

Matsumoto Chizuo Aum Shinrikyō'yu kurmasının ardından, vuruş sayıları şanslı bir sayıya ulaşan Çince karakterlerden (Japoncada 'kanji' olarak bilinen alfabe) oluşan Asahara Shōkō (麻原・彰晃) olarak adını değiştirmiştir (Metraux, 1995: 1147).

⁶ 神仙 kanji alfabesi harfleriyle yazılıp 'shinsen' olarak telaffuz edilen Taoizm öğretisi ile ilgili bir kelime olup 'ölümsüz orman büyücüsü' olarak Türkçeye çevrildiğinde anlam, bağlamından kopacağından; 'inzivaya çekilen kimse, keşiş' olarak yorumlanmasının daha uygun olacağı görüşüyle Türkçe çevirisi bu şekilde yapılmıştır.

1987 yılında dini bir tüzel kişilik olarak resmen kurulduğunda Japonya, Rusya ve ABD’de toplamda 10.000 üyesinin bulunduğu (Metraux, 1995); Tokyo saldırısı gerçekleştirildiği esnada da Aum Shinrikyō’nun Japonya’da 10.000’den fazla, Rusya’da ise 30.000-40.000 civarında takipçisi olduğu aktarılmaktadır (Onishi, 2004).

1992 yılına gelindiğinde New York, Moskova, Bonn ve Sri Lanka’da yeni şubeleri açılmıştır. Aum Shinrikyō takipçilerinin çoğunlukla 20-30 yaş aralığında, iyi mesleklere sahip gençler olduğu ve tüm malvarlıklarını örgüte adadıkları, bunun karşılığında mutluluğa ve kurtuluşa varabilmeyi hedefledikleri belirtilmektedir (Metraux, 1995: 1140-1144).

Japonya’da II. Dünya Savaşı sonrası dönemde dini kuruluşlara vergi konularında oldukça avantajlı bir ortam ve özgürlük alanı sağlandığı; Aum Shinrikyō’nun da bu alandaki avantajları iyi şekilde kullanarak kurulmuş bir kült olduğu belirtilmektedir (Box ve McCormack, 2004: 9-10). Örgüt, 1989 yılında Tokyo Yerel Hükümeti tarafından dini bir kuruluş olarak tescillenmiştir. Metraux’a göre örgütü geleneksel terör örgütlerinden ayıran ve daha da tehlikeli hale getiren husus, bir dini bir kült olarak kurulup sonrasında terör örgütüne dönüşmesidir (Metraux, 1995: 1153).

2.2.2. İdeolojisi ve Amacı

Kültün öğretilerinin çoğu Budizm ve Hinduizm gibi iyiliği öğütleyen dini öğretilere dayandırılmakla birlikte Hristiyanlıktaki Mesih ve kıyamet inançlarının emareleri de mevcut olduğundan bu haliyle senkretik bir öğretiye sahiptir (Metraux, 1995: 1140-1144). Kültün başlıca öğretisi, kötülükten kurtulmanın yolunun onu yok etmekten geçtiğini vurgulamaktır (Sözer ve Elmas, 2010: 14). Asahara, Budist kavramlara dayanan kişisel bir teoloji geliştirmiştir. Ancak bu öğretiler zamanla, yalnızca kültün üyeleri olan guruların, yaklaşan kıyameti önleyebileceğine inanılan bir inanç sistemi haline evrilmiştir (Bechler, 2019).

Aum Shinrikyō, 1990 yılı öncesinde de eskatolojik düşüncelere sahip bir örgüt olarak kabul edilmektedir. Kült üyelerine verilen söylevlerde ‘*Armageddon’a doğru ilerliyoruz*’ minvalinde beyanlarda bulunularak, mutlaka yaşanacak bu savaşa en güçlü

silahları gerek üretmek gerekse de temin ederek hazır olmaları öğütlenmektedir (Rosenau, 2001: 291).

Külte üye kazandırmada ve finansal kaynak sağlamada, Asahara'nın Şamanist liderlik rolünün önemli rol oynadığı belirtilmektedir (Sözer ve Elmas, 2010: 15). Ayrıca örgütün asli finansman kaynağının sempatanları olduğu belirtilmektedir. Kült destekçilerinin büyük çoğunluğunun ekonomik açıdan yüksek statüde bulunması, kültürün geniş bir maddi kaynağa sahip olmasının temel sebebi olarak görülmektedir (Rosenau, 2001).

Asahara'nın kaleme aldığı ve kehanetlerini açıkladığı bir kitap gibi yorumlanabilecek olan "Asahara'nın Ürperten Kehanetleri" (Shivering Predictions by Shōkō) adlı kitapta, geleceğe ilişkin düşünceleri kendi ağzından açıklanmaktadır. Asahara, III. Dünya Savaşı'nın yaşanacağını ve akabinde etrafa zehirli gazların yayılacağını bu sebeple de salgın hastalıklar, kuraklık ve kıtlık yaşanacağını belirtmektedir. Nükleer bir saldırı neticesinde Japonya'nın 1996-1998 yılları arasında yerle bir olacağını ve nüfusunun ancak onda birinin hayatta kalacağını iddia etmektedir. Ayrıca böylesi bir felaketten yalnızca inançlı Aum Shinrikyō müritlerinin kurtulabileceğini belirtmektedir (Jones ve Libicki, 2008: 47; Sözer ve Elmas, 2010: 15-16).

Kült, asketizm⁷ in titiz uygulamalarını vurgulayan, diğer bir anlatımla dünyevi zevklerden uzak durmayı öğütleyen bir köktenci anlayış doğrultusunda "orijinal Budizm'e dönüşü" savunmaktadır (Maekawa, 2004: 154). Bechler'in ifadesine göre, kişisel gelişimini önceleyen genç bireylerin; bazı zorlayıcı fiziksel ve zihinsel dini ritüellerin varlığı nedeniyle kültürün öğretilerini daha inandırıcı buldukları ve bu sayede ritüellerin kısa zamanda oldukça popüler hale geldiğini belirtmektedir (Bechler, 2019).

Reader, Aum Shinrikyō'nun amacını; yozlaşmış düzeni yıkarak, 'guru' olarak adlandırılan ve az sayıdaki gerçek inananların bulunduğu düzenli bir dünya inşa etmek olarak açıklamaktadır (Reader, 2013: 11). Asahara'ya göre iyiyle kötü güçler savaştadır (Reader, 2007: 55). Bu doğrultuda Aum Shinrikyō karşıtı olmaları

⁷ Ruhsal bir ideal veya hedefe ulaşmak amacıyla fiziksel veya psikolojik arzuların reddedilmesinin gerekliliğini vurgulayan pratikler bütünü olarak tanımlanmaktadır. (Britannica, 2023)

sebebiyle; kötü güçler olan Japon hükümeti, ABD hükümeti ve hür masonlarla savaşılmalıdır. (Reader, 1996: 67; Wessinger, 2000: 141).

Shōkō Asahara'nın Tsutomu "Ben" Goto adlı yazardan etkilendiği düşünülmektedir. Yazarın en bilinen eseri 'Nostradamus'un Kehanetleri' adlı kitabıdır. Bu kitaptaki nihai savaş 'Armageddon' fikrinin örgüt ideolojisinde de yansımalarıyla karşılaşılmaktadır. Asahara; Nostradamus'un kehanetlerinden etkilenecek "Armageddon" denilen son savaşın nükleer savaş şeklinde gerçekleşeceğini öngörmeye başlamış ve örgütün çekirdek kadrosu olarak değerlendirilebilecek üst kademeyle birlikte toplumdaki izole halde yaşamaya başladığı belirtilmektedir. (Lifton, 1999: 45).

Asahara kendisini Mesih ilan ederek Dünya'daki ilahi imparatorluğun kuruluşunun ancak kendisinin yol göstericiliğinde kurulabileceğini ifade etmektedir. Bu uğurda gerekli görmesi halinde bazı kimseler hakkında infaz emri verebilme yetkisine sahip olduğunu ve bunun meşruiyetini de kendisinin bir guru olması sebebiyle karma denilen inanç öğretisinden (POA⁸) kaynaklandığını iddia etmektedir. Ancak Asahara'nın bunu kendi çıkarları doğrultusunda yorumlayarak vermiş olduğu infaz emirlerini meşrulaştırmada bir araç olarak kullandığı değerlendirilmektedir (Reader, 1996: 70; Lifton, 1999; 27; Reader, 2013: 128).

Asahara ve beraberindekiler, savaşımsız bir çözümün mümkün olabileceğine ilişkin inançlarını bir süre daha muhafaza etmişlerdir. 1993 yılına kadar yeterince inanan toplayabilirlerse ve Dünya genelinde yeterince Aum Shinrikyō merkezi (Lotus Villages) denilen yapıları inşa edebilirlerse, olumsuz karmayı ortadan kaldırarak büyük felaketin önlenebileceğine ilişkin inancı sürdürmüşlerdir. (Reader, 1996: 24; Bromley, 2002: 36; Gunnaratna, 2018:2).

⁸ POA; Budizm inancında "guru", "lama" denilen dini önderin bazen, ölmekte olan kişiyle gerçekleştirdiği bir tür ritüel olup; ölüm sonrası düzleme bilinç aktarımı diye kısaca özetleyebileceğimiz durum vasıtasıyla ölen kişinin karmasının daha iyi hale gelmesini sağlamak.

2.2.3. Teşkilatlanması ve Üyeleri

Üye alımında, alanlarında öncü olmasalar bile bilim insanlarını bünyesine katma hususuna öncelik verilmiştir. Alanlarında çalışma yapabilmek için yeterli ödeneye, laboratuvarlara ve diğer imkanlara sahip olmayan bu bilim insanlarına; sınırsız denilebilecek düzeyde fon sağlamayı ve son derece gelişmiş laboratuvarlarda çalışma yapma fırsatı sunulacağına ilişkin taahhütlerde bulunulmuştur. Bu sayede örgüte dahil olmaları sağlanmıştır (Daly , Parachini, ve Rosenau, 2005: 10).

Aum Shinrikyō'nun, devlet yapılanmasına benzer hiyerarşik bir yapılanma kurduğu belirtilmektedir. Brackett bu yapılanmayı gölge devlet olarak tanımlamaktadır (Brackett, 1996: 105). Asahara da “*kanunun kutsal efendisi*”, “*fili imparator*” gibi ünvanlar üstlenmiştir (Box ve McCormack, 2004: 9). Bu gölge devletin hiyerarşik yapısı şu şekildedir (Brackett, 1996: 104):

Tablo 2.1. Aum Shinrikyō'nun politik hiyerarşisi

UNVAN	İSİM
Kurucu	Shoko Asahara
İçişleri Temsilcisi	Tomomasa Nakagawa
Sekreteryaya	Reika Matsumoto
Ticaret Bakanlığı	Yofune Shirakawa
İnşaat Bakanlığı	Kiyohide Hayakawa
Savunma Bakanlığı	Tetsuya Kibe
Eğitim Bakanlığı	Shigeru Sugiura
Finans Bakanlığı	Hisako Ishii
Dışişleri Bakanlığı (Halkla İlişkiler)	Fumihiko Joyu
İyileştirme Bakanlığı	Ikuo Hayashi
Sağlık ve Refah Bakanlığı	Seiichi Endo
İçişleri Bakanlığı	Tomomitsu Niimi
İstihbarat Bakanlığı	Asahara'nın 4. Kızı ⁹
Adalet Bakanlığı	Yoshinobu Aoyama
Çalışma Bakanlığı	Mayumi Yamamoto
Posta ve Telekomünikasyon Bakanlığı	Tomoko Ishii
Bilim ve Teknoloji Bakanlığı	Hideo Murai
Ulaştırma Bakanlığı	Naruhito Noda
Doğu Bölgesindeki Takipçiler (Müritler) Temsilcisi	Eriko Iida
Yeni Takipçiler (Müritler) Temsilcisi	Sanae Ouchi
Batı Bölgesindeki Takipçiler (Müritler) Temsilcisi	Kazuko Miyakozawa

D. Brackett (1996) “*Holy Terror: Armageddon in Tokyo*” adlı çalışmasında kullanılan tablodan doğrudan Türkçeye çevrilmek suretiyle kullanılmıştır.

Aum Shinrikyō üyeleri arasında Japon devlet mekanizmasında eğitim, sağlık ve insan hizmetleri gibi bakanlıklarda görevli memurların mevcut olduğu belirtilmektedir

⁹ (Alqithami, Haegele, & Hexmoor, 2014)'ün Brackett, (1996)'dan aktardığını belirttiği tabloda ise, istihbarat bakanlığından sorumlu kişinin Yoshihiro Inoue olduğu belirtilmektedir.

(Metraux, 1995: 1153). Arıboğan'a göre de Aum Shinrikyō'nun devlet içerisindeki yapılanması, tahminlerin çok daha üzerinde bir düzeydedir. O dönem itibariyle en yüksek siber terör potansiyeline sahip olduğu düşünülen Aum Shinrikyō'nun bu potansiyelinin Japon hükümetince de bilindiği düşünülmektedir. Zira Aum Shinrikyō'nun faaliyetlerini takip etmek adına emniyet teşkilatının satın aldığı yazılımın dahi Aum Shinrikyō üyeleri tarafından yapıldığı anlaşılmıştır. Yine en az 80 Japon firmasına ve 10 devlet kurumuna da yazılım sattıkları bu sayede de üst düzey yöneticiler ve siyasiler hakkında önemli bilgileri ele geçirdikleri düşünülmektedir. Üyeler arasında yer alan hackerlar vasıtasıyla da siyasiler hakkında çok gizli bilgilere erişebildikleri ifade edilmektedir. Tüm bunların ötesinde Japon hükümetini en çok tedirgin eden hususun, Aum Shinrikyō'nun Deniz Kuvvetleri ve Savunma Bakanlığı'na satmış olduğu yazılımlar vasıtasıyla Japonya'nın savunma sistemini felç edebilecek ani bir saldırı düzenleyebilme potansiyelleri olarak ifade edilmektedir (Arıboğan, 2007).

2.2.4. Kültün Terör Örgütüne Dönüşme Süreci

Dini oluşumların şiddet ile bağlantısını, terör örgütüne dönüşmelerindeki motivasyonlarını inceleyen Bromley'e göre dini oluşum ile halk arasındaki çatışmaların; '*gizli gerginlik*', '*yeni oluşmaya başlayan anlaşmazlık*', '*şiddetli anlaşmazlık*' denilen üç aşamadan geçtiğini belirtmektedir. Şayet anlaşmazlıklar bu aşamalarda giderilememiş olursa dördüncü aşamada, yıkıcı etkileri olan ve nihai bir hesaplaşma olarak düşünülebilecek '*Dramatik Son*'un yaşanacağını belirtmektedir (Bromley, 2002).

1980'lerin sonuna doğru Aum Shinrikyō ile halk arasındaki gerginlikler artmaya başlamıştır. Kendilerini Aum Shinrikyō'ya dolayısıyla da Asahara'ya adayanların aileleri, şikayetlerini topluma duyurabilir hale gelmişlerdir. Bu şikayetler; üyelerin malvarlıklarına Aum Shinrikyō tarafından el konulduğu ve bir nevi ibadet olarak icra edilen arınma ritüellerinin, beden bütünlüğünü ciddi manada tehlikeye sokabilecek şekilde katı olmasına ilişkindir. Asahara, Aum Shinrikyō karşıtı çalışan bir avukatın ve avukatın ailesinin öldürülmesinin yanı sıra başka bir muhalif üyenin de kaçırılıp öldürülmesini emrettiği ifade edilmektedir. Daha sonrasında kült, dini ritüel esnasında hayatını kaybeden bir üyesinin ölümü ve örgütten kaçmak üzere olan bir üyesinin de

infaz edilmesi haberleri ile gündeme gelmiştir. Bu aşamada 1990'ların başında toplum ile örgüt arasındaki gerginlik, çatışma düzeyine erişmiştir (Senate Government Affairs Permanent Subcommittee on Investigations, 1995).

Aum Shinrikyō'nun '*Dramatik Son*'a gidişine ilişkin dönüm noktasının kaybedilen genel seçimler olduğu belirtilmektedir. (Senate Government Affairs Permanent Subcommittee on Investigations, 1995) Savcılık makamının iddialarına işaret eden Sugishima da Aum Shinrikyō'nun biyolojik silah üretimine başlayarak bir terör örgütüne dönüşmesine sebep olan olayın, 1990 yılındaki kaybedilen Ulusal Meclis-Diet seçimlerinin olduğunu belirtmektedir. Seçimi kaybeden Asahara'nın, kötü karma ile mücadele edebilmenin artık yasal yollarla mümkün olamayacağına ilişkin inancının buradan geldiği düşünülmektedir. Dolayısıyla kötü karmanın ancak insanları öldürerek sonlandırılabilceğine, kurtuluşun bu sayede mümkün olabileceğine inanan Asahara, liderliğindeki Aum Shinrikyō'yu bir terör örgütüne dönüştürmüştür. İcra edeceği terör eylemleri için de Tibet Budizmindeki "Tantra Vajrayana" doktrinini, meşruiyet kaynağı olarak kullanmıştır (Sugishima, 2003: 180).

Seçimlerin kaybedilmesinin ardından toplumdaki uzaklaşıp izole bir hayat yaşamaya başlayan üyeler, bu süreçte katı dini ritüellere katılmaya zorlanmış ve birkaç üye daha ritüeller esnasında hayatını kaybetmiştir. Yine Aum Shinrikyō'ya karşı casus olduğu düşünülen bazı üyelerin de bu dönemde infaz edildiğine inanılmaktadır (Ballard, Pate, Ackerman, McCauley ve Lawson, 2005).

Örgütün yöneticilerinden teşkil edilen bir ekibin biyolojik ve kimyasal silahların üretimini, dağıtımını sağlayacak bir sistem kurarak gizlice savaşa hazırlanmaya başladıkları ifade edilmektedir. Fuji Dağı'nın eteğinde bir komün kurulmuş ve burada silah ve sarin gazı üretmek için fabrikalar açıldığı belirtilmektedir (Onishi, 2004). Haziran 1994'te Aum Shinrikyō tarafından, devlet otoritesine karşı bir dizi kurum ve kuruluş oluşturulduğu aktarılmaktadır. Devletin otoritesine meydan okur hale gelen kült, aynı ay içinde Matsumoto bölgesinde ilk terör saldırılarına başlamıştır (Ballard, Pate, Ackerman, McCauley ve Lawson, 2005).

Aynı zamanlarda, Aum Shinrikyō'nun bir dizi yasa dışı faaliyete karıştığından uzun süredir şüphelenen polis teşkilatları, külte karşı harekete geçmeye karar vermiştir. Kült, bir polis baskınının yaklaştığını öğrenince, 20 Mart 1995 tarihinde, henüz yeterince hazırlık yapılmamış olmasına rağmen Tokyo metro sistemine sarin gazı ile saldırı yapılması emrini vermiştir. Bu saldırının amacının, Aum Shinrikyō'ya karşı eli kulağında olan hükümet saldırısını önlemek ve Aum Shinrikyō'nun mutlaka gerçekleşeceğini öngördüğü Armageddon anını tetiklemek olduğu belirtilmektedir. Ancak yanlış yönetilen ve yeterince organize edilmemiş bu saldırı beklenen düzeyde büyük bir felakete yol açamamış ve iki gün sonrasında da polis teşkilatı Aum Shinrikyō'nun merkezlerine operasyon düzenlemiştir (Bromley, 2002: 36-38).

Dini hassasiyetleri olan ve küçük bir yoga topluluğu olarak kurulan Aum Shinrikyō, müritlerinden milyonlarca dolar kaçırmış, yasa dışı uyuşturucu üretip satmış ve birkaç düzine masum vatandaşı kaçıırıp öldürerek öncelikle bir suç örgütü haline gelmiştir (Metraux, 1995). Akabinde de Japonya'ya savaş açmak maksadıyla binlerce kişiyi öldürmek için yoğun saatlerde Tokyo metrosuna sarin gazı yaymış ve yeni bir dünya savaşı başlatmayı umacak bir terör örgütüne dönüşmüştür (Weinberg & Eubank, 2006:80). Ergün'e göre ise de Aum Shinrikyō, Japonya'yı kendi inanç sistemi doğrultusunda demokratik yöntemlerle değiştirebileceğine dair inançlarını yitirdiğinde, şiddeti araç olarak kullanarak bir terör örgütüne dönüşmüştür (Ergün, 2021: 203).

Zorlu dini ritüeller esnasında hayatını kaybeden üyeler olduğu ve bu ölümlerin üzerinin kapatıldığı belirtilmektedir. Ayrıca kültün radikalleşerek bir terör örgütüne evrildiği süreçte, örgüt aleyhinde faaliyet yürüten kişilere karşı infazların gerçekleştirildiği de aktarılmaktadır. Örgüt üyesi olmakla birlikte kendilerine dayatılan öğretilerin doğruluğunu sorgulayanların da faili meçhul cinayetlere kurban gittikleri, hayatını kaybeden üyelerin bazılarının devasa mikrodalga fırınlarda eritildikleri de aktarılan iddialar arasındadır (Box ve McCormack, 2004: 9).

Aum Shinrikyō'nun düzenlediği terör saldırılarında kimyasal olan sarin gazının yanı sıra iki farklı biyolojik madde ile de karşılaşılacaktır. Bunlardan ilki 'Clostridium botulinum' bakterisinden elde edilen toksik bir madde ve diğeri de 'Bacillus anthracis' yaygın olarak bilinen adıyla 'şarbon'dur. İlk eylemlerinde 'Clostridium

botulinum' bakterisinden elde edilen toksik maddeyi kullanan Aum Shinrikyō, Yokosuka'da yer alan ABD'ye ait bir deniz üssüne başarısız bir saldırı düzenlemiştir. Yine kendine düşman olarak gördüğü bir diğer yeni dini hareket olan 'Soka Gakkai'nin merkez binasına da bu madde ile saldırı düzenlemiş ancak bu saldırı da başarısız olmuştur. Fakat belirtilmelidir ki saldırıların başarısız olma nedeni henüz eyleme geçilemeden saldırıların önlenmiş olması değildir. Saldırılarda kullanılan toksik maddenin yeterince güçlü olmamasından kaynaklı, bildirilen herhangi bir yaralanma veya ölüm olayının gerçekleşmemesi nedeniyle saldırılar başarısız olarak nitelendirilmektedir. (Sugishima, 2003: 180).

Yaşanan bu başarısız girişimler neticesinde, Asahara'nın etken maddenin değiştirilmesi yönünde talimat verdiği ve Aum Shinrikyō'nun önde gelen üyelerinden olan mikrobiyolojist Seiichi Endo'nun bu doğrultuda Tokyo'da bir şarbon üretim merkezi kurduğu belirtilmektedir. Sugishima'nın yargılama tutanaklarına dayandırdığı bilgilere göre; bu tesiste elde edilen şarbonla 9 Mayıs 1993'te Japon Kraliyet Ailesi'nden Prens Hironomiya'nın düğününe saldırı düzenlenmesi planlanmışsa da gerekli hazırlıklar tamamlanamadığından bu saldırı gerçekleşmemiştir. Akabinde Aum Shinrikyō üyesi mühendislerce üretilmiş "Water-Mach" adlı püskürtücü cihaz ile Tokyo'daki bir binanın çatısına yerleştirilerek havaya şarbon püskürtülmüş ve yakında ikamet etmekte olan vatandaşlar, yoğun bir kokudan bahisle şikayetçi olmuşlardır (Sugishima, 2003: 181). Bu olay 'Kameido Hadisesi' olarak kayıtlara geçmiştir (Takahashi, ve diğerleri, 2004).

Örgütün biyolojik silahlar üzerine yürüttüğü çalışmalar haricinde, nükleer silah temini ve üretimi amacıyla da çalışmalar yapmakta olduğu aktarılan bilgiler arasındadır. Asahara, Avustralya'nın Armageddon'dan etkilenmeyeceğine duyduğu inanç dolayısıyla örgütün üst kademeli 25 üyesini buraya göndermiştir. Kiyohide Hayakawa önderliğindeki üyelerin görevi burada örgüt adına kalıcı bir üs inşa edilmesi ve burada kimyasal silahların test edilmesi, uranyum madenciliği yapılmasıdır. Ayrıca Rusya ile de nükleer silah satın alma görüşmeleri yürütülmüşse de başarılı olunamamıştır (Brackett, 1996: 92; Daly, Parachini ve Rosenau, 2005: 12-18). Örgüt konvansiyonel silahlar alanında da çalışmalar yürütmüş ve Kalaşnikof adıyla bilinen AK-47 silahlarının seri üretimini yapabilecek düzeye gelmiştir (Box ve McCormack, 2004: 9).

2.2.5. Tokyo Metrosu Saldırısı ve Aum Shinrikyō'nun Tasfiyesi

20 Mart 1995 sabahında iş yoğunluğunun yaşandığı saatlerde, Aum Shinrikyō üyeleri üç metro hattındaki beş farklı ve kalabalık tren vagonuna sarin gazı salmışlardır. Özellikle kamu binalarının yoğunlaştığı Kasumigaseki istasyonunun da hedef alınmış olması, örgütün hükümete karşı darbe planladığına ilişkin şüphelerin doğmasına da sebep olduğu aktarılmaktadır (Onishi, 2004). Aum Shinrikyō'nun sarin gazlı saldırısından önce de kitle imha silahı olarak şarbon kullanmayı planladığı, bu maksatla da Zaire'ye uzman biyolog ve doktor üyelerden oluşan bir heyet gönderdiğinin de yetkililerce bilindiği aktarılmaktadır (Arıboğan, 2007: 162).

Aum Shinrikyō'nun Tokyo metrosu saldırısı, olay tarihi itibarıyla, 12 kişinin ölümüyle ve 5.500'den fazla kişinin yaralanmasıyla sonuçlanmıştır (Ballard, Pate, Ackerman, McCauley ve Lawson, 2005). Bazı kaynaklar, saldırıda hastalanan ve yaşam mücadelesini Mart 2020'de kaybeden bir kadını da dahil ederek saldırıda hayatını kaybedenlerin sayısını 13 olarak kabul etmektedir (Yasuda, 2022). Japonya'nın tarihindeki en büyük terör saldırısı olarak kabul edilen bu olayın failleri; saldırıya fiilen iştirak eden üyeler ve Shōkō Asahara 2018 yılında asılmak suretiyle idam edilmişlerdir (BBC News, 2018).

Arıboğan'ın Clark Staten'dan aktardığına göre; saf sarin gazı ile gerçekleştirilecek bir saldırıda yüzlerce hatta binlerce insanın ölmesi gerekirken bu saldırıda ölüm oranının düşük olmasının altında yatan sebebin, zehirli maddelerin eksik ya da yanlış birleştirilmiş olmalarından kaynaklanmış olabileceği belirtilmektedir (Arıboğan, 2007). Bechler'e göre de saldırı, gerekli hazırlıklar tamamlanamadan gerçekleştirilmiştir. Aum Shinrikyō'nun üzerindeki polis soruşturmasının baskısı gittikçe artmış, bu baskıyı biraz hafifletebilmek ya da hedef şaşırtabilmek adına da Tokyo metrosu saldırısı bir nevi mecbur kalındığı için düzenlenmiştir (Bechler, 2019).

Tokyo metrosundaki saldırının hemen ardından örgütün mal varlıkları dondurulmuş, silahlara ve ele geçirilen belgelere el konulmuştur. Örgüt sadece polis tarafından değil, aynı zamanda sivil toplum örgütleri ve medya tarafından da sıkı bir gözetim altına alınmıştır. Ancak örgütün tasfiyesine ilişkin olarak resmi bir karar alınmasının zaman aldığı ifade edilmektedir. Aynı yılın Ekim ayında Aum Shinrikyō, Dini Kuruluşlar

Kanunu(shūkyōhōjinhō) kapsamında kayıtlı bir dini kuruluş olma statüsünü kaybetmiştir. 1995 yılının sonlarına gelindiğinde ise resmi varlığına son verildiği ilan edilerek örgütün tasfiyesi süreci başlamıştır. Bu süreçte bazı örgüt üyelerinin ülkeyi terk ettiği ve bu durumun da örgütün zayıflayışını hızlandırdığı belirtilmektedir. Zayıflama süreci, 1999 yılında Aum Shinrikyō isminden vazgeçilerek Aleph adıyla Aum Shinrikyō'nun devamı olarak kabul edilen yeni bir dini oluşum kuruluncaya kadar devam ettiği aktarılmaktadır (Baffelli, 2020, s. 49).

1945 sonrası dönemde dini kuruluşlara tanınan özgürlük alanı, Tokyo metrosuna gerçekleştirilen saldırı sonrasında tartışma konusu olmuştur. İlerleyen zamanlarda bu özgürlük ortamı yeni kanuni düzenlemeler yapılarak daraltılmıştır (Box ve McCormack, 2004: 10).

Örgütün adı Aleph olarak değiştirildikten sonra bile Asahara'nın kitaplarının ve diğer materyallerinin belirgin bir şekilde sergilenmeye devam edildiği belirtilmektedir. Bu durumun da Asahara'nın, Aleph adındaki yeni dini hareketin kontrolünü halâ elinde tuttuğuna dair iddiaları destekler mahiyette olduğu belirtilmektedir. Yine örgüt bünyesinde yaşanan değişikliklerin yüzeysel olduğuna ve bunların yetkililerin dikkatini dağıtmaya yönelik olduğuna ilişkin görüşler de aktarılmaktadır (Onishi, 2004).

Baffelli'ye göre Aum Shinrikyō, halâ sona ermemiştir. Baffelli bu görüşünü; örgütün adı Aleph olarak değişmişse de Aum Shinrikyō'nun başlıca öğretilerinden olan 'özgürleşme'(gedatsu) ve 'aydınlanma'(satori) gibi öğretilerinin eğitimlerinin sürdürülüyor olmasına dayandırmaktadır. Nihayetinde Aum Shinrikyō'nun saldırısından sonra oluşturulan ve yürürlüğe giren kanunlar doğrultusunda, Aum Shinrikyō sonrası kurulmuş olan örgütlerin (Aleph ve Hikari no Wa) denetimine günümüzde bile halâ devam edildiğinden bahisle, Aum Shinrikyō tehdidinin tam anlamıyla ortadan kalkmadığı düşünülmektedir (Baffelli, 2020: 54-55).

Japon Devleti tarafından, Aum Shinrikyō sonrası dönemde de dini mabetlerin denetlenmesi devam etmektedir. 'Yerinde Denetimler' olarak adlandırılan bu denetimler, Kamu Güvenliği İstihbarat Teşkilatı'nın internet sitesi üzerinden kamuya

açık bir şekilde paylaşılmaktadır. Son zamanlarda icra edilen yerinde denetimlerden biri Fukuoka'da bulunan mabette icra edilmiş olup; yapılan incelemelerde, Asahara'nın fotoğrafları ve Asahara'nın vaazlarını içeren öğretim materyalleri gibi birçok materyalin saklanarak muhafaza edildiği raporlanmıştır (PSIA, 2021). Benzer olarak 24 Ağustos 2022'de gerçekleştirilen Tokyo'da bulunan Nishiogi tesisindeki yerinde denetimde de Asahara'nın fotoğraflarını ve vaazlarını içeren birçok materyalin de ele geçirildiği raporlanmıştır (PSIA, 2022).

Birçok ülkede terör örgütü olarak kabul gören Aum Shinrikyō, ABD tarafından 25 yılın ardından terör örgütleri listesinden çıkarılmıştır (AP News, 2022). Her ne kadar Aum Shinrikyō terör örgütü olarak kabul edilmişse de mirasçısı olarak görülen Aleph ve Hikari no Wa adlı yeni dini hareketler, Aum Shinrikyō'nun yalnızca şiddet içermeyen öğretilerini benimsediklerini iddia ederek varlıklarını sürdürmeye devam etmektedirler (Aleph, 1999).

Kanada'nın bu konudaki yaklaşımı ABD'ye kıyasla daha temkinli olmuş ve terör örgütleri listesine Aum Shinrikyō'nun yanında Aleph'i de eklemiştir (Government of Canada, 2014).

Bir terör örgütünün mirasını üstlenmeleri sebebiyle son olarak kısaca bu iki 'yeni dini hareket'e değinilecektir. Kült kavramı yerine yeni dini hareket olarak adlandırıyor olmamızın nedeni henüz bildirilmiş ya da üstlenilmiş bir şiddet eylemlerinin bulunmayışından kaynaklanmaktadır. Yamadara no Shudan ise yeni bir dini hareket olarak değil, Aleph'in mevcut öğretilerini farklı yorumlamaları sebebiyle ayrı bir gruplaşma olarak değerlendirilmektedir.

2.2.6. Aleph (アレフ), Yamadara no Shudan (山田らの集団) ve Hikari no Wa(光の輪)

Asahara 16 Mayıs'ta tutuklanmış; davası ertesi yıl başlamış ve 2004 yılında ölüm cezasına çarptırılmasıyla sona ermiştir. Aum Shinrikyō, o zamandan beri Aleph adı altında, yetkililerin aktif gözetimi altında faaliyetlerine devam etmektedir (Bechler,

2019). Japon resmi makamları, 2021 yılı itibariyle örgütün Japonya’da yaklaşık 1.650 üyesi bulunduğunu belirtmektedir (Public Security Intelligence Agency, 2022: 60).

2000 yılında Aum Shinrikyō’nun, -aralarında Hikari no Wa’nın kurucusu olacak Fumihiko Joyu’nun da bulunduğu- lider kadrosu, Asahara’nın saldırıya karıştığını kabul etmiş ve onun artık örgütün yöneticisi olarak görev yapamayacağını belirtmişlerdir. Aum Shinrikyō’nun tasfiyesi sonrasında kurdukları Aleph isimli yeni dini hareketle birlikte şiddeti reddettiklerini beyan etmişlerdir (Onishi, 2004). Bu deklarasyona rağmen ‘*Aleph, Aum Shinrikyō’nun halefidir ve Aum Shinrikyō’nun kurucusu tarafından açıklanan Budizm ve yoga gibi dini öğretileri benimsemekte ve uygulamaktadır.*’ şeklindeki beyanları grubun internet sitesinde halâ daha kendine yer bulmaktadır (Aleph広報部, 2009).

1 Aralık 1999 tarihinde internet siteleri üzerinden paylaştıkları özür metni ile 宗教団体アーレフ (Shūkyōdantaiārefu - Aleph Dini Topluluğu)¹⁰ adıyla faaliyetlerine yeniden başladıklarını belirtmişlerdir. Bahse konu özür metnini kaleme alan Shoko Asahara’nın eşi Tatsuko Muraoka’dır. Aum Shinrikyō öğretilerinin şiddet içermeyen kısımlarını uygulayacak olan yeni bir topluluk kurduklarını deklare etmişlerdir (Aleph, 1999). 18 Ocak 2000’de -daha sonra Hikari no Wa’yı kuracak olan- Fumihiko Joyu da Aleph Dini Topluluğu’nun bakış açısını ele alan bir yazı kaleme almış ve Tokyo saldırısı mağdurlarından özür dilemiştir (Joyu, 2000).

Aleph’in bir süre yöneticiliğini yapan Fumihiko Joyu’nun, Asahara’nın kitaplarını ve video kasetlerini grubun binalarından kaldırması üzerine, bazı üyelerin ayaklandığı ve bu sebeple Joyu’nun izne çıkarıldığı, görevine ara verildiği duyurulmuştur. Kısa bir süre sonra Joyu ve beraberindekilerin yeni bir dini hareket oluşturma çalışmalarına başladıklarını duyurmuşlardır (Onishi, 2004). Japon Kamu Güvenliği İstihbarat Teşkilatı’nın iddiasına göre ise; Aleph’te ‘Gizli Asaharacılar’ mevcut olduğundan rahatsız olan Fumihiko Joyu, Aleph’ten ayrılarak ‘Hikari no Wa’yı kurmuştur (PSIA - 公安調査庁, 2021).

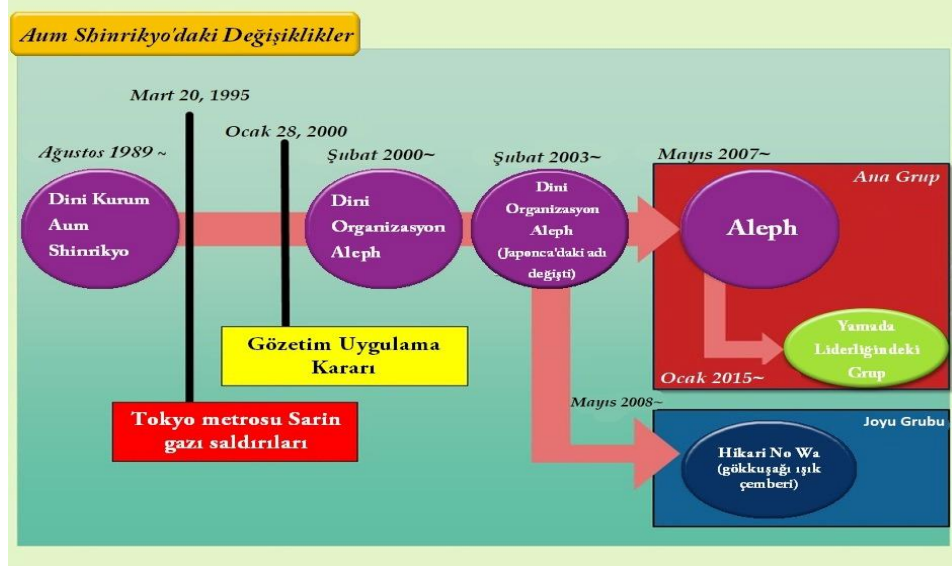
¹⁰ 2008 yılına gelindiğinde adlarını ‘Aleph’ olarak yeniden değiştirmişlerdir.

Hikari no Wa (光の輪 Gökkuşığı Çemberi) anlamına gelmektedir. Joyu ve beraberinde Aleph'ten ayrılan altı üye, kurmakta oldukları yeni dini hareketin Aum Shinrikyō'dan oldukça farklı olduğunu göstermek adına Aum Shinrikyō üyelerinin giydiği kıyafetler¹¹ yerine takım elbiselerle kameralar önüne çıkmışlardır. Bu ve benzeri minvalde, Aum Shinrikyō'dan farklılaştıklarını göstermek adına birçok çabaları olmuşsa da gerek kamuoyunda gerekse de devlet nezdinde kendilerine yeterince inanılmadığı aktarılmaktadır (Baffelli, 2012).

Joyu önderliğinde kurulan Hikari no Wa, 2021 yılında Asahara'ya yönelik eleştirilerini arttırarak Aum Shinrikyō ve mirasçısı konumundaki oluşumlardan ayrıştığını gerek halka gerekse resmi otoritelere ispatlamaya çalışsa da PSIA bunun bir aldatmacadan ibaret olduğunu düşünmektedir. Hikari no Wa'nın halâ Aum Shinrikyō mabetlerindeki dini objeleri, çizimleri kullanmaya devam etmesi, Asahara'nın öğrettiği şekilde ritüellerini icra etmeleri gibi durumlar gerekçe olarak gösterilmektedir (Public Security Intelligence Agency, 2022: 63).

Yamadara No Shudan ise Ocak 2015'te Aleph'ten ayrılarak kurulmuş ve faaliyetlerine başlamıştır. Asahara'nın idam edilmesinden sonra bile, Asahara'nın fotoğrafını tesislerinde sergilemeye devam etmekle birlikte Asahara'nın öğretileri doğrultusunda gerçekleştirilen ritüeller düzenledikleri belirtilmektedir. Resmi makamlarca, Aleph ile aynı şekilde, Asahara'ya mutlak bağlılık göstermeye devam ettikleri iddia edilmektedir (PSIA, 2023).

¹¹ 出家者 (shukkesha) Budist rahiplere özgü bir kıyafet.

Şekil-2.1. Aum Shinrikyō'daki Değişiklikler (PSIA, 2023).

Kamu Güvenliği İstihbarat Teşkilatı, Aleph'i ve Hikari no Wa'yı "tehlikeli bir dinin kolları" olarak değerlendirmiş ve Ocak 2015'te üç yıl daha gözetim altında tutacaklarını açıklamıştır (The Japan Times, 2015). Tokyo Bölge Mahkemesi, grubun yasal itirazlarını takiben 2017 yılında Hikari no Wa'nın gözetiminin uzatılmasını iptal etmekle birlikte Aleph'i gözetim altında tutmaya devam etmiştir (The Japan Times, 2017). Hükümet iptal kararına itiraz etmiş ve Şubat 2019'da Tokyo Yüksek Mahkemesi de Aum Shinrikyō ile Hikari no Wa arasında önemli bir değişiklik olmadığını ve birbirlerinden yeterince ayrıışmadıklarını gerekçe göstererek, alt mahkemenin kararını bozmuş ve gözetimi yeniden başlatmıştır (Nippon, 2019).

Halef olan yeni dini hareketleri denetlemekle görevli resmi makamlar, bu gruplar arasında özellikle "Aleph" in kendileriyle iş birliği içinde olmadığını belirtmektedir. Yerinde denetim adı verilen denetim modelini uygulamak üzere ibadethanelere teftişe giden müfettişlerin görüntülerinin kameraya kaydedildiğini, müfettişe karşı provakatif söylemlerde bulunularak direniş sergilendiği belirtilmektedir. Yine bunu izleyen denetimlerden birisi gerçekleştirilirken, yerinde inceleme yapan bir müfettişe saldırılmış ve saldırgan kamu görevlisine mukavemet etmek suretiyle kamu görevinin yerine getirilmesine engel olma suçundan tutuklanmıştır (Public Security Intelligence Agency, 2022: 60).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TERÖRİZMLE MÜCADELE VE JAPONYA’NIN TERÖRİZMLE MÜCADELE POLİTİKALARI

3.1. TERÖRİZMLE MÜCADELE

Terör örgütleri, şiddet eylemleriyle beslenmekte ve bu yolla bir ülkenin siyasil dengelerinin sorgulanır hale gelmesi ile ekonominin zarar görmesini amaçlamaktadır. Dolayısıyla devletin siyasi ve ekonomik istikrarı ile sıkı sıkıya ilişkili olan terörizmle mücadele, bu yönüyle son derece hassas bir konu olarak öne çıkmaktadır (Tangör ve Sayın, 2012: 87).

Çitlioğlu terörizmin yegâne gerekçesinin bir haksızlığa uğranıldığı inancı olduğunu belirterek terörizmle mücadelenin öncelikle haksızlığa uğranıldığı iddia edilen durumun ortadan kaldırılmasından geçtiğini belirtmektedir (Çitlioğlu, 2006: 37).

Terör örgütleri araç olarak silahlı mücadeleyi kullanarak, devletin bazı politikalarında değişikliğe gitmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Terör örgütlerinin şiddeti bir araç olarak kullanmasının altında yatan nedenlerden biri de devletin, uygulanan bu şiddeti yine şiddetle bastırmasını teşvik etmektir. Bunun neticesinde terör örgütleri haksızlığa uğradıklarına ilişkin propagandalarını daha güçlü bir şekilde icra edebilecek ve devletin meşruiyetini sorgulanır hale getirebilecektir. Dolayısıyla terörle mücadelenin demokratik değerlerden ve evrensel ilkelerden uzaklaşmadan yürütülmesinin gerekliliği vurgulanmaktadır. Aksi takdirde terör örgütlerinin amaçlarını haklı hale getirmeleri ve eleman temini süreci daha kolay hale gelebilmektedir (Memmedli, 2016: 987; Kartal, 2018: 42).

Terörle mücadele stratejilerinin belirlenmesi için ilk adım olarak terörün kapsamının anlaşılması gerekmektedir. Bu bağlamda, terörün ortaya çıkmasına yol açan nedenler ve koşullar incelenmelidir. Terör eylemlerinin ve örgütlerinin kökeninde yatan etkenlerin anlaşılması, terörün boyutunu ve mücadele stratejilerini belirlemede önem arz etmektedir. Terörün kaynaklandığı koşullar siyasi, ekonomik veya sosyo-kültürel nedenler ihtiva edebilmektedir. Genellikle bu nedenlerden yalnızca biri en belirleyici gibi görünse de diğer nedenlerin etkisi de göz ardı edilmemelidir. Zira göz ardı edilen faktörler; asıl belirleyici nedenin etkisini artırarak toplumsal ortamı, terörün gelişmesine elverişli hale getirebilmektedir (Baharçipek ve Tuncel, 2011: 4).

3.1.1. Terörizmle Mücadele Kavramı ve Unsurları

Ganor, terörizmle mücadeleyi politik bir strateji olarak tanımlamaktadır. Bu stratejinin; terörizmin ortadan kaldırılması, terör nedeniyle meydana gelen zararın en aza indirgenmesi ve terörizmin yol açtığı gerginliğin önlenmesi amacını taşıdığını belirtmektedir (Ganor, 2005: 25). Ganor'a kıyasla daha dar kapsamdaki diğer terörizmle mücadele tanımlamalarına göre ise; politik şiddete karşı uygulanan savunma ve saldırı tedbirleri (Newsome, 2006: 75), terörist eylemlerle mücadele ya da mücadele metodu olarak kolluk kuvvetleri ve silahlı güçlerin aldığı tedbirler bütünü (Mockaitis, 2006: 103'ten aktaran Poloni-Staudinger ve D. Orbals, 2013: 4) şeklinde tanımlanmaktadır.

Terörizmin yalnızca askeri bir sorunmuş gibi görülmesi, devletlerin savunma refleksi olarak askeri yöntemler benimsemesine sebep olabilmektedir. Ancak terörle mücadelede askeri tedbirler kadar siyasi tedbirlerin de önem arz ettiği belirtilmektedir (Koncagül, 2021: 347).

Terörle mücadelenin salt askeri ya da polisiye tedbirler vasıtasıyla kullanılan güç kullanımıyla sınırlı kalmaması gerektiği vurgulanmaktadır. Nihayetinde sürekli ve aşırı güç kullanımı; karşı tarafın, uğradığını düşündüğü haksızlık algısının giderek artmasına sebep olabileceği belirtilmektedir. Diğer bir anlatımla güce karşı güç kullanımının, terör örgütlerine her defasında daha fazla haklılık kazandırabileceği düşünülmektedir (Çitlioğlu, 2006: 42).

Ülkenin siyasal rejiminin temel aldığı ideoloji veya siyasal düşünce çerçevesinde yapılan yasal, yapısal ve idari düzenlemeler ile bu düzenlemelere göre gerçekleştirilen işlevler, terörle mücadele stratejisinin araçlarını oluşturmaktadır. Terörle mücadele stratejisinin kapsamının saptanması, terörün nedenlerini azaltmayı ve terörle mücadele araçlarını belirlemeyi içermektedir. Bu çok boyutlu sorunun ele alınışında, terörün boyutlarının ve sorunların önem sıralamasının belirlenmesi, terörle mücadele araçlarının yetki ve önceliklerinin belirlenmesine de yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda, ekonomik eşitsizliklerin azaltılması, siyasi düşüncelerin ifade edilmesi, temel ihtiyaçların karşılanması ve kültürel değerlerin desteklenmesi amacıyla yapılan düzenlemeler, terörün nedenlerini azaltmayı ve terör örgütlerinin etkisiz hale getirilmesini amaçlayan araçlar olarak işlev görmektedir (Baharççek ve Tuncel, 2011: 6).

Soğuk Savaş Dönemi ile ortaya çıkan ‘nükleer dehşet dengesi’ kavramı, günümüzde yerini ‘kitleselel dehşet dengesizliği’ne bırakmıştır (Arıboğan, 2007: 176). Demokratikleşme adımları neticesinde, terörün sayısal bakımdan azalmakta olduğu gözlemleniyor olsa da özellikle yaşanan teknolojik gelişmeler neticesinde medya ve kitle iletişim araçlarının etkili olması nedeniyle terörün kitleselel düzeyde etkinliğinin arttığı düşünülmektedir (Kartal, 2018: 41). Ergil’in de belirttiği üzere, terörizmin gücü istatistiki verilerle değil toplum nezdinde uyandırdığı etki-tepki ile anlaşılabilir. Buna binaen terör eylemlerinin ezici çoğunluğunun, demokratik ülkelerde ve demokratik yönetimlere karşı gerçekleştirildiğine ilişkin tespiti de günümüzde halâ geçerliliğinin korumaktadır (Ergil, 1992: 142-143).

3.1.2. Terörizmle Mücadele Yöntemleri

Tarihte terörizmle mücadelenin ilk örnekleri arasında yer alan Sicariler, Roma İmparatorluğu tarafından; Haşhaşinler, Moğol İmparatorluğu tarafından ve Thuglar ise İngiliz İmparatorluğu tarafından benimsenen benzer yaklaşımlarla sonlandırılmıştır. Tüm terörist unsurların etkisiz hale getirilmesi hedeflenmiş ve bu hedef doğrultusunda teröristler son ferdine kadar ortadan kaldırılarak terör örgütlerinin varlığına son verme yoluna gidilmiş olduğu aktarılmaktadır (Şen O., 2011: 29).

Terörizmle mücadele, kapsamlı bir perspektifle ele alındığında, çok sayıda politikayı kapsayan bir özellik taşımaktadır. Temelde suç olarak algılandığında, öncelikli olarak polisiye ve adli tedbirler alınması gündeme gelmektedir. Bu kapsamda, adalet ve içişleri bakanlıklarının alanına giren politikalar, terörizmle mücadelede belirleyici bir rol oynayacaktır. Terörizmin savaş olarak görülmesi halindeyse askeri önlemleri ve dolayısıyla güvenlik ve savunma politikalarının öne çıkacağı ifade edilmektedir. Nihayetinde terörizmin nitelendirilmesi ne olursa olsun, belirli tedbirlere vurgu yapılmasına rağmen diğer tedbirler de göz ardı edilemeyecektir. Temel olan, terörizme karşı bütünlüklü bir mücadele sürdürmektir (Tangör ve Sayın, 2012: 86).

Arıboğan, terörle mücadele eden ülkenin demokratik sistemle yönetilen bir hukuk devleti olması halinde; kullanılacak metotlarının kısıtlı olması ve her halükârda özgürlüğü kısıtlayıcı cezalarla yetinilmek zorunda kalınacağından, yeterli caydırıcılığın tesis edilebilmesinin güç olduğunu belirtmektedir. Çünkü demokratik sistemlere kıyasen anti-demokratik sistemlerde caydırıcılık, şiddete dayalı cezalarla ya da ölüm cezasıyla tesis edilmeye çalışıldığından teröristin ölümü göze almasının güç olacağını; yine terör eylemine kalkışacak kişinin de bu cezalandırmadan korkarak eyleme hiç kalkışmayacağına duyulan inancın yaygın olduğunu belirtmektedir (Arıboğan, 2007: 142).

Terörizmle mücadele, geniş bir araştırma alanı olmakla birlikte iki temel mücadele yaklaşımının esas teşkil ettiğinden bahsedilmektedir. Birincisi, terör örgütlerinin eylem kabiliyetinin azaltılması ve doğrudan örgütsel faaliyetlerin engellenmesi üzerine odaklanırken; ikincisi, terörizmin ortaya çıkmasına neden olan başlıca nedenlerinin zamanla çözülmesini amaçlamaktadır. Crelinsten ve Schmid'in terörizmle mücadelede kullanılan yöntemleri uzlaşmacı ve baskıcı olmak üzere iki ana başlık altında topladığı göze çarpmaktadır. Uzlaşmacı yöntemler, terörizmin temel nedenlerinin reformlarla ortadan kaldırılmasını ve terör örgütleriyle yapılan müzakereleri içerirken; baskıcı yöntemler ise hukukun da yardımıyla terör örgütlerinin güç kullanılarak bastırılmasını kapsamaktadır (Crelinsten ve Schmid, 1992: 309).

Terörizmle mücadelede alınan tedbirleri, pasif ve proaktif tedbirler olarak ikiye ayıran bir diğer görüşe göre de pasif tedbirler, terör örgütlerinin hedefi olabilecek kritik

tesisler ve bireylerin güvenlik seviyelerinin artırılması gibi savunma odaklı çabaları ifade ederken; proaktif tedbirler ise terör örgütlerinin etkinliğini azaltmayı hedefleyen ve faaliyet alanlarını daraltan aktif önlemleri içermektedir. (Enders ve Sandler, 2006: 85)

Mücadele yöntemlerine ilişkin bir diğer ayrım, sert güç ve yumuşak güç arasındaki ayrımdır. Sert güç ile askeri müdahaleler kastedilirken; yumuşak güç, kültürel değerlerin öne çıkarılması olarak ifade edilmektedir. Günümüz koşullarında terörizm faaliyetleri, ülkeler için bir güvenlik tehdidi olarak algılanmaktadır ve bu bağlamda sert güç ve yumuşak güç kullanımı bir arada da görülebilmektedir (Özer, 2015: 53-54).

Terörle mücadelede kullanılan metotlardan birisi de direnişi örgütleyen karizmatik lider konumundaki kişilerin ortadan kaldırılmasıdır. Bu durum devlet otoritelerine de prestij kazandırması itibarıyla etkin yöntemlerden biri olarak kabul edilmektedir (Arıboğan, 2007: 196). Buna ilaveten tarih boyunca terör örgütlerinin; siyasal yaşama katılmalarıyla, amaçlarına ulaşmalarıyla, halkın desteğini kaybetmeleriyle, kuvvet kullanılmak suretiyle bastırılmaları gibi nedenlerle de sonlandıkları belirtilmektedir (Cronin, 2009).

Terörizmle mücadele alanında hangi mücadele yöntemlerinin başarılı olduğunu tespit etmek için yapılan çalışmaların birisinde; %43 oranında siyasal yöntemlerle (siyasi haklar tanınması suretiyle), %40 oranında da polisiye tedbirler vasıtasıyla (ceza yargısı veya kilit önemdeki örgüt üyelerinin öldürülmesiyle) başarılı olunabildiği ifade edilmektedir. Yine aynı araştırmada en az başarılı yöntemin de %7 ile askeri mücadele stratejisi olduğu gösterilmektedir (Jones ve Libicki, 2008: 18-19).

Terörle mücadelede dar anlamda kullanılan güvenlik kavramı, teknik güvenlik faaliyetlerini içermekte ve teröristlerin tespit edilmesi, yakalanması, cezalandırılması gibi işlevleri kapsamaktadır. Mücadele süreci, siyasal iktidarın, toplumsal grupların ve siyasal sistemin terör sorununa yaklaşımını yansıtmaktadır. İktidardaki hâkim siyasal düşünce, mücadele araçlarının belirlenmesinde etkilidir. Bundan dolayıdır ki, baskıcı ve demokratik rejimlerin terör sorununa yaklaşımı ve kullanılan araçlar farklılık göstermektedir (Baharçiçek ve Tuncel, 2011: 6).

Farklı kültür ve değerlere sahip Avrupalı NATO üyeleri, öncelikle terörün nedenlerini ortadan kaldırmayı hedeflerken; diğer üyeler teröristlerin önce etkisiz hale getirilmesi yaklaşımını benimsemektedir. Bu terörle mücadeledeki farklı bakış açıları, sonuç olarak tutarsız uygulamaları beraberinde getirerek mücadelenin başarısını etkilemektedir (Biçer R. S., 2019: 123). Genel kabul etmekte olduğu ve mutlak başarı vadeden bir terörizmle mücadele metodu mevcut değildir. Bu sebeple terörizmle mücadele yöntemleri de ülkeden ülkeye farklılık arz etmektedir. Ülkelerin birçoğu terörizmle kendi iç hukukları kapsamında mücadele etmektedir. Farklılaşan iç hukuk sistemleri ise uluslararası terörizmle mücadelede farklı yaklaşımların geliştirilmesiyle tutarsız uygulamalara sebep olabilmektedir (Miller, 2007).

3.2. JAPONYA’NIN TERÖRİZMLE MÜCADELE POLİTİKALARI

Uluslararası arenada Japonya’nın terörle mücadele politikalarının yeterince sertlik yanlısı olmaması bu sebeple de yeterli caydırıcılığı sağlamaktan uzak oluşu eleştirilirken; Japon halkının iktidara, terörle mücadelede yumuşak güç politikalarının uygulanması yönünde baskı yapmasının da hükümeti, politika tercihlerinde zor durumda bıraktığı belirtilmektedir (Sözer ve Elmas, 2010: 25).

Miyaoka, terörle mücadelede; uzlaşmacı ve baskıcı olmak üzere iki farklı yöntemden bahsetmektedir. Japonya’nın terörle mücadelede, dünyadaki diğer emsallerine kıyasla birçoğunun uyguladığından farklı olanı, uzlaşmacı yöntemi seçtiğini belirtmektedir (Miyaoaka, 1998).

Japonya’nın terörle mücadelede benimsediği öncelikli metodun aktif mücadele olmadığı, bunun yerine terörle mücadele eden yapılara ve devletlere ekonomik yardımlar yapmak olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla Japonya yoksul ve terör örgütleriyle mücadele eden ülkelere, askeri olmasa da ekonomik yardım yapmaktadır. Muttaqien’e göre Japonya’nın izlediği bu politikaların öncelikli amacı, Japonya’yı terör örgütlerinin doğrudan hedefi haline getirmek istememesidir (Muttaqien, 2007: 166). Miyaoka da bu görüşü destekler şekilde; Japonya’nın terörle mücadelede daha etkin konuma gelmesinin, Japonya’yı terörün hedefi haline getirebileceğini belirtmektedir (Miyaoaka, 1998: 23).

Başbakan Fukuda, Japonya'nın terörle mücadele politikalarının neden barışçıl ve anlaşma yanlısı olduğunu “*bir kişinin hayatı dünyadan bile ağırdır*” sözleriyle ortaya koymaktadır. Sözer ve Elmas(2010:17) da Japonya'nın kendine özgü barışçıl yöntemleri ve anlaşma temelli kültürünün, terörle mücadele politikalarına tesir ettiğini belirtmektedir. Bu doğrultuda 1990'lı yıllara kadar Japonya'nın terör örgütlerine ve terör eylemlerine karşı izlediği politikalarının ‘teröristlerin taleplerini karşılamak, istediklerini vermek’ olarak nitelendirilebileceği aktarılmaktadır (Itabashi, Ogawara ve Leheny, 2002: 346).

11 Eylül saldırıları tüm dünyada olduğu gibi Japonya'nın da terörü algılama biçimini değiştirmiş, uluslararası terörizme karşı tedbirler alınmasının gerekliliğini ortaya koymuştur. 11 Eylül saldırısı sonrasında ‘Japonya'nın ABD'deki eş zamanlı terör saldırılarına yanıt olarak aldığı önlemler’ başlığıyla duyurduğu; “*Temel Politikalar ve Acil Önlem Paketi*” şu maddelerden oluşmaktadır (Prime Minister's Office of Japan, 2001):

Temel Politikalar

- Japonya kendi güvenlik sorunu gibi algıladığı bu konuda, teröre karşı verilecek olan savaşta aktif olarak yer alacaktır.
- Japonya ABD'yi desteklemekte, ABD ve diğer müttefik ülkelerle koordineli bir şekilde hareket edecektir.
- Japonya olaylara karşı sert tavrını göstermek için etkin ve somut adımlar atacaktır. Bu adımlar hızlı ve çok yönlü olarak devam edecektir.

Acil Önlem Paketi

- Japon Hükümeti, Birleşmiş milletlerin 1368 sayılı kararına göre uluslararası barışa tehdit teşkil eden terörist saldırılara karşı ABD veya diğer devletlerin atacağı adımlarda, Meşru Müdafaa Güçlerini (Self-Defence Force (SDF)) tıbbi yardım, nakliye, destek gibi alanlarda kullanmak üzere sevk edecektir.
- Japon Hükümeti ABD'nin adımlarında ilgili alan ve sahalara gerekli yardımı ve desteği gösterecektir.
- Japon Hükümeti Meşru Müdafaa Güçlerinin araçlarını gerekli olan tüm istihbaratın toplanması için sevk edecektir.
- Japon Hükümeti bilgi paylaşımı ve göç kontrolü gibi konularda uluslararası iş birliğini kuvvetlendirerek devam ettirecektir.

- Japon Hükümeti insani, ekonomik ve diğer gerekli yardımları terörizmden etkilenen ülkelere geniş kapsamlı olarak uygulayacaktır. Bu yardımlar kapsamında Japon hükümeti ABD ile bu acil durum konusunda iş birliği yapan Pakistan ve Hindistan'a olan yardımlarının kapsamını da genişletecektir.
- Japon Hükümeti gerekli durumlarda mültecilere yardımlarda bulunacaktır. Bu aynı zamanda Japon Meşru Müdafaa Güçleri'nin yardım konuları arasındadır.
- Japon Hükümeti diğer uluslarla iş birliği içinde, uluslararası ve ulusal iktisadi bunalımlar karşısında gerekli önlemlerin alınmasında öncü bir konumda bulunacaktır.

“Temel Politikalar ve Acil Önlem Paketi” olarak duyurulan bu maddeler 2001 Ekim’inde, Terörle Mücadelede Özel Önlemler Kanunu adıyla yürürlüğe girmiştir (Katzenstein, 2002). Bahse konu tedbirlerin diğer ülkelere kıyasla pasif denilebilecek düzeyde kaldığı aktarılmaktadır. Yine de Japonya minvalinde değerlendirildiğinde terörle mücadele alanında bir kanun çıkarılması, Japonya açısından radikal bir değişiklik olarak yorumlanmaktadır. Ayrıca kanun Japon Öz Savunma Kuvvetleri’ne (JÖSK), terörle mücadele alanında kalmak ve meşru müdafaa sınırlarını aşmamak kaydıyla silah kullanma yetkisi tanımaktadır. Bu durumun Japonya’nın o güne kadarki politikalarından oldukça farklılık arz ettiği aktarılmaktadır. Silah kullanma yetkisine ilaveten; savaşan sıfatına haiz olmamak kaydıyla Japon Öz Savunma Kuvvetleri’nin artık yurt dışındaki görevlere gönderilebileceği hususu da düzenlenmektedir (Southgate, 2003: 1601).

Japonya’nın terörle mücadele politikalarına etki eden kültürel unsurların yanı sıra Japon Anayasası’nın 1. ve 9. maddelerinin de terörle mücadele politikalarının belirlenmesinde etkin rol oynadığı belirtilmektedir. II. Dünya Savaşı’nın ardından yürürlüğe giren Anayasa ile Japonya’ya özgü kurumlar değiştirilmemiş, kurumların yetki ve sorumluluklarında demokratikleşme bağlamında yeniden düzenlemelere gidilmiştir. İmparatorun yetkileri azaltılarak sembolik bir konuma getirilmiş, Ulusal Meclis (Diet) tek yasama organı olarak kabul edilmiştir. Ancak Japonya’nın politikalarını temelden etkileyen en önemli düzenlemenin, Anayasanın 9. Maddesinin öngördüğü savaştan uzaklaşma ve demilitarizasyona ilişkin hüküm olduğu belirtilmektedir (Akçadağ, 2010: 6):

9. Madde *“Adalet ve düzen temelindeki bir dünya barışına içtenlikle bağlı olarak Japon Halkı, ulusun egemenlik hakkı çerçevesinde ve uluslararası çatışmaların çözüme kavuşturulmasında savaşı bir araç olarak görmediğini ifade eder. Yukarıdaki bentte açıklanan amacı yerine getirmek için kara, deniz ve hava kuvvetleri ve savaşta kullanılabilir ancak diğer kaynakları hiçbir zaman geliştirmeyecektir. Devletin savaşçılık hakkı hiçbir zaman tanınmayacaktır.”*

Japon Anayasası'nın 1. maddesi *“İmparator, Devletin ve Milli birliğin sembolüdür; Onun bu sıfatı egemenliğe sahip olan milletin iradesinden doğar.”* şeklindedir (Erginay, 1950: 495). Japon halkı kamu güvenliği söz konusu olsa bile devletin, bireylerin özel hayatına müdahalesine pek sıcak bakmamaktadır. Dolayısıyla Japon vatandaşlarının Anayasa tarafından güvence altına alınmış bu tutumunun da devletin terörle mücadele politikalarını belirlemede oldukça etkili olduğu belirtilmektedir (Katzenstein, 2002).

Yıllar içinde 9. Madde yeniden ele alınarak terörle mücadelenin önünü açacak şekilde daha geniş yorumlanmaya başlanmıştır. 19 Eylül 2015'te yapılan değişiklikle, barışın sağlanması amacıyla da JÖSK'ün yurtdışında görev alabilmesi kolaylaştırılmıştır. Bu değişiklikte eski başbakanlardan Abe'nin etkisinin büyük olduğu aktarılmaktadır. Abe, 9. Maddenin daha geniş yorumlanabilmesi adına Diet'i ikna edebilmek için bölgede yaşanan değişimleri, Kuzey Kore'nin devam eden nükleer faaliyetlerinin teşkil ettiği tehditleri, Çin'in bölgedeki faaliyetlerini, küresel anlamda giderek artan terör olaylarını ve ABD'nin Pasifik bölgesinde askeri bir müttefik olarak Japonya'ya duyduğu ihtiyacı vurguladığı belirtilmektedir (Yakushiji, 2015). Ancak Abe'nin bu savunmacı ve güvenlikçi politikalarının halk nezdinde kabul görmediği, JÖSK'ün yurtdışında savaşmasına ilişkin verilen yetkilere halkın yarıdan fazlasının karşı olduğu da aktarılan bilgiler arasındadır (Smith, 2015).

2020 yılında Japon polisinin yayınlamış olduğu bir broşürde, literatürde terör örgütü olarak kabul edilen JRA ve Aum Shinrikyō'nun, ayrı bir başlık altında değil de ülke

güvenliğe ilişkin tehditler kısmında yer aldığı görülmektedir. Ülke güvenliğini tehdit eden bahse konu unsurlar şu şekilde sıralanmaktadır (NPA, 2020):

- Uluslararası Terör Tehditleri (El Kaide, IŞİD)
- Japon Kızıl Ordusu
- Yodo-go Grubu
- Kuzey Kore'den şüphelenilen insan kaçırma vakaları
- Aum Shinrikyō
- Radikal Solcu Gruplar
- Sağcılar
- Japon Komünist Partisi
- Radikal Çevre Koruma Grupları
- Siber Tehditler

Japonya'nın terör örgütlerini, bir kısım örgütlü suçları, radikalleşme ihtimali bulunan gruplaşmaları; ülke güvenliğini tehdit eden unsurlar olarak tek bir çatı altında değerlendirdiği görülmektedir. Dolayısıyla terörle mücadele eden oluşumların aynı zamanda ülkenin iç ve dış güvenliğini sağlamaya yönelik de faaliyetler yürüttüğü anlaşılabilmektedir (NPA, 2020: 40-43).

Japon polisinin 1997 yılındaki raporlamalarından aktarıldığına göre; terörle etkin mücadele edebilmek için iyi düzeyde işlevsel polis ve istihbarat teşkilatlarının yanı sıra uluslararası iş birliğinin önemi vurgulanmaktadır. Bu beklentiler doğrultusunda 1970'li yıllarda başlayan terörle mücadele sürecinin, yıllar içerisinde gerek politikalar gerekse de kurumlar bakımından birçok değişiklik yaşadığı belirtilmektedir (Miyaoka, 1998: 42-43).

Japonya'nın, 1970'li yıllarda tarafı olmaya başladığı terör eylemlerine, mevcuttaki kurum ve yapılarıyla çözüm aramaya bir süre daha devam ettiği belirtilmektedir. 1989 yılında ise Ulusal Polis Teşkilatı bünyesinde Uluslararası Terörizmle Mücadele adıyla yeni bir birim kurulmuştur. Görev tanımında uluslararası terör faaliyetlerinde bulunan terör örgütleri hakkında istihbarat toplamak, değerlendirmek ve Ulusal Polis Teşkilatı dahilinde bulunan diğer ilgili birimlerle ortak çalışma yapmak gibi unsurların bulunduğu belirtilmektedir (Sözer ve Elmas, 2010: 19).

Japonya'nın terörle mücadeleden sorumlu kurumları (Miyaoka, 1998);

- Başbakan'a doğrudan bağlı Naicho (İstihbarat ve Araştırma Ofisi),
- Savunma Bakanlığı'na bağlı Askeri İstihbarat,
- Adalet Bakanlığı'na bağlı Kamu Güvenliği İstihbarat Teşkilatı (PSIA),
- Ulusal Kamu Güvenliği Komisyonu'na bağlı Japon Ulusal Polisi,
- Japon Ulusal Polis Teşkilatı'na bağlı Kamu Güvenliği Bürosu.

Sayılan bu kurumlar arasında terörle mücadelede başat kurumun Kamu Güvenliği Bürosu olduğu belirtilmektedir (Sözer ve Elmas, 2010: 18). İlaveten Aum Shinrikyō'nun daha sonra Aleph adını alarak faaliyetlerine devam etmesi karşısında hâlâ sürmekte olan mücadeleyi Adalet Bakanlığı'na bağlı Kamu Güvenliği İstihbarat Teşkilatı yürütmektedir (PSIA, 2022).

Son olarak Japon polisinin ve Japonya'nın 2020 yılı itibarıyla terörizmle mücadele alanında aldığı tedbirler şu şekildedir (NPA, 2020):

- Kara para aklamanın ve terörün finansmanının önlenmesi amacıyla Nisan 2007'de Japonya Mali İstihbarat Merkezi (JAFIC) kurulmuştur.
- Polisin terörle ilgili istihbaratı toplama ve analiz etme yetenekleri geliştirilmiştir. Yanı sıra ülke içindeki unsurlarla ve uluslararası bağlamdaki ortaklarla istihbarat paylaşarak hem yurtiçi hem de uluslararası iş birliği güçlendirilmiştir.
- Sınır güvenliği ve kritik önemdeki kamu binalarının güvenliği arttırılmıştır.
- Nükleer, biyolojik, kimyasal saldırılara ilişkin müdahalede bulunacak özel polis ekipleri kurulmuştur.
- Terör saldırılarına karşı nükleer tesislerin güvenliği arttırılmıştır.
- Kasım 2014'te Uluslararası Terör Varlıklarının Dondurulmasına dair Kanun, Diet'te kabul edilmiştir. Aynı doğrultuda, teröristlere yardım etmeyi veya onlara silah sağlamayı, 10 yıla kadar hapis ve 10 milyon Japon yenine kadar para cezası ile cezalandıran ayrı bir madde de yürürlüğe girmiştir (Kyodo, 2014).
- Şubat 2014'te Japonya Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında Ciddi Suçların Önlenmesi ve Bunlarla Mücadelede İşbirliğinin Geliştirilmesine Dair Anlaşma imzalanmış ve 2019 yılında yürürlüğe girmiştir.

İki ülke arasındaki seyahatlerde şüpheli şahısların firarını engellemede, terörle mücadelede ve kolluk faaliyetlerini desteklemek amaçlanmaktadır.

3.3. AUM SHİNRIKYŌ İLE HUKUKİ DÜZLEMDE MÜCADELE POLİTİKALARI VE HUKUKİ REGÜLASYONLAR

Demokrasiyi özümsemiş devletlerde iktidarlar, hukuk devleti olmaktan kaynaklanan bazı hukuki kısıtlamalar sebebiyle teröre karşı etkin mücadele verememeleri söz konusu olabilmektedir. Japonya'nın Aum Shinrikyō ile mücadelesinde de böylesi bir durumun söz konusu olduğu ifade edilmektedir. 1995 yılında henüz saldırı gerçekleşmemişken, devlet güvenlik birimleri Aum Shinrikyō'nun milli güvenliği tehdit edebilecek düzeyde çok miktarda silaha ve silah niteliğinde kimyasallara sahip olduğu bilgisine haiz olduğu belirtilmektedir. Bu bilgilere istinaden dönemin başbakanı Tomiichi Murayama, Aum Shinrikyō kültürünü kapatmak istemişse de başarılı olamamıştır. Zira kültürün kapatılabilmesi adına Soğuk Savaş döneminin özgürlükleri kısıtlayıcı yasalarından bazılarını yeniden yürürlüğe sokmak istemesi, Japonya'nın hukuk devleti olarak kalmaya devam etmesini isteyen hukukçular tarafından engellenmiştir. Dolayısıyla başbakanın -yasal dayanağı olmayan- kültürü kapatma istemi, Japon Anayasası'na aykırı görülerek reddedilmiştir (Arıboğan, 2007: 198).

Tokyo metrosuna düzenlenen sarin gazı saldırısı, bazı yeni kanunların çıkarılması yönünde hükümeti teşvik etmiştir. Çıkarılan kanunların; gizli polisin yetkilerinin arttırmaktan, Aum Shinrikyō'nun yargılanmasında izlenecek metotlara, mağdurlara ödenecek tazminatlara kadar birçok farklı konuda yeni düzenlemeler getirdiği belirtilmektedir (Pangi, 2002: 439).

Baffelli ve Reader, 1995'teki Aum saldırılarının Japonya'da bir paradigma değişimini tetikleyerek, dinlerin çoğunlukla yasal olarak korunmayı hak eden "iyi" oluşumlar olduğuna dair genel bir algıyı değiştirdiğini, dini oluşumların yasal olarak korunan potansiyel "tehlikeli" örgütler olduğuna dair yaygın kanının halk nezdinde kabul görmeye başladığını öne sürmektedirler (Reader, 2013; Baffelli, 2020).

Pangi'ye göre, Japonya'nın Aum Shinrikyō ile hukuki mücadelesinin kısa ve uzun vadeli olmak üzere iki farklı yönü mevcuttur. Kısa vadeli mücadele, saldırıya karışanlar hakkında aktif soruşturma yapılması, şüphelilerin tutuklanması ve yargılanmalarıdır. Uzun vadeli mücadele ise suça karışan faillerin yargılanmasını kolaylaştırıcı ve yeniden suç işlenmesini engelleyici tedbirler alınması, bu suretle de gelecekte yeniden işlenebilme potansiyeline sahip suçları önlemeyi amaçlayan hukuki düzenlemelerin yapılmasıdır (Pangi, 2002: 438).

1951 yılında yürürlüğe girmiş olan Dini Kuruluşlar Kanunu'nun dini oluşumlara oldukça geniş özgürlükler tanıdığı belirtilmektedir. 1995 yılındaki Tokyo metrosu saldırısından önceki dönemde Aum Shinrikyō'nun, bu kanunun güvence altına almış olduğu dini özgürlükleri lehine kullanarak polis denetiminden kaçınabildiği aktarılmaktadır (Jones ve Libicki, 2008: 54).

Tokyo metrosuna düzenlenen saldırıdan sonra Aum Shinrikyō'ya karşı dini organizasyon vasfının kaldırılması ve örgütün dağıtılması talepleriyle dava açılmıştır. Aum Shinrikyō'nun yönetici kadrosunun; çok sayıda yasadışı ve şiddet içeren eylemlere karıştığını, artık dini bir oluşum olarak nitelendirilemeyeceklerine dair açık kanıtlar olduğunu gerekçe gösteren mahkeme, savcılığın taleplerini haklı bulmuştur. Tokyo bölge mahkemesi, 30 Ekim 1995'te örgütün dini vasfının kaldırılmasına ve dağıtılmasına karar vermiştir (Mullins, 1997: 38; Jones ve Libicki, 2008: 55).

Ocak 1997'de, Kamu Güvenliği Soruşturma Dairesi'nin Aum Shinrikyō'nun dağıtılması talebinin, Kamu Güvenliği Komisyonu'na geri çevrildiği aktarılmaktadır. Komisyonun oybirliğiyle aldığı karara göre, Aum Shinrikyō'nun gelecekte şiddet eylemlerini tekrarlayacağından ve toplum için tehlike oluşturacağından şüphelenmek için yeterli delil bulunmamaktadır. Aum Shinrikyō'yu dağıtmayı başaramayan Japon hükümeti, Aralık 1999'da 'Anti-Aum Yasası' olarak da bilinen Ayrım Gözetmeksizin Toplu Katliam Gerçekleştiren Grupların Düzenlenmesine İlişkin Kanun'u Diet'e kabul ettirerek yürürlüğe koymuştur. Neticesinde örgütün gözetim altına alınması talebinin kabulüyle birlikte, toplum için tehdit arz etmeye devam ettiğine ilişkin deliller temin edilebilmiştir (Sugishima, 2003: 182).

Aum Shinrikyō, Tokyo metrosunda sarin gazı ile saldırdığında, Kimyasal Silahlar Sözleşmesinin (CWC) Japon hükümeti tarafından onaylanmak üzere olduğu ifade edilmektedir. 30 Mart 1995'teki sarin olayından kısa bir süre sonra Diet'in, Sözleşme'yi onayladığı belirtilmektedir. Aynı zamanda, ülke genelinde uygulama alanı bulabilmesi için bahse konu Sözleşme metni, yasa tasarısı olarak da (*Kimyasal Silahların Yasaklanması ve Belirlenmiş Kimyasalların Düzenlenmesi Hakkında Kanun: CWC Kanunu*) kabul edilmiştir. Kanun, kimyasal silahların yanı sıra kimyasal silah üretimi için zehirli maddelerin üretilmesini, bulundurulmasını, devredilmesini veya teslim alınmasını yasaklamaktadır (Asada, 1996: 19).

Japon hükümeti kimyasal silahlarla mücadele kapsamında ayrıca 21 Nisan 1995 tarihinde yürürlüğe giren Sarin ve Diğer Zehirli Maddelerin Neden Olduğu İnsan Kayıplarının Önlenmesine Dair Kanun'u da (Sarin Kanunu) çıkarmıştır. Bu kanun, sarin ve diğer zararlı (izin verilen amaçlar dışında toksitesi sarine eşdeğer veya onu aşan kimyasal maddeler) maddelerin üretimini, bulundurulmasını, ithalatını yasaklamaktadır (Sugishima, 2003: 182).

Dini özgürlükleri güvence altına alan yasalarda da değişikliğe gidilmiştir. Dini Kuruluşlar Kanunu'nda yapılan değişiklikle potansiyel bir tehdit arz ettiği düşünülen dini oluşumların yetkililerce denetimini, takibini mümkün kılan değişiklikler yapılmıştır. Saldırdan birkaç yıl sonra, benzer olayların yeniden yaşanmaması adına 1999 tarihli Ayrım Gözetmeksizin Toplu Katliam Gerçekleştiren Grupların Düzenlenmesine İlişkin Kanun kabul edilmiştir (Jones ve Libicki, 2008: 56). Ayrıca dönemin hükümeti polisin yetkilerini kısıtlayan hukuki düzenlemelerin yanı sıra, terörle mücadele politikalarına ilişkin yasaları da gözden geçirmeye başlamıştır (Pangi, 2002: 439).

Aum Shinrikyō'dan önce de Japonya'da bazı kimselerce biyolojik/kimyasal saldırı girişimlerinin olduğu belirtilmektedir. Ancak Aum Shinrikyō'yu farklı kılan durumun, bunun ilk defa örgütlü bir şekilde gerçekleştirilmesi olarak ifade edilmektedir. Yine Aum Shinrikyō'yu farklı kılan bir diğer durumun da örgütün kitle imha silahı temini için uluslararası görüşmeler yapmış olması iddialarıdır. Örgütün, Tokyo saldırısını gerçekleştirmek için kullandığı Sarin gazı düzeneğinin tasarımlarını, Oleg Lobov

adında bir Rus politikacı vasıtasıyla temin ettiği ve politikacıya bunun karşılığı olduğu düşünülen 10 milyon yenlik bir bağış yapıldığı iddia edilmektedir (Sugishima, 2003).

Aum Shinrikyō'nun '*Water-Mach*' adlı, toksik maddeleri havaya karıştırmak için üretmiş olduğu püskürtücü ile Tokyo semalarına şarbon püskürtülmesi olayında, teftiş için geç kalındığı düşünülmektedir. Yetkililer artan şikayetler üzerine, Aum Shinrikyō'dan binayı teftişe açmasını istemişlerdir. Bunun üzerine Aum Shinrikyō, 2 Temmuz 1993'te derhal operasyonu durdurmuş ve iki adet Water-Mach adı verilen püskürtücü ekipman, binadan çıkarılmıştır. Teftiş ancak 16 Temmuz 1993'te yapılabilmiş, fakat örgüt delilleri olay yerinden çoktan uzaklaştırmış olduğundan yetkililer herhangi bir suç unsuru ele geçirememişlerdir. Geç kalınan teftiş nedeniyle Kameido Hadisesi'nin bir biyolojik saldırı olabileceği ihtimali; 1995'te gerçekleşecek olan Tokyo metrosundaki sarin gazlı saldırıya kadar üzerinde hiç durulmayan bir ihtimal olarak kalmıştır (Takahashi, ve diğerleri, 2004).

Japonya'nın terörle mücadele politikalarının incelenebileceği örneklem, örgüt üyelerinin Japon iç hukuk organlarınca yargılanmış olmaları açısından iki terör örgütüyle sınırlandırılabilir. Bu iki terör örgütü Japon Kızıl Ordusu (JKO) ve Aum Shinrikyō; eylem tarzları ve ideolojik olarak birbirlerine taban tabana zıt olmakla birlikte Japonya'nın mücadele politikaları ikisine karşı da geleneksel uzlaşmacı ve yumuşak güç temellidir. Ancak bu politikaların uygulanışı itibarıyla farklılıklar mevcuttur (Sözer ve Elmas, 2010: 19).

JKO terör örgütüne karşı sabırlı bir şekilde uzlaşmacı politikalar vasıtasıyla mücadele ettiği belirtilen Japonya'nın, Aum Shinrikyō terör örgütünün saldırılarından sonra da farklı bir politika izlemeyip barışçıl mücadele politikalarına devam ettiği aktarılmaktadır. Üstelik bu geleneksel barışçıl politika ısrarının, Aum Shinrikyō'nun terör saldırılarına devam ediyor olmasına rağmen sürdürüldüğü belirtilmektedir. Tokyo metrosuna düzenlenen saldırıya ilişkin soruşturmayı yürütmekle görevlendirilen polis şefini ağır şekilde yaralamışlar ve Tokyo valisine de bombalı paket yollamışlardır. Saldırıların neticesinde hükümet, terörle mücadele sürecini daha etkin yürütebilmek adına; suçun tespitine ilişkin teknik takibi ve dinlemeyi kolaylaştıran iki kanun teklifini parlamentoya sunmuşsa da karşıt görüşler ağır basınca

bahse konu kanun teklifleri hayata geçirilememiştir. Özel hayatlarının gizliliğine azami önem gösteren Japon halkı tarafından ise Aum Shinrikyō'yu doğrudan hedef alan bir kanun olan Ayrım Gözetmeksizin Toplu Katliam Gerçekleştiren Grupların Düzenlenmesine İlişkin Kanun'un çıkarılmasına gerek mecliste gerekse kamuoyu nezdinde karşı çıkılmamıştır (Itabashi, Ogawara ve Leheny, 2002: 342).

Aum Shinrikyō'nun terör saldırılarının, Japon istihbaratının ve terörle mücadele birimlerinin yetkinliklerinin tartışmaya açılmasına sebebiyet verdiği belirtilmekle birlikte hükümetin de bu konuda esaslı değişikliklere gitmediği aktarılmaktadır. Buna rağmen özellikle hukuki süreçte bazı önemli yapısal değişimlerin gerçekleştirildiği belirtilmektedir. Bahse konu yapısal değişikliklere emsal teşkil etmesi açısından şunlar örnek gösterilmektedir (Sözer ve Elmas, 2010: 24):

- Polis teşkilatınca yürütülecek soruşturmanın daha etkin kılınabilmesi adına delilden sanığa gitmek,
- Kimyasal ve biyolojik saldırılara karşı koyma stratejisi geliştirilmesi gibi yeni metotların tatbiki,
- Veri toplama ve toplanan verilerin analizi için Özel Organize Suçlar Grubu adı altında yeni bir birim kurulması.

Japonya'nın mücadele etmek zorunda kaldığı iki terör örgütü olan JKO ve Aum Shinrikyō terör örgütleri günümüzde artık faal değillerdir. Miyaoka (1998) terör örgütlerinin artık terör faaliyetlerinde bulunmayışlarını, terörle mücadelede bir zafer olarak görmekle birlikte bunu sağlayan faktörlerden birisinin, 'Koban' modeli polisliğin -Türkiye'deki toplum destekli polisliğe karşılık gelen polislik modeli- önemli bir rolünün olduğunu belirtmektedir. Şiddete başvurmayan, barışçıl yöntemlerle çözüm arayışına giren bu tarzdaki polisliğin, kişilerin hak ve özgürlüklerinden, devletin meşruiyetinden ödün vermeden terörle mücadelede başarıya önemli katkı sağladığını ifade etmektedir (Miyaoka, 1998).

Terör örgütüne dönüşen Aum Shinrikyō'nun sona ermesinde; Tokyo saldırısının ardından gerçekleştirilen istihbari faaliyetler, yönetici kadronun tutuklanması ve örgütü çalışamaz hale getiren hukuki düzenlemelerin yapılması ve bu eylemlerin bir

bütün halinde icra edilmesi etken unsurlar olarak gösterilmektedir (Jones ve Libicki, 2008: 48).

Japonya'nın terörle mücadele politikalarının temelinde bulunan mücadele aracı; çıkarılan kanunlar ve hukuki düzenlemeler olmuştur. Dini motivasyonlu bir terör örgütü olan Aum Shinrikyō'nun saldırıları sonrasında çıkarılan ve bazıları Aum Shinrikyō'ya ve ardılı örgütlere özgülenmiş kanunlar mevcuttur. Japon hükümetinin terörizme karşı verdiği ilk tepkileri ve hukuki mücadele yöntemlerinin anlaşılabilmesi adına Tokyo metrosu saldırısından önce de yürürlükte bulunan ve saldırı sonrasında yürürlüğe giren kanunların içeriklerinin anlaşılabilmesi önem arz etmektedir. Bu suretle ilgili kanun metinlerinin, usûli hükümleri muaf tutularak, esasa ilişkin düzenlemeleri ihtiva eden ve çalışmayı doğrudan ilgilendiren kısımları Türkçe 'ye çevrilerek ele alınacaktır.

3.3.1. Tokyo Metrosu Saldırısı Öncesinde Yürürlükte Olan Yasal Metinler

3.3.1.1. 1951 Tarihli 126 Sayılı Dini Kuruluşlar Kanunu (宗教法人法)¹²

1951 tarihli ve 126 sayılı Dini Kuruluşlar Kanunu, dini özgürlüklere saygı gösterilmesi amacıyla dini kuruluşlara tüzel kişilik verilmesine ilişkin bir kanundur. Dolayısıyla dini organizasyonlar, talep etmeleri halinde bu Kanun doğrultusunda tüzel kişilik kazanarak bir kurum/kuruluş haline gelebilmektedirler.

İlk madde kısaca, kanunun amacını özetlemektedir. Anayasa ile güvence altına alınmış olan dini özgürlüklere, devlet işleri de dahil olacak şekilde her alanda saygı duyulacağını ve kanunun bunu güvence altına almakta olduğunu ifade etmektedir. Dini kuruluşlara; ibadet tesisleri gibi mülklere sahip olma ve bunları işletme, amaçlarına ulaşmak için yürütülecek olan gerek işlerin gerekse de ticari faaliyetlerin yürütülmesinde yardımcı olma konusunda yasal haklar sağlandığını belirtmektedir.

2. madde dini kuruluşların tanımını yapmaktadır. '*Amacı dini öğretilerini yaymak, dini manada törensel etkinlikler-ritüeller gerçekleştirmek, inananlarını telkin etmek ve eğitmek olan örgütlü yapı*' olarak tanımlamaktadır.

¹² Kanunun maddeleri için bakınız: (Dini Kuruluşlar Kanunu, 1948).

4. madde, dini organizasyonların, talep etmeleri halinde bu kanun kapsamında tüzel kişiliğe haiz hale gelebileceklerini belirtmektedir.

6. madde, dini kuruluşların kamusal faaliyetlerde bulunabileceklerini, buna ek olarak amacına aykırı olmadığı sürece kamu hizmetleri dışında da işler yürütebileceklerini düzenlemektedir. Ayrıca bu işlerden gelir elde edilmesi halinde dini kuruluşun, amaçları doğrultusunda bu gelirleri kullanabileceği belirtilmektedir. Bu maddenin ihlal edildiğinin tespit edilmesi halinde kanunun 79. Maddesi uyarınca dini kuruluşun faaliyetleri bir süreliğine askıya alınabilmektedir.

Kanunun 11. Maddesi dini kuruluşların, faaliyetleri sebebiyle üçüncü kişilere zarar vermeleri halinde; bahse konu zararın giderilmesi konusunda gerek dini kuruluşun tüzel kişiliğinin gerekse de bahse konu müessir fiilin gerçekleşmesinde karar alıcı mahiyette rol oynayanların; zararın tazmini bakımından müştereken ve müteselsilen sorumlu olduklarını belirtmektedir.

Kanunun 12-80. Maddeleri arasında, bu kanun kapsamında kurulacak dini kuruluşların; kuruluş prosedürleri, yönetiliş esas ve usulleri, tescilleri gibi sair usuli işlemlerin ne şekilde icra edileceği düzenlenmektedir.

Kanunun 81. Maddesinde, hangi hallerde dini kuruluşların tüzel kişiliklerinin feshedilebileceği düzenlenmektedir. Mesela 81/1-1 uyarınca, yasaları ihlal eden ve kamu düzenine önemli ölçüde zarar verdiği açıkça kabul edilen eylemlerde bulunulması halinde tüzel kişiliğin feshi gündeme gelebilecektir.

84. madde, hükümet veya kamu kuruluşlarının; dini şirketlerle ilgili yasa ve yönetmeliklerin hükümlerine uygun olarak meşru otoriteye dayalı soruşturma, teftiş veya diğer eylemleri yürüttüğü durumlarda, dini kuruluşların dini değerlerine ve geleneklerine saygı gösterilmesini, dini özgürlüğe müdahale edilmemesi adına özen ve dikkat gösterilmesini şart koşmaktadır.

88. madde hangi hallerde, dini kuruluşun yönetici vasfına sahip üyelerine para cezası verilebileceğini düzenlemektedir.

Yukarıda detaylıca üzerinde durulan maddeler haricinde kanun genel olarak; dini kuruluşa ilişkin düzenlenecek tüzük ve yönetmeliklere ilişkin unsurları, dini şirketin yönetilişine ilişkin idari hususları, dini kuruluşların tescil, birleşme ve fesih/infisah, tasfiye süreçlerinin ne şekilde yönetileceğine ilişkin hususları düzenlemektedir. Kanun her ne kadar yürürlüğe 1951 tarihinde girmiş olsa da özellikle Aum Shinrikyō'nun terör saldırıları sonrasında, 1996 yılında büyük ölçüde yenilenmiştir. Değişikliğe gidilen konular çoğunlukla dini kuruluşları denetleyici Bakanlıkların belirlenmesi ve bazı kamu kuruluşlarının görev tanımlarına, dini kuruluşların denetlenmesi tanımının eklenmesi, '*eski dini kuruluşlar-yeni dini kuruluşlar*' ayrımının yapılması gibi hususlardır.

3.3.1.2. 1952 tarih ve 240 sayılı Yıkıcı Faaliyetleri Önleme Kanunu (破壊活動防止法)¹³

Yıkıcı Faaliyetlerle Mücadele Kanunu'nun, Aum Shinrikyō davasında uygulanıp uygulanmayacağı ciddi bir tartışma konusu olmuştur. Bu kanun 1952 yılında komünistlerin ve diğer siyasi aşırılıkçıların gerçekleştirebilecekleri potansiyel yıkıcı faaliyet tehdidiyle başa çıkmak için ulusal güvenliğin tesisi amacıyla çıkarılmıştır. Japon vatandaşları, bu kanunun uygulanmasının ileride kendi özgürlüklerine devlet müdahalesinin yolunu açabileceği endişesiyle desteklememiştir. Hükümet yetkilileri ise bu kanunun uygulanması yönünde bir tavsiye yayınlamışlardır. Nihayetinde Aum Shinrikyō'nun tasfiye edilmiş olması, yöneticilerinin çoğunun tutuklanmış olması ve yeniden saldırı yapabilme ihtimallerinin zayıf olması gerekçe gösterilerek bu kanunun uygulanmasına izin verilmemiştir (Mullins, 1997: 39-41).

Aum Shinrikyō davasında uygulanmamış olması sebebiyle bu kanunun maddelerine ilişkin detaylandırma yapılmayacaktır. Yalnızca kanunun düzenleme alanının anlaşılabilmesi adına ilk 3 maddesine değinilecektir.

¹³ Kanunun maddeleri için bakınız: (Yıkıcı Faaliyetleri Önleme Kanunu, 1952)

Yıkıcı Faaliyetleri Önleme Kanunu'nun (21 Temmuz 1952 tarih ve 240 sayılı Kanun) amacı, faaliyetleri şiddet içeren ve yıkıcı eylemlerde bulunan gruplara karşı gerekli tedbirleri almak ve şiddet içeren saldırılara ilişkin cezai hükümleri tesis ederek kamu güvenliğinin sağlanmasına katkıda bulunmaktır. (Madde-1)

Bu kanun, vatandaşların temel insan haklarıyla ciddi bir ilişkiye sahip olduğundan, kamu güvenliğinin sağlanması için gereken asgari ölçüde uygulanmalı, kişilik haklarını ihlal edici düzeyde ve geniş bir şekilde yorumlanmamalıdır. (Madde-2)

Bu kanunun düzenleme ve düzenleyici amaçlarına ilişkin icra edilecek olan soruşturmalar, yalnızca 1. maddede belirtilen amaçlara ulaşmak için gerekli olan asgari ölçüde uygulanacak tedbirlerle yürütülecektir. Vatandaşların, Japon Anayasası ile güvence altına alınan düşünce, din, toplanma, örgütlenme, ifade ve akademik özgürlüklere ilişkin özgürlük ve haklarını haksız yere kısıtlamayacaktır. (Madde-3)

3.3.1.3. 1982 tarihli ve 61 sayılı Bakteriolojik (Biyolojik) ve Toksin Silahların Geliştirilmesi, Üretimi ve Stoklanmasının Yasaklanmasına Dair Sözleşmenin Uygulanmasına Dair Kanun¹⁴

Japonya aslında saldırı öncesinde, 1982 yılında, Biyolojik ve Toksin Silahlar Konvansiyonuna taraf olmuştur. Ardından 08.06.1982 tarihinde, *Bakteriyolojik (Biyolojik) ve Toksin Silahların Geliştirilmesi, Üretimi ve Stoklanmasının Yasaklanmasına Dair Sözleşmenin Uygulanmasına Dair Kanun* adıyla yürürlüğe girmiştir. Bu konvansiyon metni, biyolojik silah üretkenleri hapsedmeyi ve zorla çalıştırmayı bir ceza modeli olarak öngörmektedir. Ancak Japon Anayasası'nı ve insan haklarını ihlal ettiği gerekçesiyle yoğun eleştiri almış ve Aum Shinrikyō'nun saldırısına kadar hiç uygulama alanı bulamamıştır (Sugishima, 2003: 180).

Rosenau'nun belirttiğine göre biyolojik silahları, geniş kitlelere zarar vermek amacıyla kullanan ilk ve o güne kadar ki tek örgüt Aum Shinrikyō olmuştur. Yine

¹⁴ Kanunun maddeleri için bakınız: (Bakteriyolojik (Biyolojik) ve Toksin Silahların Geliştirilmesi, Üretimi ve Stoklanmasının Yasaklanmasına Dair Sözleşmenin Uygulanmasına Dair Kanun, 1982)

örgütün en önemli eylemleri de ürettiği bu biyolojik ve kimyasal silahlar vasıtasıyla olmuştur (Rosenau, 2001: 296).

Aum Shinrikyō'nun 1995'te gerçekleştirmiş olduğu terör saldırılarında; tabun, samon ve VX gibi kimyasal gazlar ile Clostridium Botulinum, antraks gibi biyolojik silahların geliştirilerek kullanıldığı tespit edilmiştir (Itabashi, Ogawara ve Leheny, 2002: 337).

3.3.2. Tokyo Metrosu Saldırısı Sonrası Yürürlüğe Giren Yasal Metinler

3.3.2.1. 1998 tarihli ve 45 sayılı Aum Shinrikyō'nun İflas Takibinde Devlet

Alacaklarının İstisnalarına İlişkin Kanun(オウム真理教に係る破産手続における国の債権に関する特例に関する法律)¹⁵

Suçla karıştığı sabit görülen Aum Shinrikyō, uygulanan cezai yaptırımların bir parçası olarak infisah ettirilmiştir. Diğer bir anlatımla örgüte ait malvarlıklarının tasfiye edilmesine ilişkin karar alınmıştır. Bu tasfiye sürecinde kamulaştırma işlemleri uygulanırken, Aum Shinrikyō tarafından gerçekleştirilen metro saldırısında zarar görenlerin tazminat taleplerinin, devlet alacaklarından daha öncelikli olduğuna ilişkin olarak; 1998 tarihli 45 sayılı Aum Shinrikyō'nun İflas Takibinde Devlet Alacaklarının İstisnalarına İlişkin Kanun çıkarılmıştır.

Çıkarılan bu kanun iki maddeden oluşmakla birlikte ilk maddesiyle bahse konu düzenlemenin amacı açıklanmıştır. 20 Mart 1995'te meydana gelen Tokyo metrosuna sarin gazıyla saldırılması neticesinde zarar görenlerin sayıca çokluğu yanında, mağdurların tazminat taleplerinin ivedilikle karşılanabilmesi gerekliliği neden olarak gösterilmiştir. Yine aynı kanunun ikinci maddesiyle de mağdurların alacaklarının devletin alacaklarından öncelikli olduğu belirtilmiştir.

¹⁵Kanunun maddeleri için bakınız: (Aum Shinrikyō'nun İflas Takibinde Devlet Alacaklarının İstisnalarına İlişkin Kanun, 1998)

3.3.2.2. 7 Aralık 1999 tarihli ve 147 Sayılı Ayrım Gözetmeksizin Toplu Katliam Gerçekleştiren Grupların Düzenlenmesine İlişkin Kanun (無差別大量殺人行為を行った団体の規制に関する法律)¹⁶

Kanun, ayırım gözetmeyen bir toplu katliam eyleminde yer alan şüphelilerden herhangi birinin örgüt üyesi olması veya örgüt üyelerinin böyle bir eylemde yer alabileceklerine dair kanıt olması durumunda, Kamu Güvenliği İstihbarat Teşkilatı'nın örgütün yetkililerini ve üyelerini gözetim altına almasına izin vermektedir. Anti-Aum Yasası olarak da bilinen Ayrım Gözetmeksizin Toplu Katliam Gerçekleştiren Grupların Düzenlenmesine İlişkin Kanun, teşkilata ve polise yerinde inceleme yapma ve suçla karıştırdığından şüphelenilen örgütten gerekli bilgileri temin etme yetkisi de vermektedir (Sugishima, 2003: 182).

7 Aralık 1999 tarihli ve 147 No'lu Ayrım Gözetmeksizin Toplu Katliam Gerçekleştiren Grupların Düzenlenmesine İlişkin Kanun'un toplum nezdinde 'Anti-Aum Yasası' olarak da biliniyor olmasının nedenlerinden biri muhtemelen Kanun'un ilk maddesidir. İlk maddenin doğrudan çevirisi şu şekildedir:

Bu kanunun amacı, üyeleri -örneğin sarin gazı kullanarak- örgütsel bir faaliyet maksadıyla ayırım gözetmeksizin toplu bir katliam eyleminde bulunan bir örgüt hakkında gerekli önlemlerini almaktır. Örgütün faaliyetlerini ortaya çıkarmak ve suç eylemlerinin tekrarlanmasını önlemek, böylece vatandaşların huzur içinde yaşamasına ve kamu güvenliğinin sağlanmasına katkıda bulunmaktır.

Kanun'un henüz ilk maddesinde, amaç belirlenirken örnekleme yoluna gidilmiş ve bu örnek spesifik olarak Aum Shinrikyō'nun Tokyo metrosuna saldırısında kullanmış olduğu sarin gazı olarak belirtilmiştir. Dolayısıyla her ne kadar yürürlüğe girdikten sonra meydana gelebilecek tüm terör saldırılarına uygulanabilecek bir kanun hüviyetinde olsa da öncelikli amacının, Aum Shinrikyō ile hukuki mücadele metodunun sınırlarının belirlenmesi olduğu açıktır.

Kanun'un yorumlanması ve uygulanmasına ilişkin ikinci madde ise şöyledir:

¹⁶ Kanunun maddeleri için bakınız: (Ayrım Gözetmeksizin Toplu Katliam Gerçekleştiren Grupların Düzenlenmesine İlişkin Kanun , 1999)

Bu kanun, vatandaşların temel insan hakları üzerinde ciddi bir etkiye sahip olduğundan, yalnızca kamu güvenliğini sağlamak için gerektiği kadarıyla, asgari ölçüde uygulanmalı ve yorumlanmak suretiyle hiçbir koşulda genişletilmemelidir.

Yine Kanun'un üçüncü maddesi de uygulama alanlarının sınırlılığından ve özellikle Japon vatandaşlarının Anayasal hakları sayılarak, bu kanuna atıf yapılarak Anayasal hakların çiğnenmesinin makul gösterilemeyeceği vurgulanmaktadır.

Bu kanunun verdiği yetki; hiçbir koşulda, düşünce özgürlüğünü, dini özgürlükleri, toplanma ve örgütlenme özgürlüğünü, ifade özgürlüğünü, akademik özgürlüğü, işçilerin kollektif hareketleri ve örgütlü hareket etme haklarını ya da Japon Anayasası'nda yazan diğer herhangi bir hakkı, makul olmayan bir şekilde kısıtlamak için kullanılmamalıdır.

Dördüncü maddede “ayrım gözetmeksizin gerçekleştirilen toplu katliam eylemleri” ve “örgüt” kavramlarının bu Kanun dahilinde ihtiva ettiği anlamları açıklamaktadır. “Ayrım gözetmeksizin gerçekleştirilen toplu katliam eylemleri” kavramının tanımı yapılırken 11 Temmuz 1952 tarihli 240 No'lu Yıkıcı Faaliyetleri Önleme Kanunu'na(破壊活動防止法) atıf yapılmaktadır. Buna göre “ayrım gözetmeksizin gerçekleştirilen toplu katliam eylemleri, terör eylemi neticesinde meydana gelen ve sayısı net belirlenemeyen ya da birden fazla can kaybının yaşandığı terör olayları” olarak tanımlanmaktadır. Yine bu maddenin ikinci fıkrasında da ‘örgüt’ tanımı “belirli bir fikir ve eylem birliği içinde ortak amaca ulaşmak için örgütlenmiş, süreklilik arz eden topluluk” şeklinde yapılmaktadır.

Kanunun ikinci bölümü (5-11. maddeler) uygulanabilecek kontrol önlemlerini düzenlemektedir. Örgütlü bir şekilde ayrım gözetmeksizin toplu katliam eyleminde bulunan bir örgüt, aşağıdaki maddelerde belirtilen hususlardan herhangi birinin mevcudiyeti halinde; Kamu Güvenliği İnceleme Komisyonu, örgütün Kamu Güvenliği İstihbarat Teşkilatı Genel Müdürlüğü'nce -üç yılı aşmamak kaydıyla- gözetim altına alınmasına karar verebilir:

- *Ayrım gözetmeyen toplu katliam eylemini planlayan kişinin, örgütün faaliyetleri üzerinde etkiye sahip olması.*

- *Ayırım gözetmeyen toplu katliam eylemine karışan kişilerin tamamı veya bir kısmının örgütün üye olması.*
- *Ayırım gözetmeksizin toplu katliam eyleminin işlendiği tarihte, örgütün üyesi olup örgütün karar alma sürecinde rol oynayan üyelerin aktif görevde olması.*
- *Örgütün açıkça veya dolaylı olarak cinayeti öneren/kutsayan bir öğretisinin olması.*
- *Önceki maddelerde listelenenlere ek olarak, örgütün ayırım gözetmeksizin toplu katliam eylemine kalkışma ihtimalinin olduğunu kabul etmek için yeterli şüphenin bulunması.*

5. maddenin 1. fıkrasında sayılan hallerden bir veya birkaçının bulunması halinde hakkında tedbir uygulanacak örgütün, tedbir kararının yürürlüğe girmesinin akabinde 30 gün içerisinde aşağıdaki hususlar hakkında Kamu Güvenliği İstihbarat Teşkilatı Genel Müdürüne beyanda bulunması gerekmektedir:

- *Örgütün yöneticilerinin ve üyelerinin isimleri ve adresleri*
- *Örgüt faaliyetleri için kullanılan arazi ve yerleşkeler, adresleri ve ne maksatla kullanıldıkları*
- *Kamu Güvenliği İnceleme Komisyonu'nun gerekli gördüğü sair hususlar.*

Bu hususlar örgütün denetime tâbi tutulmasına ilişkin verilmiş üç yıllık süre boyunca üç ayda bir güncellenerek bildirilmeye devam edilecektir. Kamu Güvenliği İnceleme Komisyonu'nun gerekli görmesi halinde, üç yıllık süreleri uzatma yetkisi bulunmaktadır.

Kanunun 6. Maddesi; Kamu Güvenliği İnceleme Komisyonu'nun gerekli gördüğü âna kadar bahse konu örgütlerin gözlem altında tutmaya devam edilebileceğini, artık buna gerek kalmadığı anda ise bu denetimleri sonlandırabileceğine ilişkin bir yetkilendirme yapmaktadır.

Kanunun 7. Maddesi bahse konu gözlem faaliyetlerinin ne suretle icra edileceğine ilişkin usûli düzenlemelere açıklama getirmektedir. Burada dikkat çekici olan husus gözlem faaliyetini icra eden kamu güvenliği istihbarat memurunun, inceleme bakımından yetkilerinin oldukça geniş tutulmuş olmasıdır. Öyle ki “*örgüte ait bir mülke, araziye girebileceği belirtilmiş olmakla birlikte burada bulunan tesisi, kitapları, belgeleri ve diğer gerekli unsurları inceleyebileceği*” belirtilmiştir. ‘diğer gerekli unsurları’ denilerek gözlem memuruna oldukça geniş bir yetki tanınmıştır. Yine de 7. maddenin 4. Fıkrasında, gözlem yapma yetkisinin, ceza soruşturması amacıyla verilmiş olmadığı belirtilmektedir. Dolayısıyla bu düzenleme ile, gözlem faaliyeti icra edilirken ele geçen unsurların, ele geçirilişleri itibariyle ceza davasında delil olarak

sunulamayacakları ve hükme esas alınamayacakları hususunda kısmi bir hukuki güvence verildiğinden bahsedebilmek mümkündür.

8. maddede, yöneticilerinden veya üyelerinden bir kısmı ayırım gözetmeksizin toplu katliam eylemine karışmış olan örgüt, 5. Maddenin 1. Fıkrasında sayılan hallerden birine giriyorsa ve aşağıda sayılan durumların yaşanması halinde; örgüt hakkında 6 ayı geçmemek şartıyla ilaveten bazı ek yaptırımların da uygulanabileceği hususu düzenlenmektedir. Bahse konu durumlar sınırlı olarak sayılmıştır ve şu şekildedir:

1. *Örgüt yöneticilerinden ya da üyelerinden bir kısmının, örgütsel bir faaliyet kapsamında birini öldürmeleri/yaralamaları/saldırmaları veya öldürmeye/yaralamaya/saldırmaya teşebbüs etmeleri;*
2. *Örgüt yöneticilerinden ya da üyelerinden bir kısmının, örgütsel bir faaliyet kapsamında birini zorla veya hileyle kaçırmaları veya kaçırmaya teşebbüs etmeleri;*
3. *Örgüt yöneticilerinden ya da üyelerinden bir kısmının, bir kişiyi örgütsel bir faaliyet kapsamında özgürlüğünden alıkoyarak hapsedmesi veya hapsedmeye teşebbüs etmeleri;*
4. *Örgüt yöneticilerinden ya da üyelerinden bir kısmının, örgütsel bir faaliyet anlamında patlayıcıları, zehirli maddeleri veya bunların ham maddelerini veya ateşli silahları veya bunların parçalarını ele geçirmeleri veya ele geçirmeye teşebbüs etmeleri veya bu nesnelere imal etmek için tesis açmaları veya açmaya teşebbüs etmeleri;*
5. *Örgüt yöneticilerinden ya da üyelerinden bir kısmının, bir kişiyi örgüte katılmaya zorlaması veya zorlamaya teşebbüs etmesi veya bir kişinin örgütten ayrılmasını engellemesi veya engellemeye teşebbüs etmeleri;*
6. *Örgüt yöneticilerinden ya da üyelerinden bir kısmının, bir örgütsel faaliyet kapsamında cinayet işlemeyi açıkça veya zımnen teşvik eden bir plan dahilinde örgüt mensuplarına talimat vermeleri veya talimat vermeye teşebbüs etmeleri;*
7. *Örgüt yöneticilerinden ya da üyelerinden bir kısmının, örgütün faaliyetleri kapsamında toplam üye, arsa, bina, tesis veya diğer varlık sayısını hızla arttırmaları veya arttırmaya çalışmaları;*
8. *Önceki maddelerde sıralanan durumlara ek olarak, ilgili örgüt tarafından ayırım gözetmeyen toplu katliam riskinin artmasının önlenmesi gerektiği hallerde.*

Sınırlı şekilde sayılan bu durumların gerçekleşmesi halinde, aşağıda gösterilmekte olan ek yaptırımlardan bir veya birkaçı da ayrıca uygulanabilir:

- I. *Örgütün, belirli veya belirtilmemiş bir alanda, herhangi bir ad altında arazi veya bina satın alabilmesini veya kiralayabilmesini yasaklamak;*
- II. *Örgütün, sahip olduğu veya yönettiği arazi veya binaların tamamını veya bir kısmını (yalnızca ikamet için kullanılanlar hariç olmak kaydıyla) kullanmasını yasaklamak;*
- III. *Örgütün ayırım gözetmeyen toplu katliam eylemine katılan veya ayırım gözetmeyen toplu katliam eyleminin işlendiği sırada örgütün bir üyesi olan kişinin, örgüt faaliyetleri için kullanılan binalardaki faaliyetlerin tamamına veya bir kısmına katılmasını yasaklamak;*
- IV. *Kişilerin örgüte katılmaya ikna veya teşvik edilmesinin veya bir kişinin örgütten ayrılması sürecinin zorlaştırılmasını yasaklamak;*
- V. *Örgütün para, mal veya diğer ekonomik girdilerinden oluşan hediye, bağış almasını yasaklamak veya kısıtlamak.*

Yine bu yaptırımlar; rapor sunması gerekirken sunmayan, gerçeği yansıtmayan rapor sunan veya yerinde inceleme tedbirinin uygulanmasını reddeden, engelleyen, değişik suretlerle denetimden kaçınan örgütlere de tatbik edilebilecektir. Bunun gerekçesi de yine aynı maddede, örgütün ayırım gözetmeksizin toplu katliam eylemi gerçekleştirebileceğine ilişkin riskin derecesini tespit etmekte zorlanılması olarak belirtilmektedir.

Kanunun 9. Maddesi, 8. Maddeye atıf yapmak suretiyle bahse konu yaptırım ve tedbirlere tâbi tutulan örgüt yöneticileri ve üyelerinin bu yaptırımlara aykırı herhangi bir fiile girişmeyeceğini belirterek hangi durumlarda yükümlülüklerinin yerine getirmemiş sayılacaklarını spesifik olarak (8. Maddedeki gibi) sıralayarak detaylı izahatta bulunmuştur.

Kanun'un 10. Maddesi, eylemin tekrarını önlemeye ilişkin uygulanmakta olan yaptırım veya yaptırımların iptalini düzenlemektedir. Buna göre; Kamu Güvenliği İnceleme Komisyonu, 8. Madde uyarınca uygulanmasına karar verilmiş olunan yaptırımın, artık gerekli olmadığına kanaat getirirse bunu kendiliğinden (re'sen) iptal

eder. Hakkında yaptırım uygulanmakta olan örgüt de Kamu Güvenliği İnceleme Komisyonu'ndan iptal talebinde de bulunabilir.

Kanun'un 11. Maddesinde arazi veya binanın kullanıma yasaklandığına ilişkin bildirim bahse konu taşınmazların kolaylıkla görülebilen bir yerine asılacak bildiri metni ile tebliğ edileceği düzenlenmektedir. Buna göre bu bildiri metni, yaptırım sonlanıncaya kadar orada asılı kalacak ve yaptırım sonlanmadan evvel hiç kimse; bu taşınmaza giremeyecek ve bu ilânı asılı olduğu yerden indiremeyecektir.

Kanun'un üçüncü bölümünü teşkil eden 12-28 aralığındaki maddeler; kontrol önlemlerine ve yaptırımlara ilişkin karar verecek merciler arasındaki yetki ve görev dağılımlarını belirlemekle genel olarak prosedürleri açıklaması itibariyle daha çok Japon İdare Hukuku'nun kapsamında kalmaktadır. Bu suretle çalışmanın bağlamından kopmaması adına bu Kanun'un bu kısımlarına değinmekte fayda görülmemiştir.

Kanun'un dördüncü bölümü 29. ve 30. maddeden ibaret olmakla birlikte Kamu Güvenliği İstihbarat Teşkilatı görevlilerinin, yürütecekleri soruşturmalardaki yetkilerini düzenlemektedir.

Kanun'un beşinci bölümü muhtelif hükümleri ihtiva etmektedir. 31. Madde, Hükümet'in bu Kanun'un uygulanma durumu hakkında, yılda bir kez Diet'e rapor vermesini zorunlu kılmaktadır. 32. madde, örgüte ilişkin yürütülen soruşturma hakkında bilgi talep eden resmi mercilerin ne suretle bilgi edinebileceğini düzenlemektedir. 33. ve 34. Maddeler, Kamu Güvenliği İnceleme Komisyonu'nun aldığı kararlara ilişkin, İdare Hukuku'na dair uygulanan muafiyetleri açıklamaktadır. Kanun'un Altıncı bölümü cezai hükümleri düzenlemektedir. 39. Madde yerinde denetim yapılmasını reddeden, engelleyen veya kaçan kişinin, bir yıldan fazla olmamak üzere hapis veya beş yüz bin Yen'den fazla olmayacak bir meblağda para cezası ile cezalandırılacağını hüküm altına almaktadır.

40. madde, 11. maddenin (3) numaralı fıkrasını yani taşınmazların kullanımının yasaklandığına ilişkin olarak taşınmazın görünür yerine asılı bulunan bilgilendirme

notuna zarar veren ya da indiren kişinin, beş yüz bin Yen'den fazla olmamak üzere para cezası ile cezalandırılacağı belirtilmiştir.

41. Madde; 19. maddenin 3. fıkrası uyarınca yani, yaptırım uygulanmasına ilişkin yürütülen yargılamanın düzenini bozan, bu suretle (soruşturmaya ilişkin yürütülen) oturumdan ayrılması istenilen kişi bu emre itaatsizlik göstermesi halinde üç yüz bin Yen'den fazla olmayan bir para cezası ile cezalandırılır.

42. Madde; bir Kamu Güvenliği İstihbarat Teşkilatı görevlisi bu kanunda öngörülen yetkiyi kötüye kullanması halinde veya bir kişinin yapmakla yükümlü olmadığı bir fiili ona zorla yaptırması halinde veya başka bir kişinin bir hakkını kullanmasını engellemesi halinde, memur üç yıldan fazla olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılır. 43. madde de aynı hükmün polis memurları açısından da uygulanabileceğini belirtmektedir.

Son olarak Kanun'un ek hükümlerinde; Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren her beş yılda bir, bu Kanun'un yürürlükteki durumunun inceleneceğini ve ortaya çıkan sonuca göre yürürlükten kaldırılmasını gerektirecek bir husus olup olmadığının tespit edileceğini düzenleme altına almaktadır.

3.3.2.3. 2008 tarihli ve 80 sayılı Aum Shinrikyō Suç Mağdurlarına Yardımların Ödenmesine Dair Kanun (オウム真理教犯罪被害者等を救済するための給付金の支給に関する法律)¹⁷

Japonya'nın Aum Shinrikyō örgütüne ilişkin olarak çıkardığı ve ihtiva ettiği tanımlar itibarıyla önem arz eden diğer bir kanun da 2008 tarihli 80 sayılı 'Aum Shinrikyō Suç Mağdurlarına Yardımların Ödenmesine Dair Kanun'dur.

Kanun'un ilk maddesi Kanun'un amacını belirtmektedir:

“Bu Kanun, 20 Mart 1995'te metroda meydana gelen sarin gazı saldırısı gibi Aum Shinrikyō tarafından ayırım gözetmeyen toplu katliamların; ülkenin yönetim yapısının şiddet yoluyla yok edileceği doktrinini desteklemek amacıyla gerçekleştirilen terör eylemlerine ilişkin olarak

¹⁷ Kanunun maddeleri için bakınız: (Aum Shinrikyō Suç Mağdurlarına Yardımların Ödenmesine Dair Kanun, 2008)

çıkarılmıştır. Aum Shinrikyō, işlenen terör eylemi ve bunun sonucunda belirsiz veya çok sayıda insanın maruz kaldığı benzeri görülmemiş trajediye ek olarak; bir dini örgüt olarak terör eylemlerinde bulunmuştur. Bununla mücadele edenler ve aileleri, dini örgütün gelişmesinin önünde bir engel olarak görüldüklerinden öldürülme ve yaralanma gibi suç eylemlerinin kurbanı haline gelmişlerdir. Hükümetin, Japonya'nın terörizme karşı tutumunu açıklığa kavuşturmak için bu suç eylemlerinin kurbanları için yardımda bulunması önem arz etmektedir. Aum Shinrikyō tarafından mağduriyet yaşamış kişilere yardım yapılması hususu iş bu Kanun hükümleriyle düzenlenecektir.”

Kanun'un ikinci maddesi, gerçekleşen saldırılardan hangilerinin Aum Shinrikyō tarafından icra edildiğinin ve bunların Japon Devleti tarafından 'terör saldırısı' olarak sabit görüldüğünü net bir şekilde ifade ediyor olması açısından önem arz etmektedir. Aşağıda yer alan saldırılar nedeniyle zarar görmüş kişilerin tazminat alabileceği; bu tazminat talebinin hangi mercie ve ne kadarlık zamanaşımı süresi içerisinde başvuru yapılması gerektiği bu Kanun'da belirtilmektedir. Kanun metninde yer alan "*Aum Shinrikyō Suç Mağdurları*" kavramı ile, Aum Shinrikyō'nun aşağıda belirtilen terör eylemleri nedeniyle ölenlerin yasal ailelerini ve saldırılar neticesinde yaralanan veya hastalığa maruz kalanları ifade ettiğine ilişkin bir tanımlama yapılmaktadır. Bahse konu saldırılar şunlardır:

1. 20 Mart 1995 tarihinde meydana gelen Tokyo metrosundaki sarin saldırısına ilişkin suç eylemleri,
2. 27-28 Haziran 1994 tarihleri arasında meydana gelen Matsumoto sarin olayıyla ilgili suç teşkil eden fiiller,
3. 4 Kasım 1989'da bir avukat ile eşi ve çocuklarının öldürülmesine ilişkin suç teşkil eden fiiller,
 4. 9 Mayıs 1994'te bir avukatı sarin gazıyla öldürmeye teşebbüs ile ilgili cezai fiiller,
5. 2 Aralık 1994'te meydana gelen VX (sinir gazı) kullanılarak öldürmeye teşebbüsle ilgili suç eylemleri,
6. 12 Aralık 1994 tarihinde VX (sinir gazı) kullanılarak meydana gelen cinayetle ilgili suç eylemleri,
 7. 4 Ocak 1995'te meydana gelen VX (sinir gazı) kullanılarak öldürmeye teşebbüsle ilgili suç eylemleri,
8. 28 Şubat 1995'ten 1 Mart 1995'e kadar olan noterlik dairesi müdürünün zorla alıkonulması, hapsedilmesi ve ölümüyle ilgili suçlar.

Kanun'un dördüncü maddesinde 'yaslı ailelerin' kapsamı, ödeme yapma sıralaması ve benzeri hususlar düzenlenmiştir. Beşinci maddede ölüm halinde ölenin yasal ailesine 30 milyon yen, yaralanma söz konusuysa ciddiyetine bağlı olarak 100 bin Yen'den 20 milyon Yen'e kadar ödemeler yapılacağı belirtilmiştir.

Kanun'un dikkat çekici bir diğer maddesi de on birinci maddedir. Bu maddeye göre Devlet'in; Aum Shinrikyō mağdurlarına yapmış olduğu yardım tutarında, Aum Shinrikyō'dan tazminat talep edebileceği hükme bağlanmıştır.

3.4. YARGILAMA SÜRECİ ve ARDIL ÖRGÜTLERLE MÜCADELE

Tokyo saldırısının hemen akabinde polis Aum Shinrikyō tesislerine baskın düzenlemeye başlamıştır. Tesislerde yapılan aramalarda gerek konvansiyonel silah gerekse de kimyasal silahların aralarında bulunduğu birçok mühimmatın ele geçirildiği bildirilmiştir. Buna binaen Nisan ayının ilk haftası itibarıyla Aum Shinrikyō üyelerinin gözaltına alınma süreci başlamıştır. Ancak bu yakalamalar; yalnızca sarin gazlı saldırıya ilişkin olmayıp, aralarında uyuşturucu madde üretimi, insan kaçırma gibi diğer suçların da bulunduğu gerekçelerle gerçekleştirilmiştir (Mullins, 1997: 37). Metro saldırısının ardından başlatılan soruşturmalar neticesinde yaklaşık 500 kişi göz altına alınmış ve bunların 189'u hakkında yargılama yapılmıştır. Yargılananlardan yalnızca biri hakkında beraat kararı verilmiş geri kalan kişiler ise suçlu bulunmuştur (Takimoto, 2005).

Aum Shinrikyō'nun birçok kişinin ölümüyle sonuçlanan saldırılar düzenlemiş olmasına rağmen örgütün faaliyetlerine devam etmesine bir süre daha izin verilmiştir. Adalet Bakanlığı'nın bünyesinde faaliyet gösteren Kamu Güvenliği İstihbarat Teşkilatı, Aum Shinrikyō'nun finansal varlıklarının tasfiyesi ve örgütün dağıtılması yönünde bir tavsiye metni yayınlamıştır. Ancak örgütün üye sayısında ve maddi kaynaklarında azalma olduğu gözlemlendiği, bu suretle de acil bir tehlike oluşturmadığı gerekçesiyle bu tavsiye kararına uyulmaya gerek görülmemiştir (Onishi, 2004).

Asahara, 16 Mayıs 1995'te tutuklanmıştır. Külte ait bir binanın üçüncü katının tavanındaki gizli bir odada oldukça yüksek miktarda (8.3 milyon yene yakın) nakit parayla saklanırken bulunmuştur (Takimoto, 2005).

24 Nisan 1996'da Tokyo Bölge Mahkemesi'ndeki ilk duruşmasında, katılanların aktardığına göre; Shōkō Asahara, yasal adı olan Chizuo Matsumoto için '*Benim adım Shōkō Asahara, eski ismimi terk ettim*' demiş ve ardından '*Ben Aum Shinrikyō'nun*

lideriyim.' diye de ekleyerek kendisini bir dinin kurucusu ilan etmiştir. Asahara'nın 257 duruşmaya yayılan ve yaklaşık 7 yıl 10 ay süren davasında yargılama bu şekilde başlamıştır (Wada, 2018).

Takimoto'nun aktardığına göre; ilk duruşmanın 1995 yılının Ekim ayı başında yapılması planlanmaktadır. Duruşmadan önce Asahara, ünlü bir ceza avukatı olduğu belirtilen Makoto Endo'yu tutmaya çalışmışsa da Asahara işlediği iddia edilen suçları tamamen reddettiği için avukat teklifi kabul etmemiştir. Bunun üzerine Asahara 20 milyon yen ödeyerek, daha sonra barodan ihraç edilecek olan Yokoyama adında başka bir avukatı tutmuştur. Asahara, akli melekelerinin yerinde olmaması, fiil ehliyeti bulunmaması nedeniyle davasının düşmesini talep etmişse de bu talebi reddedilmiştir. Reddedilen bu karara karşı temyiz yoluna başvuracak avukat Yokoyama, itiraz süresi içerisinde yaralandığı ve temyize gidemediği için davanın başlaması zaman almıştır. Avukatın yaralanmasının, Aum Shinrikyō kültü üyelerinden birinin kullandığı bir aracın karıştığı bir trafik kazasının sonucunda olması; örgütün, yargılamanın sürüncemede kalmasına yönelik uğraş içerisinde olduğuna ilişkin şüphelere yol açtığı aktarılmaktadır (Takimoto, 2005).

Davanın başından sonuna kadar Asahara'nın, mahkemece kendisine yöneltilen soruları cevaplamayı reddettiği aktarılmaktadır. Beyanlarının ise kafa karıştırıcı yorumlardan fazlası olmadığı belirtilmektedir (Onishi, 2004).

Aum Shinrikyō liderinin, başlarda hukuk ekibiyle savunma stratejileri hakkında yapılan tartışmalara katıldığı ve savunma stratejisini planlamak yönünde hevesli olduğunun gözlemlendiği aktarılmaktadır. Ancak bu tutumunun, Eylül 1996'daki sekizinci celse itibarıyla değişmeye başladığı belirtilmektedir. Bunun sebebi olarak Asahara'nın müritlerinin ve diğer tanıkların ifadeleri alınmaya başladığında; savcılıkça iddia edilen suçları, Asahara'nın emri altında gerçekleştirdiklerini söylemiş olmaları gösterilmektedir (Wada, 2018). Ancak Asahara'nın, Aum Shinrikyō üyeleri tarafından gerçekleştirilen olayları yönettiğini hiçbir zaman kabul etmediği belirtilmektedir. Ayrıca Asahara'nın müritlerinden, başta Yoshihiro Inoue olmak üzere mahkemede kendisine karşı beyanlarda bulunanları "*Cehenneme gideceksiniz*" diyerek tehdit ettiği de aktarılmaktadır (Takimoto, 2005).

Wada'nın duruşma salonundaki gözlemlerinden aktardığına göre; Ekim ayında gerçekleşen 13. celsede ise Asahara, Tokyo metrosuna düzenlenen sarin gazı saldırısı planı hakkında aleyhine tanıklık eden müridi, Yoshihiro Inoue'nin çapraz sorgusunun engellenmesini talep etmiştir. Devamındaki celselerde de Asahara yavaş yavaş mantıklı olmayan beyanlarını tekrarlamaya başlamıştır. Bu davranışları itibarıyla duruşma salonunun düzenini bozuyor olması gerekçe gösterilerek tekrar tekrar salonu terk etmesi emredilmiştir. Nisan 1997'de 34. celsede Asahara, işlediği isnat edilen 17 suç hakkında sorgulanmak üzere kürsüye çıkarılmıştır. Tüm vakalarda önderi olduğu kültün ilgisinin olduğunu kabul etmiştir. Ancak bu vakaların 16'sında kendisinin doğrudan bir müdahalesinin olmadığını beyan etmiştir. Hatta *'Müritlerime sarin gazı saldırısını durdurmalarını emrettim'* demiştir (Wada, 2018).

Devlet tarafından atanan avukatlarının; Asahara'nın masum bir dini lider olduğunu, saldırıyı gerçekleştirenlerin ise önderlerinden bağımsız hareket eden, talimatlarla bağlı kalmayan başına buyruk üyeler olduğunu iddia ettikleri aktarılmaktadır. Buna karşılık savcılığın, Asahara'nın dini örgüt üyelerini manipüle ederek onları suç işlemeye yönlendirdiğini iddia ettikleri belirtilmektedir (Onishi, 2004).

Tokyo Bölge Mahkemesi'nde yürütülen yargılamanın son celsesinde hükmedilen cezaların kısa kararlarının okunmasının dört saat gibi uzunca bir süre boyunca devam ettiği aktarılmaktadır. Nihayetinde Shōkō Asahara'nın on üç farklı suçtan suçlu olduğuna karar verilmiş ve ölüm cezasına çarptırılmıştır (Onishi, 2004). Suçlu bulunanların bir kısmı süreli hapis cezalarını çektikten sonra serbest kalmıştır. 3 kişiye şartlı tahliye olmaksızın ömür boyu hapis cezası verilmiştir. Ancak bu kişilerden birisi hakkındaki hapis cezası, üst mahkemece ölüm cezasına çevrilmiştir. Dolayısıyla aralarında örgütün lideri Shōkō Asahara'nın da yer aldığı 13 kişi ölüm cezasına çarptırılmıştır (Takimoto, 2005).

Wada, 27 Şubat 2004'te tarihindeki karar duruşmasında Asahara'nın tepkilerini şu şekilde aktarmaktadır (Wada, 2018):

“Mahkeme Asahara’yı ölüm cezasına çarptırdı. Asahara, cezası açıklandığında, başını öne eğmiş halde sol eliyle sıkı bir yumruk yaparak tepkisiz kaldı. Yargıç temyiz prosedürlerini açıkladığında ise sanki bir itirazı varmış gibi hafifçe başını salladı ve kendi kendine usulca bir şeyler fısıldadı.”

Yargıç Shoji Ogawa’nın hükmettiği cezanın gerekçelerinden birisi ayrıca dikkat çekicidir: *'Sanık (Shōkō Asahara), başkenti yok etmeyi yerine de bir Aum ülkesi kurmayı ve hükümdarı olmayı amaçlamıştır. Bu amacına binaen Tokyo'da büyük miktarda sarin gazı salma planını tatbik etmiştir'* (Onishi, 2004).

Asahara, Temmuz 2018’de idam edildikten sonra kendisinden geriye kalan kalıntıların, aile üyelerinden kime teslim edileceği hususunda derin anlaşmazlıklar yaşanmıştır. Karısı, bir oğlu ve iki kızı bahse konu kalıntıların kendilerine bırakılması konusunda yargıya başvurmuşlardır. Neticesinde Tokyo Aile Mahkemesi’nin, kalıntıların Asahara’nın ikinci kızında kalmasına ilişkin vermiş olduğu karar, Eylül 2020’de kesinleşmiştir. Asahara’dan geriye kalanların, Aum Shinrikyō üyelerince hâlâ kutsallık arz ediyor oluşuna duyulan inanç, kalıntılara önem kazandırmaktadır. Yine bu ardılların ibadethanelerden birisine getirilmesi halinde Aum Shinrikyō’nun öğretilerini benimsemeye devam edenlerin bu ibadethaneye yoğun ilgi gösterecekleri düşüncesinin, Aum Shinrikyō ibadethanelerinin yakınlarında oturanlarda tedirginlik yarattığı aktarılmaktadır. Buna binaen Kamu Güvenliği İstihbarat Teşkilatı, vatandaşları teskin etmek adına Aum Shinrikyō tesislerinin sürekli gözlem altında tutulduğunu ve tutulmaya da devam edeceğini açıklamıştır (The Asahi Shimbun, 2021; Public Security Intelligence Agency, 2022:60).

Aum Shinrikyō resmi olarak tasfiye edilmiş olsa da öğretilerini takip eden Aleph ve Hikari no Wa adlı oluşumların günümüzde varlıklarını devam ettirdikleri belirtilmektedir (NPA, 2020). Bu örgütlere 3.2.6 başlığında detaylıca değinilmesi sebebiyle bu aşamada yalnızca bu oluşumlara karşı alınan tedbirlere ve yürütülen yasal süreçlere kısaca değinilecektir.

Kamu Güvenliği İstihbarat Teşkilatı, Aum Shinrikyō ve ardılı örgütlerle mücadele metotlarına ve mücadeleye geçmişine resmi internet sitesinde yer vermektedir. Mücadele süreci şu şekilde ilerlemiştir (PSIA, 2014):

- Aralık 1999'da, Kamu Güvenliği İstihbarat Teşkilatı, Kamu Güvenliği İnceleme Komisyonu'ndan Aleph'i gözetim altında tutmak için izin istedi.
- Ocak 2000'de Kamu Güvenliği İnceleme Komisyonu, Aleph'in yasadan doğan yükümlülüklerini yerine getirmediği gerekçesiyle örgüte disiplin cezası verilmesine karar verdi.
- Kanuna göre üç yılda bir gözden geçirilerek kaldırılması talep edilebilecek yerinde gözetim denetimi tedbirleri; gözlem süresinin yenilendiği Ocak 2003'ten bu yana Asayiş İnceleme Komisyonu tarafından her üç yılda bir aynı ceza verilmek suretiyle yenilendi.
- Ekim 2020'de Kamu Güvenliği İstihbarat Teşkilatı; Aleph'in yerinde denetimlerde direniş göstermesi, sunması gereken raporları eksik sunması ya da hiç sunmaması sebebiyle, Kamu Güvenliği İnceleme Komisyonu'ndan, örgütün 7. kez gözetim altında tutulması tedbiri için sürenin yenilenmesini talep etti.
- Ocak 2021'de Kamu Güvenliği İnceleme Komisyonu, Aleph'e ilişkin gözlem süresini üç yıl uzatmaya karar verdi. Buna göre 7. gözlem süresi 31 Ocak 2024'te sona erecek ve gerekli koşullar yine sağlanmamış olursa 8. Gözlem süresinin talep edilmesi gündeme gelebilecektir.

25 Ekim 2021'de Kamu Güvenliği İnceleme Komisyonu Genel Müdürü, denetime tâbi tutulan "Aleph"in yeterli iş birliği göstermemesi, rapor sunmaması gibi sebeplerle Kamu Güvenliği İnceleme Komisyonu'na; aralarında malvarlıklarının dondurulmasının da yer aldığı cezai yaptırımların uygulanması yönünde talepte bulunmuştur. Altı ay için uygulanması istenilen tedbirler (PSIA, 2014):

- Yeni arazi ve bina edinimi veya kiralanmasının yasaklanması,
- Örgütün yönetimindeki arazi ve binaların tamamının veya bir kısmının kullanılmasının yasaklanması,
- Yeni üye kayıtlarının askıya alınması,
- Hediye alma, bağış kabul etme vb. örgütün malvarlığının aktifini arttıracak mahiyette tasarrufta bulunmasının yasaklanması.

Bahse konu talebin incelenmesi devam ederken, Kasım 2021'de "Aleph", rapor verme süresi içinde sunmadığı Mayıs ve Ağustos aylarına ait raporlarını ve Kasım raporunu da birlikte sunmuştur. Raporların sunulmasının karşılığında da Kamu Güvenliği İnceleme Komisyonu, 19 Kasım 2021'de talebi geri çekmiştir.

Aum Shinrikyō sonrası kurulmuş olan örgütlerin üyelerinin bazı suçlara karıştığı da aktarılmaktadır. Yoga dersi vereceğinden bahisle bir iş yerini kiralayan Aleph üyesinin gerçek maksadının Aleph propagandası yapmak olduğu anlaşılınca kendisi, 'Belirli Ticari İşlemler Yasası'nı ihlalden tutuklanmıştır. Yine bir başka Aleph üyesi de konut

olarak kullanacağı iddiasıyla kiralamış olduğu apartman dairesini; aslında yeni üye kazanmak için bir üs olarak kullandığı ortaya çıkınca dolandırıcılık suçu isnadıyla tutuklanmıştır (Public Security Intelligence Agency, 2022: 62).

Kamu Güvenliği İstihbarat Teşkilatı, -tespit edebildiği kadarıyla- Aum Shinrikyō'nun mirasçısı konumundaki örgütlerin üyelerinin işlemiş oldukları suçları ve hangi suçtan cezalandırılmış ya da tutuklanmış olduklarını resmî sitesinde şu şekilde kronolojik olarak ilan etmiştir (PSIA, 2014):

- Eylül 2009- Örgüte üye kazandırmak için ruhsatsız bir güzellik salonu işletilmesi davası (Estetisyenlik Kanunu ihlali)
- Temmuz 2011- Kamu Güvenliği İstihbarat Teşkilatı tarafından icra edilen, yerinde incelemeye mukavemet gösterilmesi olayı (Ayrım Gözetmeksizin Toplu Katliam Gerçekleştiren Grupların Düzenlenmesine İlişkin Kanun'un ihlali)
- Şubat 2013- Kamu Güvenliği İnceleme Komisyonu tarafından yürütülen soruşturmanın engellenmesi (Ceza Kanunu'nun kamu görevlilerinin, görevlerini yerine getirmelerinin engellenmesini düzenleyen maddeyi ihlal)
- Temmuz 2015- Seyahat acentesi olarak tescil edilmeden kutsal yer turları adı verilen tur düzenleme vakası (Seyahat Acenteleri Kanunu'nun ihlali)
- Eylül 2016- Kamu Güvenliği İstihbarat Teşkilatı tarafından yerinde teftiş sırasında isim listesinin vb. gizlenmesi durumu (Ayrım Gözetmeksizin Toplu Katliam Gerçekleştiren Grupların Düzenlenmesine İlişkin Kanun'un ihlali)
- Ocak 2017- Bir kişinin Kamu Güvenliği İstihbarat Teşkilatı tarafından yerinde inceleme sırasında bir kamu güvenliği müfettişine eşyalarını kontrol ettirmeden tesisten ayrılması (Ayrım Gözetmeksizin Toplu Katliam Gerçekleştiren Grupların Düzenlenmesine İlişkin Kanun'un ihlali)
- Şubat 2018 – Örgüte ait bir tesis olarak kullanılacağını gizleyerek bir daire kiralanması olayı (Dolandırıcılık)
- Şubat 2020- Kamu Güvenliği İstihbarat Teşkilatı tarafından yerinde inceleme gerçekleştirilmesi esnasında bir kişisel bilgisayarın, denetimden kaçınmak amacıyla gizlenmesi olayı (Ayrım Gözetmeksizin Toplu Katliam Gerçekleştiren Grupların Düzenlenmesine İlişkin Kanun'un ihlali)
- Şubat 2020- Bir üyenin hileli olarak işsizlik maaşı aldığı bir dava (Dolandırıcılık)
- Nisan 2021- Kamu Güvenliği İnceleme Komisyonu tarafından icra edilmek istenen yerinde inceleme faaliyetinin engellenmesi (Ceza Kanunu'nun kamu görevlilerinin, görevlerini yerine getirmelerinin engellenmesini düzenleyen maddeyi ihlal)
- Mayıs 2021 – Mesken vasfındaki bir odayı, örgüt için faaliyet üssü olarak kullanılacağını gizleyerek, konut olarak kullanılacağı taahhüdüyle; emlak şirketini yanıltarak kiralamak (Dolandırıcılık).

Son olarak 2023 yılı itibarıyla yapılan açıklamalarda, Kamu Güvenliği İnceleme Komisyonu, Aleph'in ülke çapındaki yaklaşık 20 tesisinden 13'ünün kullanımını kısıtlamış; yasal olarak gerektiği şekilde yükümlülüklerini yerine getirmiyor oluşunu da gerekçe göstererek bağış toplamasını altı ay süreyle yasaklamıştır. Ayrım gözetmeksizin toplu katliam yapma ihtimalinin bulunması ve diğer suç eylemlerinde bulunma riski nedeniyle 13 Mart'ta grubun faaliyetlerinin de kısıtlanmasına karar verilmiştir. Kamu Güvenliği İstihbarat Teşkilatı'nın açıklamalarına göre Aleph'in 2023 Ocak ayı sonu itibarıyla en az 1.280 üyesinin bulunduğu belirtilmektedir. (Kyodo News, 2023).

SONUÇ

Günümüzde üzerinde uzlaşılabilmiş terör ve terörizm kavramlarından bahsedebilmek mümkün değildir. Buna rağmen çalışmada derlenmiş olan tanımlamalar doğrultusunda da görülebileceği üzere terör, en geniş tanımıyla siyasi bir hedefe ulaşabilmek adına uygulanan şiddet olarak tanımlanabilmektedir. Terörizm ise uygulanan bu siyasi şiddetin sistematik ve örgütlü şekilde icra edilmesi olarak tanımlanabilmektedir.

Terör eylemlerinin tarihi oldukça eskilere dayandırılmaktadır. Ancak terörizmin tarihsel süreç içinde farklılaştığı ve dönüştüğü de ifade edilmektedir. Bu anlamdaki ilk ayrımla terör eylemlerinin gerçekleştirilme yöntemlerinin farklılaşmasına göre geleneksel ve modern terörizm olarak bir ayrıma gidildiği görülmektedir. Geleneksel terör, hedef alınan kişinin çoğunlukla belli olması ve kullanılan silahın kitlesel bir zayıyatı hedeflememesi ile ayrıma tâbi tutulurken; modern terörizm kitlesel zayıyatın hedeflendiği ve bu amaca yönelik çoğunlukla bomba gibi kitle imha silahlarının kullanılması minvalinde tanımlanmaktadır. Nitekim günümüzde terör örgütlerinin biyolojik- kimyasal silahlarla da terör eylemi gerçekleştirebilmeleri gerekçe gösterilerek içinde bulunduğumuz dönemin post-modern terörizm olarak nitelendirilmesi gerektiğini ifade eden çalışmalar da mevcuttur. Yine ayrıma gidilen bir diğer husus da terör örgütlerinin motivasyonlarının tarihsel süreç içinde dalgalar halinde farklılaştığı yönündedir. Kısaca ifade edilebilecek haliyle; anarşist terörün ilk dalgayı, bağımsızlık yanlısı hareketlerin ikinci dalgayı, marjinal sol terörizmin üçüncü dalgayı, radikal İslamcı terörizmin de dördüncü dalgayı teşkil ettiği bir ayrıma gidildiği görülmektedir.

Saldırıda kullanılan kitle imha silahının kimyasal bir gaz oluşu ve bir terör örgütü tarafından üretilebilmiş olması terörizmde yeni bir boyuta geçilip geçilmediğini sorgulatmıştır (Rapoport D. C., 2022). Yine bu saldırı başta Japonya olmak üzere dünyanın genelinde de biyolojik ve kimyasal terör tehditlerine karşı yeni önlemler alınması hususunu öncelikli başlıklar arasında yer almaya başlamasına sebep olmuştur (Yüksel ve Erdem, 2016; NPA, 2020).

Ufak bir yoga kursu olarak faaliyetlerine başlayan Aum Shinrikyō, kendi dini öğretilerini yaymaya başlamış, asketik ritüelleri popüler hale gelmiş, medyada da yer

olarak ünlenmiştir. Giderek genişleyen yapı, dini bir kuruluş haline gelerek tüzel kişiliğe sahip olmuş ortaya çıkan yeni dini hareketler arasında sayılmaya başlanmıştır. Akabinde kendisine muhalefet eden kimselerin infaz edilmesini uygun görmeye başlayan örgüt, şiddete eğilimi nedeniyle bir kült haline dönüşmüştür. Sonrasında siyasi maksatları olmayan; cinayetlere adı karışan örgüt, bir dizi cinayet ve saldırılar sonrasında suç örgütüne dönüşmüştür. Nihayetinde örgüt Matsumoto'da bir binanın çatısından şehrin üzerine 'Water-Mach' adı verilen düzeneklerle kimyasal gaz salan ve Tokyo metrosunun, kamu binalarının da bulunduğu güzergahlarında, sarin gazlı saldırı düzenleyerek bir terör örgütüne dönüşmüştür.

Japonya, terörle mücadele eden birçok ülkenin aksine, hukuki mücadele yöntemleriyle terörle mücadele etmeyi öncelemiştir. Yaklaşık yedi yıl sürse de Aum Shinrikyō'ya ilişkin yürütülen yargılamaların, hukuktan taviz verilmeksizin, kanunlara uygun şekilde yürütülmesine imkân tanınmıştır. Aum Shinrikyō'nun 1951 tarihli Dini Kuruluşlar Kanunu'ndaki açıklardan faydalanarak terör faaliyetlerini kolaylıkla finanse edebildiğini fark eden Japon hükümeti, aynı durumların tekrar yaşanmaması adına bahse konu kanunun birçok maddesinde değişikliğe gitmiştir. İlaveten diğer hukuki regülasyonlar bakımından da ciddi ve yeni düzenlemelere gidilmiş, terörle daha etkin mücadele edilebilmesi adına Kamu Güvenliği İstihbarat Teşkilatı gibi yeni kurumlar teşkil edilmiş ve kanunlar çıkarılmıştır.

Günümüzde Aum Shinrikyō'nun aktif bir yapılanmasının bulunmayışı ve uzun süredir terör eyleminde de bulunmamış olması dolayısıyla artık bir terör tehdidi arz etmediği düşünülmektedir. Dolayısıyla bu durum hukuktan taviz vermeden de terörizmle mücadele edilebileceğine bir örnek teşkil etmektedir. Her ne kadar Japonya'nın Aum Shinrikyō ile mücadelesinde başarılı olduğu kabul edilebilecekse de bu durumun sadece örgüt bazlı kabulü daha doğru olacaktır. Nihayetinde Japonya'nın izlemiş olduğu politikaların, dini motivasyonlu terörizmle mücadelede mutlak ve sürekli başarı vaat eden bir metot olduğunu düşünmek yanlış olacaktır. Kaldı ki günümüzde Aum Shinrikyō'nun ardılı kabul edilen Aleph ve Hikari no Wa gibi dini hareketler de varlıklarını sürdürmektedir. Bu örgütlerin henüz şiddet eylemlerine kalkışmamış olmalarının altında yatan nedenlerin sosyolojik unsurlar mı yoksa devletin uygulamakta olduğu sıkı denetimler mi olduğu hususu tartışılmalıdır.

Sonuç olarak Japonya, Aum Shinrikyō özelinde değerlendirildiğinde yaptığı hatalardan ders çıkarmış, açık bulunan kanun hükümlerini revize etmiş, uzun ve yıpratıcı bir süreç neticesinde de olsa hukuktan taviz vermeden başarılı bir mücadele örneği sergilemiştir. Nitekim ABD örneğinde olduğu gibi Aum Shinrikyō, birçok ülkenin aktif terör tehditleri listesinde artık kendine yer bulamamaktadır. Yine de Japonya'nın, karşılaşılabileceği yeni dini motivasyonlu terör örgütleriyle ya da Aleph gibi ardıl dini hareketlerin terör eylemlerine girişmeleri halinde aynı başarılı mücadele politikalarını sürdürüp sürdüremeyeceği netlik arz etmemektedir. Japonya'nın terörizmle hukuki mücadelede etkin bir araç olarak kullandığı ve halk arasında 'Anti-Aum Yasası' olarak bilinen Ayrımcı Gözetimsiz Toplu Katliam Gerçekleştiren Grupların Düzenlenmesine İlişkin Kanun'un başka dini motivasyonlu terör örgütleriyle mücadelede de etkin bir araç mı olduğu yoksa Aum Shinrikyō yargılamalarında durumu kurtarabilmek adına çıkarılmış palyatif bir çözüm mü olduğu hususunu ise zaman gösterecektir.

KAYNAKÇA

- Akçadağ, E. (2010). Yumuşak Güç Japonya'nın Sert Güç Arayışları. *Bilge Strateji*, 2(3), s. 1-28.
- Aksın, A. (2000). Dini Söyleme Dayalı Terör Örgütlerinin Propagandaları Üzerine Bazı Tespitler. *1. Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu*, (s. 237-255). Elazığ.
- Akyüz, N. (1999). Dinlerin Teşekkülünde Dini Liderlerin Karizması. *Dini Araştırmalar*, 43-64.
- Albayrak, A. (2004). Terör-Din İlişkisi(zliği) Üzerine. *Dini Araştırmalar*, 291-301.
- Aleph. (1999, 12 01). *View on the Aum-related Incidents*. PR Department of Aleph: <http://english.aleph.to/pr/02.html> adresinden alındı
- Aleph 広報部. (2009, 06 23). *F A Q (ガイドライン)* . Aleph 広報部(The Public Relations of Aleph): <http://info.aleph.to/faq/> adresinden alındı
- Alparslan, M. Ş. (1983). *Kriminoloji ve Hukuk Açısından Tedhişçilik*. İstanbul: Teknik Yayınları.
- Alqithami, S., Haegele, J., & Hexmoor, H. (2014). Conceptual Modeling of Networked Organizations: The Case of AUM. B. Issac, & N. Israr (Dü) içinde, *Case Studies in Intelligent Computing Achievements and Trends* (s. 391-406). CRC Press, Taylor and Francis.
- AP News. (2022, 05 20). *US removes 5 groups from terror blacklist, retains al-Qaida*. AP News: <https://apnews.com/article/eta-al-qaida-united-states-government->

and-politics-middle-east-20a3957d42039f94fbf7b9a09b0fae30 adresinden alındı

Arı, T. (2017). *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika* (11 b.). Bursa: Alfa Akademi.

Arıboğan, D. Ü. (2007). *Terör Korku Hali*. İstanbul: Profil Yayıncılık.

Arpacı, I. (2018). Terörizm ve Cihad Üzerine Kavramsal Bir Mukayese. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(34), s. 263-294. doi:10.21550/sosbilder.332611

Asada, M. (1996). National Implementation of the Chemical Weapons Convention in Japan - Its Relevance and Irrelevance to the Tokyo Subway Incident. *The Japanese Annual Of International Law*(39), s. 19-54.

Aum Shinrikyō Suç Mağdurlarına Yardımların Ödenmesine Dair Kanun. (2008). オウム真理教犯罪被害者等を救済するための給付金の支給に関する法律. 07 26, 2023 tarihinde <https://elaws.e-gov.go.jp/document?lawid=420AC1000000080> adresinden alındı

Aum Shinrikyō'nun İflas Takibinde Devlet Alacaklarının İstisnalarına İlişkin Kanun. (1998). オウム真理教に係る破産手続における国の債権に関する特例に関する法律 . 07 26, 2023 tarihinde <https://elaws.e-gov.go.jp/document?lawid=410AC1000000045> adresinden alındı

Aydemir, S. (2006). *Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Terörizm*. Kırıkkale: Yüksek Lisans Tezi.

Aydın, A. H., & Türkoğlu, M. (2011). "Dini Motifli Terör" Kavramı. *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi. 1*, s. 163-172. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.

Ayırım Gözetmeksizin Toplu Katliam Gerçekleştiren Grupların Düzenlenmesine İlişkin Kanun . (1999). 無差別大量殺人行為を行った団体の規制に関する法律 . 07 26, 2023 tarihinde <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/4055/je> adresinden alındı

Baffelli, E. (2012). Hikari no Wa: A New Religion Recovering from Disaster. *Japanese Journal of Religious Studies*, 39(1), 29-49.

Baffelli, E. (2020). Did Aum Shinrikyō Really End? M. Stausberg, S. Write, & C. Cusack (Dü) içinde, *The Demise of Religion: How Religions End* (s. 49-66). London: Bloomsbury Academic.

Baharççek, A., & Tuncel, G. (2011). Terörle Mücadelenin Zorlukları Ve Bu Zorlukları Aşmada Farklı Bir Yaklaşım: Demokratik Mücadele Yöntemi. *Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi*, 2(2), s. 1-16.

Bakteriyolojik (Biyolojik) ve Toksin Silahların Geliştirilmesi, Üretimi ve Stoklanmasının Yasaklanmasına Dair Sözleşmenin Uygulanmasına Dair Kanun. (1982). 細菌兵器（生物兵器）及び毒素兵器の開発、生産及び貯蔵の禁止並びに廃棄に関する条約等の実施に関する法律. 26 07, 2023 tarihinde <https://elaws.e-gov.go.jp/document?lawid=357AC0000000061> adresinden alındı

Ballard, T., Pate, J., Ackerman, G., McCauley, D., & Lawson, S. (2005, 08 26). *Chronology of Aum Shinrikyo's CBW Activities*. 09 06, 2022 tarihinde James Martin Center for Nonproliferation Studies: <https://nonproliferation.org/chronology-of-aum-shinrikyos-cbw-activities/> adresinden alındı

Başeren, S. H. (2001). İnsan Hakları ve Terörizm. T. B. Birliği içinde, *İnsan Hakları ve Güvenlik* (s. 195-225). Ankara: Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Araştırma ve Uygulama Merkezi.

BBC News. (2018, 07 26). *Japonya'da sarin gazı saldırısı düzenleyen Aum Şinrikyo tarikatının 6 üyesi idam edildi*. BBC News Türkçe: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-44962237> adresinden alındı

Bechler, A. (2019, Mayıs). *The Ghosts of Aum Shinrikyô*. 08 14, 2022 tarihinde French Academic Network: <http://www.gis-reseau-asie.org/en/ghosts-aum-shinrikyo> adresinden alındı

Belirli Sırların Korunması Hakkında Kanun. (2015, 09 24). *特定秘密の保護に関する法律*. 08 30, 2022 tarihinde Japanese Law Translation: <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/ja/laws/view/2543/ja> adresinden alındı

Biçer, R. S. (2019, Kasım). Uluslararası Çatışmaların Değişen Yapısında Terörün Yeri ve Önemi Üzerine Bir İnceleme. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 18(2), s. 109-133.

- Biçer, R., & Dalkılıç, M. (2010). Dini Temalı Terör Hareketlerinin Ana Nedenleri. M. Sever, H. Cinoğlu, & O. Başbüyük (Dü) içinde, *Terörün Sosyal Psikolojisi* (s. 91-120). Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Box, M., & McCormack, G. (2004, 06 25). Terror in Japan. *The Asia-Pacific Journal*, 2(6), s. 1-17.
- Brackett, D. (1996). *Holy Terror: Armageddon in Tokyo*. New York and Tokyo: Weatherhill.
- Britannica. (2023, 05 03). *Asceticism*. 07 07, 2023 tarihinde Encyclopedia Britannica: <https://www.britannica.com/topic/asceticism> adresinden alındı
- Bromley, D. G. (2002). Dramatic Denouements. D. G. Bromley, & J. Melton (Dü) içinde, *Cults, Religion, And Violence* (s. 11-41). Cambridge University Press.
- Byman, D. (1998). The Logic of Ethnic Terrorism. *Studies in Conflict & Terrorism*, 21(2), s. 149-169.
- Campbell, C. (1972). The Cult, the Cultic Milieu and Secularization. (M. Hill, Dü.) *A Sociological Yearbook of Religion in Britain*(5), 119-136.
- Caşın, M. H. (2008). *Uluslararası Terörizm*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Cevizci, A. (1999). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Chaliand, G., & Blin, A. (2007). The Invention Of Modern Terror. G. Chaliand, & A. Blin (Dü) içinde, *The History of Terrorism From Antiquity to Al Qaeda* (s. 95-113). University of California Press.

- CIA. (2022). *The World Fact Book: Japan*. 12 27, 2022 tarihinde <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/japan/> adresinden alındı
- Claridge, D. (1996). State terrorism? Applying a definitional model. *Terrorism and Political Violence*, 8(3), s. 47-63.
- Crelinsten, R., & Schmid, A. (1992). Western responses to terrorism: A twenty-five year balance sheet. *Terrorism and Political Violence*, s. 307-340.
- Cronin, A. K. (2003). Behind the Curve Globalization and International Terrorism. *International Security*, 27(3), s. 30-58.
- Cronin, A. K. (2009). *How terrorism ends : understanding the decline and demise of terrorist campaigns*. Princeton University Press.
- Çağlar, A. (1997, 09). Terör ve Örgütlenme. *Amme İdaresi Dergisi*, 30(3), s. 119-133.
- Çetin, B. N. (2014). Propaganda Olgusu Ve Propagandanin Amerikanlaşması. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(2), s. 239-265.
- Çetin, G. Y. (2020). Sosyal Bir Olgu Olarak Hıristiyanlık ve Hinduizmde Asketizm. *MECMUA - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*(10), s. 369-394.
- Çitlioğlu, E. (2006). *Gri Tehdit Terörizm*. Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Daly , S., Parachini, J., & Rosenau, W. (2005). *Aum Shinrikyo, Al Qaeda, and the Kinshasa Reactor*. Santa Monica: Rand Corp.
- Dini Kuruluşlar Kanunu. (1948). *宗教法人法 - Shūkyōhōjinhō*. 26 07, 2023 tarihinde <https://elaws.e-gov.go.jp/document?lawid=326AC0000000126> adresinden alındı

- Dönmezer, S. (1978). Milletlerarası Tedhişçilik. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*(1-4), s. 55-70.
- Elmas, B. (2020). Hıristiyanlığın İlk Dönemlerinde Milenyalizm Meselesi. *Oksident*(2/1), 1-25.
- Enders, W., & Sandler, T. (2006). *The Political Economy of Terrorism*. New York: Cambridge University Press.
- Enders, W., Sandler, T., & Gaibullov, K. (2011). Domestic versus transnational terrorism: Data, decomposition, and dynamics. *Journal of Peace Research*, 48(3), s. 319-337.
- Erdem, O., & Özdemir, H. (2009, Güz). Terror And Terrorism: A Multi-Dimensional Evaluation. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(30), s. 266-278.
- Ergil, D. (1992). Uluslararası Terörizm. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 47(3), s. 139-143.
- Erginay, A. (1950). Yeni Japon Anayasası. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(1-2), s. 494-506.
- Ergün, K. K. (2021). Dini Kültlerde Terör Örgütüne Dönüşme Potansiyeli: Aum Shinrikyo Vakası. *Türk Savaş Çalışmaları Dergisi*(2), 196-207.
doi:<https://doi.org/10.52792/tws.989841>
- Esposito, J. L. (2015). Islam and Political Violence. *Religions*, s. 1067-1081.
- Field, A. (2009). The 'New Terrorism': Revolution or Evolution? *Political Studies Review*, 7, s. 195-207.

- Galanter, M. (1999). *Cults: Faith, Healing and Coercion* (2 b.). Oxford University Press.
- Ganor, B. (2002). Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist another Man's Freedom Fighter? *Police Practice and Research: An International Journal*, 3(4), 287-304. doi:<https://doi.org/10.1080/1561426022000032060>
- Ganor, B. (2005). *The Counter-Terrorism Puzzle: A Guide for Decision Makers*. New Brunswick: Transaction Publishers.
- Government of Canada. (2014, 11 25). *Order Recommending that Each Entity Listed as of July 23, 2004, in the Regulations Establishing a List of Entities Remain a Listed Entity*. Justice Laws Website: <https://web.archive.org/web/20141210083332/http://laws.justice.gc.ca/eng/regulations/SI-2004-155/FullText.html?pedisable=true> adresinden alındı
- Gunaratna, R. (2018, Ağustos). Aum Shinrikyo's Rise, Fall and Revival. *Counter Terrorist Trends and Analyses*, 10(8), 1-6.
- Gündüz, Ş. (2002). Hristiyanlıkta Şiddetin Meşruiyet Zemini. *İslamiyat Dergisi*, 5(1), 35-57.
- Gündüz, Ş. (2016). Din ve Şiddet Paradoksu. *Milel ve Nihal*, 13(2), 8-31.
- Güngör, U. (2019). Terörizm Stratejisi mi? Terörizmin Stratejileri mi? *Gazi Akademik Bakış*, 12(24), s. 1-17.
- Hallsell, G. (2003). *Tanrı'yı Kıyamete Zorlamak* (2 b.). (M. Acar, & H. Özmen, Çev.) Kim Yayınları.

Harman, Ö. F. (2016). Hristiyanlık ve Şiddet. F. Sancar (Dü.) içinde, *Din ve Şiddet* (s. 161-171). Ankara: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları.

Hasanov, B. (2016). Dinî Fundamentalizmi Ayakta Tutan Temel Faktörler. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(3), s. 241-258.

Heywood, A. (2022). *Küresel Siyaset* (7 b.). (N. Uslu, & H. Özdemir, Çev.) Felix Kitap.

Itabashi, I., Ogawara, M., & Leheny, D. (2002). Japan. Y. Alexander (Dü.) içinde, *Combating Terrorism: Strategies of Ten Countries* (s. 337-373). University of Michigan Press.

Japanese Law Translation. (1999, 12 07). 24 10, 2022 tarihinde 無差別大量殺人行為を行った団体の規制に関する法律(Act on the Control of Organizations Which Have Committed Acts of Indiscriminate Mass Murder): <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/ja/laws/view/4055/ja> adresinden alındı

Japonya Adalet Bakanlığı - Kamu Güvenliği İstihbarat Teşkilatı??? (tarih yok). オウム真理教. 09 17, 2022 tarihinde オウム真理教の変遷や組織概要: <https://www.moj.go.jp/psia/20140331.aum.dantai.html#overview> adresinden alındı

JFBA. (2023). *The Japanese Judicial System*. 18 07, 2023 tarihinde Japan Federation of Bar Associations: https://www.nichibenren.or.jp/en/about/judicial_system/judicial_system.html adresinden alındı

Jisho. (2022). 05 26, 2022 tarihinde jisho.org: <https://jisho.org/search/%E7%A5%9E%E4%BB%99> adresinden alındı

Jones, S., & Libicki, M. (2008). How Terrorist Groups End: Lessons for Countering al Qaeda. *How Terrorist Groups End* (s. 9-44). içinde RAND Corporation.

Jones, S., & Libicki, M. (2008). Policing and Japan's Aum Shinrikyo. *How Terrorist Groups End* (s. 45-62). içinde RAND Corporation.

Joyu, F. (2000, 01 18). *Outlook on the AUM-related Incidents and Outline of Drastic Reform*. PR Department of Aleph: <http://english.aleph.to/pr/01.html> adresinden alındı

Kanat, S., Kodaman, T., & İren, A. (2016). İnsani Güvenlik Ve Terörizmle Mücadele. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(2), s. 567-588.

Kapitan, T. (2012). Terörizm Retoriği ve Sonuçları. C. Taslaman, & T. Kapitan içinde, *'Terör'ün ve 'Cihad'ın Retoriği* (A. Tonguç, Çev., s. 60-103). İstanbul: İstanbul Yayınevi.

Karacasulu, N., & Ovalı, A. (2004). Terör: Kavramsal Çeşitlilik. *Mülkiye*, 28(243), s. 49-62.

Kartal, A. B. (2018, 06 08). Uluslararası Terörizmin Değişen Yapısı ve Terör Örgütlerinin Sosyal Medyayı Kullanması: Suriye'de DAESH ve YPG Örneği. *Güvenlik Stratejileri*, 14(27), s. 39-77.

Katzenstein, P. J. (2002, Aralık). Same war, different views: Germany, Japan, and the war on terrorism. *Current History*, 101(659), s. 427-435.

Kazan, H. (2012). Terör-Medya İlişkisi ve Medyada Terör Haberciliği. *Güvenlik Stratejileri*(24), s. 109-147.

Keleş, R., & Unsal, A. (1982). *Kent ve Siyasal Şiddet*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Kirman, M. A. (2004). Küresel Bir Sorun Olarak Din ve Şiddet. *Dini Araştırmalar Dergisi*, 315-333.

Koç, K. (2020). Ülke Tanıtımı: Japonya. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), s. 125-135.

Koncagül, İ. (2021, Mayıs). Terörizmin Unutulan Yüzü: Devlet Terörizmi. *Savunma Bilimleri Dergisi*(39), s. 323-353.

Kurt, F. (2019). Dini İstismar Eden Örgütlerin Şiddet ve Terör Konusundaki Teolojik Gerekçeleri. *Usul İslam Araştırmaları*, 31(31), 77-98.

Kuyaksil, A. (2014). Terör Örgütlerinin İdeoloji Unsuru Olarak Kullandığı Bazı Dinî Kavramlar. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*(1), s. 79-104.

Kyodo. (2014, 11 19). *Diet enacts law to freeze terrorist assets in Japan*. 07 05, 2023 tarihinde The Japan Times: <https://www.japantimes.co.jp/news/2014/11/19/national/crime-legal/diet-enacts-law-freeze-terrorist-assets-japan/> adresinden alındı

Kyodo News. (2023, 03 20). *Japan marks 28 years since AUM cult's Tokyo subway sarin attack*. 21 07, 2023 tarihinde Kyodo News: <https://english.kyodonews.net/news/2023/03/1a45f6c5a388-japan-marks-28-years-since-aum-cults-tokyo-subway-sarin->

attack.html?phrase=Aum%20Shinrikyo&words=AUM,Shinrikyo,Shinrikyo%
27s adresinden alındı

Langone, M. D. (2015). Characteristics Associated with Cultic Groups. *International Cultic Studies Association Today*, 6(3), s. 10.

Laqueur, W. (1986). Reflections on Terrorism. *Foreign Affairs*, 65(1), s. 86-100.

Laqueur, W. (1996, Eylül-Ekim). Postmodern Terrorism. *Foreign Affairs*, 75(5), s. 24-36.

Laqueur, W. (1997). *A History of Terrorism*. New York: Little, Brown & Co.

Laqueur, W. (1999). *New Terrorism: Fanaticism and the Arms of Mass Destruction*. New York: Oxford University Press.

Laqueur, W. (2002). *A History of Terrorism* (3 b.). Transaction.

Levent, S. (2016). *Japon Turancılığı*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Lifton, R. J. (1999). *Destroying the World to Save It: Aum Shinrikyo, Apocalyptic Violence, and the New Global Terrorism*. New York: Metropolitan Books.

Maekawa, M. (2004). Syncretism in Japanese New Religions : The Case of Aum Shinrikyo. *Jinbun kenkyū: Kanagawa daigaku jinbungakkaishi.*, 145-158.

Maraz, H. (2018). Fanatizm Olgusu ve Dinî Kült Yapılarda Eleştirisizliğin Eleştirisi. *Kader*, 404-432.

Martin, G. (2006). *Understanding Terrorism: Challenge, Perspectives and Issues*. London: SAGE Publications.

- Melton, J. G. (2022, 06 02). *What's the difference between a religion and a cult?*
Hopes&Fears: <http://www.hopesandfears.com/hopes/now/question/216321-religion-or-cult#:~:text=A%20religion%20belongs%20to%20the,adherents%20to%20other%20cult%20members>. adresinden alındı
- Memmedli, E. (2016). Güvenlik Tehditleri Ve Uluslararası Terörizm. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(CİEP Özel Sayısı), s. 986-996.
- Metraux, D. A. (1995, Aralık). Religious Terrorism in Japan: The Fatal Appeal of Aum Shinrikyo. *Asian Survey*, 35(12), s. 1140-1154.
- Miller, G. D. (2007). Confronting Terrorisms: Group Motivation and Successful State Policies. *Terrorism and Political Violence*, s. 331-350.
- Miyaoka, T. (1998). Terrorist crisis management in Japan: Historical development and changing response (1970–1997). *Terrorism and Political Violence*, 10(2), s. 23-52.
- Mullins, M. R. (1997). The Political and Legal Response to Aum-Related Violence in Japan A Review Article. *Japan Christian Review*, s. 37-46.
- Mutioğlu, H. (2000). Yeni Dünya Düzen(siz)liğinde Terör ve Türkiye. *I. Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu*, (s. 257-266). Elazığ.
- Muttaqien, M. (2007, Temmuz-Aralık). Japan in the Global "War on Terrorism". *Global & Strategis*, s. 151-169.

Neto, M. N. (2006). *How the Ōtsu Incident evidenced the social and political tensions of late Meiji Period?* University of Sheffield, School of East Asian Studies.

Newsome, B. (2006). Expatriate Games: Interorganizational Coordination and International Counterterrorism. *Studies in Conflict & Terrorism*, 29(1), s. 75-89.

Nippon. (2019, 09 28). *Tokyo Court Backs Extended Surveillance of Aum-Linked Group*. Nippon.com:
<https://www.nippon.com/en/news/yjj2019022801011/tokyo-court-backs-extended-surveillance-of-aum-linked-group.html> adresinden alındı

NPA. (2020). *Police of Japan*. National Police Agency.

NPA. (2020). *Police of Japan*. 06 06, 2023 tarihinde National Police Agency:
https://www.npa.go.jp/english/Police_of_Japan/2020/poj2020_full.pdf
adresinden alındı

Onishi, N. (2004, 02 28). *After 8-Year Trial in Japan, Cultist Is Sentenced to Death*. 02 22, 2023 tarihinde The New York Times:
<https://www.nytimes.com/2004/02/28/world/after-8-year-trial-in-japan-cultist-is-sentenced-to-death.html> adresinden alındı

Oxford. (2022, 06 01). *Cult*. Oxford English Dictionary:
<https://www.oed.com/view/Entry/45709?rskey=QKDdn4&result=1#eid>
adresinden alındı

Öktem, E. (2004). Uluslararası Hukukta Terörizm Tanım Sorunu ve Milli Bağımsızlık Hareketleri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi*, 3(5), 133-147.

- Önen, N. (2021, Haziran). Küresel Terörizm Kapsamında Terör Örgütlerinin Yeni Propaganda Alanı Sosyal Medya Platformları. *Anadolu Strateji Dergisi*, 3(1), s. 13-26.
- Özdemir, E., & Işık, M. (2021). Terör Örgütlerinin Medya Kullanım Pratikleri. S. Yenal içinde, *Teoriden Uygulamaya Güvenlik ve Terörizm Çalışmaları* (s. 201). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özer, Y. (2015). Terörizmle Mücadelede İstihbaratın Rolü: Kültürel İstihbarat Konsepti. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 51-80.
- Öztürk, S., & Çelik, K. (2009). Terörizmin Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkisi. *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, s. 85-106.
- Pamukoğlu, O. (2020). *Terörizm ve Hükümetler*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Pangi, R. (2002, Kasım-Aralık). Consequence Management in the 1995 Sarin Attacks on the Japanese Subway System. *Studies in Conflict and Terrorism*, 25(6), s. 421-448.
- Parlak, B., & Caner, C. (2009). *Karşılaştırmalı Siyasal ve Yönetişel Yapılar*. Aktüel Yayınları.
- Peters, T. (2022, 06 02). *What's the difference between a religion and a cult?* Hopes&Fears: <http://www.hopesandfears.com/hopes/now/question/216321-religion-or-cult#:~:text=A%20religion%20belongs%20to%20the,adherents%20to%20other%20cult%20members>. adresinden alındı

Poloni-Staudinger, L., & D. Ortvals, C. (2013). *Terrorism and Violent Conflict: Women's Agency, Leadership, and Responses*. New York: Springer.

Prime Minister's Office of Japan. (2001, 09 19). *Japan's measures in response to the simultaneous*. 07 04, 2023 tarihinde Statement by the Prime Minister: https://japan.kantei.go.jp/koizumispeech/2001/0919terosoti_e.html adresinden alındı

PSIA - 公安調査庁. (2021). *オウム真理教 (Aum Shinrikyou)*. 公安調査庁 (The Public Security Intelligence Agency): <https://www.moj.go.jp/psia/ITH/organizations/E-asia/aum.html> adresinden alındı

PSIA. (2014, 03 31). *オウム真理教*. 07 17, 2022 tarihinde オウム真理教の変遷や組織概要: <https://www.moj.go.jp/psia/20140331.aum.dantai.html> adresinden alındı

PSIA. (2021, 12 2021). *立入検査の実施結果について*. 08 28, 2022 tarihinde 公安調査庁: <https://www.moj.go.jp/psia/tachiiri20211223.html> adresinden alındı

PSIA. (2022, 09 29). *Current Status of Aum Shinrikyo*. 03 06, 2023 tarihinde PSIA-Aum Shinrikyo: <https://www.moj.go.jp/content/001331216.pdf> adresinden alındı

PSIA. (2022, 08 24). *立入検査の実施結果について*. 公安調査庁: <https://www.moj.go.jp/psia/tachiiri20220824> adresinden alındı

PSIA. (2023, 03 06). *Current Status of Aum Shinrikyo*. 03 06, 2023 tarihinde PSIA-Aum Shinrikyo: <https://www.moj.go.jp/content/001331216.pdf> adresinden alındı

Public Security Intelligence Agency. (2022, Ocak). Review and Prospects of Internal and External Situations.

Rapoport, D. C. (2004). The Four Waves of Modern Terrorism. A. Cronin, & J. Ludes (Dü) içinde, *Attacking Terrorism: Elements fo Grand Strategy* (s. 46-73). Georgetown University Press.

Rapoport, D. C. (2022). *Waves Of Global Terrorism: from 1879 to the Present*. New York: Columbia University Press.

Reader, I. (1996). *A Poisonous Cocktail? Aum Shinrikyo's Path to Violence*. NIAS Books.

Reader, I. (2007). Manufacturing the Means of Apocalypse: Aum Shinrikyo and the Acquisition of Weapons of Mass Destruction. I. Bellany (Dü.) içinde, *Terrorism and Weapons of Mass Destruction* (s. 53-80). Routledge.

Reader, I. (2013). *Religious Violence in Contemporary Japan: The Case of Aum Shinrikyo*. Routledge.

Robbins, T., & R. Hall, J. (2007). New Religious Movements and Violence. D. G. Bromley içinde, *Teaching New Religious Movements* (s. 250-254). New York: Oxford University Press.
doi:<https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195177299.003.0012>

- Rodia, T. (2019, 08 29). *Is it a cult, or a new religious movement?* Penn Today: <https://penntoday.upenn.edu/news/it-cult-or-new-religious-movement> adresinden alındı
- Rosedale, H., & Langone, M. (2015). On Using The Term Cult. *International Cultic Studies Association Today*, 6(3), s. 4-6.
- Rosenau, W. (2001). Aum Shinrikyo's Biological Weapons Program: Why Did it Fail. *Studies in Conflict & Terrorism* (s. 289-301). içinde doi:10.1080/10576100120887
- Roskin, M. G. (2019). Japonya. *Çağdaş Devlet Sistemleri Siyaset, Coğrafya, Kültür* (A. Yayla, & B. Seçilmişoğlu, Çev., s. 410-499). içinde Adres Yayınları.
- Rudin, M. R. (1980). The Cult Phenomenon: Fad or Fact. *Review of Law and Social Change*, 9(1), 17-32.
- Saul, B. (2008). *Defining 'Terrorism' to Protect Human Rights*. Sydney: The University of Sydney-Law School. <http://ssrn.com/abstract=1292059> adresinden alındı
- Schmid, A. P. (2004). Frameworks for Conceptualizing Terrorism. *Terrorism and Political Violence*(16), s. 197-221.
- Senate Government Affairs Permanent Subcommittee on Investigations. (1995, 11 31). *Global Proliferation of Weapons of Mass Destruction: A Case Study on the Aum Shinrikyo*. 1995 Congressional Reports: https://irp.fas.org/congress/1995_rpt/aum/index.html adresinden alındı

- Smith, S. A. (2015, 09 18). *All He Is Saying Is Give War a Chance*. Foreign Policy: <https://foreignpolicy.com/2015/09/18/all-he-is-saying-is-give-war-a-chance-shinzo-abe-japan/> adresinden alındı
- Southgate, E. J. (2003, Nisan). From Japan to Afghanistan: The U.S.-Japan Joint Security Relationship, the War on Terror, and the Ignominious End of the Pacifist State? *University of Pennsylvania Law Review*, 151(4), s. 1599-1638.
- Sözer, M., & Elmas, M. (2010). Terörle Mücadelede Farklı Bir Yaklaşım: Japonya Örneği. İ. Bal, & S. Özeren (Dü) içinde, *Dünyadan Örneklerle Terörle Mücadele* (s. 125-157). Ankara: USAK Yayınları.
- Stohl, M. (2006, Ocak-Haziran). The State as Terrorist: Insights and Implications. *Democracy and Security*, 2(1), s. 1-26.
- Sugishima, M. (2003, Temmuz-Eylül). Aum Shinrikyo and the Japanese Law on Bioterrorism. *Prehospital and Disaster Medicine*, 18(3), s. 179-183.
- Şen, O. (2011). *Din, Terörizm ve El-Kaide*. Ankara: Sarkaç Yayınları.
- Şen, Y. (2018). *Demokratik Toplumlarda Siyasal Şiddet ve Terörizm*. Ankara: Kilit Yayınları.
- Şimşek, M. (2016, Mart-Nisan). Terörizm: Kavramsal Bir Çalışma. *Akademik Bakış Dergisi*(54), s. 319-335.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2023). *Japonya'nın Siyasal Görünümü*. 06 16, 2023 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı: <https://www.mfa.gov.tr/japonya-siyasi-gorunumu.tr.mfa> adresinden alındı

- Takahashi, H., Keim, P., Kaufmann, A., Keys, C., Smith, K., Taniguchi, K., . . . Kurata, T. (2004, 1). Bacillus anthracis Incident, Kameido, Tokyo, 1993. *Emerging Infectious Diseases*, 10(1), s. 117-120.
- Takimoto, T. (2005). *The Ten Years of the Aum Trial*. The Japan Society for Cult Prevention and Recovery. 03 24, 2023 tarihinde alındı
- Takimoto, T. (2008, 06 02). *AUM Shinrikyo at Present*. 02 06, 2023 tarihinde 滝本コメント: <http://www.cnet-sc.ne.jp/canarium/t-comment33.htm> adresinden alındı
- Takimoto, T. (2010, 06). *オウム裁判と15年の変化*. 03 28, 2023 tarihinde 日本脱カルト協会: <http://www.jsopr.org/archives/337> adresinden alındı
- Tangör, B., & Sayın, S. (2012). Avrupa Birliği'nin Terörizmle Mücadele Stratejisi: Yeni Bir Bütünleşme Alanı Mı? *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 11(1), s. 85-118.
- Taşdemir, F. (2006). *Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi*. Ankara: USAK Yayınları.
- Taşdemir, F. (2006). *Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi*. Ankara: USAK Yayınları.
- TDK. (2022). *Güncel Türkçe Sözlük*. 08 26, 2022 tarihinde Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- TDK. (2022). *Güncel Türkçe Sözlük*. 12 10, 2022 tarihinde Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı

TDK. (2023). *Eskatologya*. 06 16, 2023 tarihinde Türk Dil Kurumu:
<https://sozluk.gov.tr/?q=Eskatoloji&aranan=> adresinden alındı

TDK. (2023). *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. 04 04, 2023 tarihinde Türk Dil Kurumu:
<https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı

The Asahi Shimbun. (2021, 7 6). *Top court: 2nd daughter gets executed Aum guru's remains*. The Asahi Shimbun: <https://www.asahi.com/ajw/articles/14388551> adresinden alındı.

The Japan Times. (2015, 01 24). *Aum successor groups to remain under surveillance for three more years*. Internet Archive Wayback Machine:
<https://web.archive.org/web/20150123223321/http://www.japantimes.co.jp/www.japantimes.co.jp/news/2015/01/24/national/crime-legal/aum-successor-groups-remain-surveillance-three-years/#.VMLMZ3bP1PY> adresinden alındı.

The Japan Times. (2017, 09 25). *Court lets Aum splinter group Hikari no Wa off surveillance but keeps Aleph in check*. Internet Archive Wayback Machine:
<https://web.archive.org/web/20170925225841/https://www.japantimes.co.jp/news/2017/09/25/national/crime-legal/court-lets-aum-splinter-group-hikari-no-wa-off-surveillance-keeps-aleph-check/> adresinden alındı.

Turan, S., & Battal, E. (2016). Yeni Dini Hareketler ve Şiddet. F. Sancar (Dü.) içinde, *Din ve Şiddet* (s. 173-192). Ankara: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları.

Türkiye Barolar Birliği. (2006). *Türkiye ve Terörizm*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları.

- Uluç, Ö. (2012). *Yeni Dini Hareketler*. İstanbul: Yarın Yayınları.
- Ünal, S. (2022). Japonya. H. Ateş (Dü.) içinde, *Karşılaştırmalı Kamu Yönetimi* (s. 491-525). Türk İdari Araştırmalar Vakfı.
- Ünsal, A. (2009). *Hristiyanların İslama Bakış Açısı (Washington DC Bölgesi Örneği) Doktora Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslami Bilimler Anabilim Dalı.
- Wada, T. (2018, 07 06). *Mysterious trial of Asahara leaves many questions unanswered*. 02 22, 2023 tarihinde The Mainichi: <https://mainichi.jp/english/articles/20180706/p2a/00m/0na/007000c> adresinden alındı.
- Wallis, R. (1984). *The Elementary Forms of the New Religious Life* (1 b.). London: Routledge. doi:<https://doi.org/10.4324/9780429399206>
- Wardlaw, G. (1989). *Political Terrorism: theory, tactics and counter-measures* (2 b.). Cambridge University Press.
- Weinberg, L., & Eubank, W. (2006). *What is Terrorism*. Chelsea House Publishers.
- Wessinger, C. (2000). 1995-Aum Shinrikyo. *How the Millennium Comes Violently From Jonestown to Heaven's Gate* (s. 120-157). içinde New York: Seven Bridges Press.
- Wikan, V. S. (2018, 11 29). *Is "One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter"?* 04 27, 2022 tarihinde E-International Relations: <https://www.e-ir.info/2018/11/29/is-one-mans-terrorist-another-mans-freedom-fighter/> adresinden alındı.

Wilkinson, G. E. (2009). *The Next Aum: Religious Violence and New Religious Movements in Twenty-First Century Japan (Doktora Tezi)*. The Graduate College of The University of Iowa.

Wilkinson, P. (1974). *Political Terrorism*. New York: Macmillan.

Yakushiji, K. (2015, 10 08). *Abe's Hollow Victory? Public Uproar over Collective Self-Defense*. The Tokyo Foundation For Policy Research: <https://www.tokyofoundation.org/research/detail.php?id=486> adresinden alındı.

Yanarışık, O. (2018). Terör Örgütlerinin Eylem Türleri. S. Z. HAKLI (Dü.) içinde, *Radikalleşme Şiddet Ve Terörizm* (s. 170-188). Ankara: Polis Akademisi Yayınları.

Yasuda, T. (2022, 03 19). *1995 sarin attack victims go online to inform, warn young people*. 09 16, 2022 tarihinde The Japan News by the Yomiuri Shimbun: <https://japannews.yomiuri.co.jp/society/general-news/20220319-12584/> adresinden alındı.

Yavuz, M. İ. (2023). Terörizmin Propagandası Suçu. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı.

Yıkıcı Faaliyetleri Önleme Kanunu. (1952). *破壊活動防止法 - Hakaikatsudōbōshihō*.
08 26, 2023 tarihinde :
<https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/4045> adresinden alındı.

Yuko, E. (2017, 09 12). *American Cult: 5 Spiritual Groups That Went Too Far*.

RollingStone: <https://www.rollingstone.com/culture/culture-lists/american-cult-5-spiritual-groups-that-went-too-far-202224/sullivanians-1957-1991-202299/> adresinden alındı.

Yüksel, O., & Erdem, R. (2016). Biyoterörizm ve Sağlık. *Hacettepe Sağlık İdaresi*

Dergisi, 19(2), s. 203-222.

EKLER

EK-1 Tablo, Aum Shinrikyō Kronolojik Liste

Tarih	Olaylar
14 Şubat 1984	"Aum Shinsen no Kai" kuruldu.
Temmuz 1987	"Aum Shinsen no Kai", " Aum Shinrikyō " olarak adını değiştirdi.
Kasım 1987	Amerika Birleşik Devletleri'nde New York şubelerini açtı.
Şubat 1989	Üye cinayeti davası Asahara'nın talimatıyla, örgütten ayrılmak isteyen bir üye iple boğulmak suretiyle infaz edildi.
Nisan 1989	Batı Almanya'da Bonn şubesi açıldı.
25 Ağustos 1989	Tokyo Yerel Yönetimi, Aum Shinrikyō'yu dini bir kuruluş olarak tescilledi.
4 Kasım 1989	Avukat Sakamoto ve ailesi cinayeti davası Asahara'nın talimatıyla örgütün üst düzey yöneticilerinden olan Murai Hideo, yanına aldığı birkaç örgüt üyesiyle birlikte; örgütü eleştiren ve örgüt aleyhinde faaliyetlerde bulunan Avukat Tsutsumi Sakamoto'nun evine gizlice girerek avukatı ve ailesini kaçırdılar, ardından öldürdüler. Olayda ölen avukat, avukatın eşi ve 1 yaşındaki oğullarının cesetleri ancak 1995 Tokyo'daki sarin saldırısından sonra yakalanan örgüt üyelerinin cinayeti ve cesetlerin bulunduğu yeri itiraf etmesiyle bulunabildi.
Şubat 1990	Grubun yöneticilerinin yirmi beş üyesinden oluşan "Hakikat Partisi" (真理党- Shinritō) adıyla, Temsilciler Meclisi genel seçimlerine aday oldular, ancak hiçbirisi Meclise girmeye hak kazanamadı.
Eylül 1992	Rusya'da Moskova şubesi açıldı.
22 Ekim 1992	Ölümcül bir virüs olan Ebola virüsünün bir örneğini almak için Asahara ve 40 örgüt üyesi Zaire'ye gitti.
Mart 1993	Sri Lanka şubesi açıldı.
9 Haziran 1993	Prens Naruhito'nun evlilik seremonisine botulinum toksin kullanılmak suretiyle saldırmaya teşebbüs edilmişse de başarılı olunamadı.
28 Haziran 1993	Tokyo'daki 'Kameido Hadisesi' grip koku olayı yaşandı. (şarbon püskürtme olayı)
Ağustos 1993	Kamiku tesisinde sarin üretim merkezi inşaatına başlandı.
Kasım 1993	Sarin gazı, örgütün biyolojik silah ürettiği tesislerin civarında havaya püskürtüldü. (Hachioji, Tokyo)
9 Mayıs 1994	Bir avukatı daha öldürmeye teşebbüs edildi. Asahara'nın talimat verdiği Tomomasa Nakagawa, grubu eleştiren

	bir avukatı öldürme planı yaptı. Avukatın aracına yerleştirilen sarin gazı düzeneği avukatın yaralanmasına sebep oldu.
27 Haziran 1994	Matsumoto şehrindeki Sarin saldırısı olayı Murai Hideo ve yanındakiler, Nagano Eyaleti'nin Matsumoto şehrindeki bir otoparkta araca yüklenmiş sarin gazı püskürtme aracı (Water-Mach) çalıştırdı ve vantilatör yardımıyla da gazın çevreye yayılması sağlandı. Bu saldırı neticesinde 8 kişi öldü ve 140 kişi yaralandı.
10 Temmuz 1994	Bir örgüt üyesinin öldürülmesi ve cesedinin ortadan kaldırılması olayı Causus olduğundan şüphelenilen bir üyeye önce işkence yapıldı. Hayatta kalması halinde örgüte zarar gelebileceği düşünülerek bir iple boğularak öldürüldü. Ardından ortadan kaldırmak amacıyla ceset, varil benzeri bir nesnenin içine koyularak mikrodalga fırınında imha edildi.
20 Eylül 1994	Ailesiyle birlikte katledilen Avukat Tsutsumi Sakamoto'nun Aum Shinrikyō tarafından öldürüldüğünü iddia eden ve bu konuda haberler yapan gazeteci Shouko Egawa, evinin içine uyurken sarin gazı püskürtülerek öldürülmeye teşebbüs edildi; ancak gazeteci olaydan yaralı olarak kurtuldu.
Kasım 1994	Tokyo Emniyet Müdürlüğü'ne girilerek sürücü ehliyet belgelerine ilişkin bilgiler çalındı.
Aralık 1994	Örgüt üyeleri, Nippon Şirketi'ne girerek lazer teknolojilerine ilişkin bilgileri çalmak istedi ancak yakalandılar. Yine tanklar ve toplar gibi silahlarla ilgili teknik belgeleri çalmak için Mitsubishi Heavy Industries'in Hiroşima'daki fabrikasına girdiler.
2 Aralık 1994	VX (Sindir Gazı) kullanarak cinayete teşebbüs olayı Asahara'nın talimatıyla hareket eden Tomomitsu Niimi, Kamiku tesisinden kaçmaya çalışan ve daha sonra kaçmak isteyen üyelere yardım eden eski bir üyeyi içinde VX ajanı bulunan bir şırınga ile öldürmeye teşebbüs etti. Bu olaydan yaralı olarak kurtulan Tadahiro Hamaguchi ise komaya girdikten 10 gün sonra hayatını kaybetti.
Aralık (sonu) 1994	Sarin üretim tesisi neredeyse tamamlandı.
20 Mart 1995	Metro Sarin Olayı Asahara'nın talimatıyla örgütün beş üst düzey yöneticisi, Tokyo'daki 5 farklı tren hattına sarin düzenekleri ile saldırdı. Tren içerisinde; sarin dolu plastik torbaları sivri uçlu şemsiyelerle delerek, sarinin havaya karışmasını sağladılar. Kaynaklara göre farklılık göstermekle birlikte 5.000-6.000 aralığında kişi sarin gazından etkilenerek yaralandı ve 12-14 aralığında kişi öldü. Japon resmi mercileri bu sayıyı 5.800'den fazla olarak bildirmektedir. (Aum Shinrikyō Suç Mağdurlarına Yardımların Ödenmesine İlişkin Kanunu'na binaen kaç kişiye yardım ödemesi yapıldığı esas alınmıştır.)
22 Mart 1995	Polis, Kamiku tesisine baskın düzenledi.
18 Nisan 1995	Moskova'daki Ostankino Bölge Mahkemesi, Aum Shinrikyō'nun Rusya'daki yapılanmasının dağıtılmasına karar verdi.

5 Mayıs 1995	<p style="text-align: center;">Shinjuku istasyonunda siyanür gazı olayı</p> <p>Yakalanmamış örgüt üyelerinin bir kısmı, örgüt hakkında yürütülen soruşturmayı sekteye uğratmak için şehir merkezindeki bir metro durağında bulunan umumi tuvalete aralarında sülfürik asidin de bulunduğu zehirli kimyasallar yerleştirerek tuvaleti kullanacak kişileri öldürmeye teşebbüs ettiler. Olayda ölen olmazken 4 kişi yaralandı.</p>
16 Mayıs 1995	<p style="text-align: center;">Tokyo'daki valilik binasına patlayıcı düzenek yerleştirilmiş posta gönderilmesi olayı</p> <p>Tokyo valisini ve valilik binasında çalışanları hedef alan bir saldırı düzenlendi. Bir kitabın içini oyarak, posta zarfının açılması halinde patlayacak bir bomba düzeneğini kitaba yerleştirerek valilik binasına postaladılar. Postayı açan valilik çalışanı, sol el parmaklarını kaybetti.</p>
16 Mayıs 1995	Asahara cinayet işlemek ve cinayete teşebbüs etmek suç isnatlarına binaen tutuklandı.
10 Temmuz 1995	Gelecekte Hikari No Wa adlı örgütü kuracak olan Joyu, Ulusal Arazi Kullanım Planlama Kanunu'nun ihlal edildiğine dair ele geçirilmiş özel belgeleri ve bu belgeler üzerinde yer alan mühürleri tahrif ettiği şüphesiyle tutuklandı.
21 Aralık 1995	Dini bir kuruluş olarak kabul edilen Aum Shinrikyō'nun tüzel kişiliğinin feshedilmesi talebinde bulunuldu.
Aralık 1995	New York şubesi kapatıldı.
28 Mart 1996	Tokyo Bölge Mahkemesi, Aum Shinrikyō'nun tüzel kişiliğinin feshedilmesine karar verdi.
Nisan 1996	Bonn ve Sri Lanka şubeleri kapatıldı.
7 Kasım 1996	Kamu Güvenliği İstihbarat Teşkilatı Genel Müdürlüğü, Yıkıcı Faaliyetlerin Önlenmesi Hakkındaki Kanun'a binaen Aum Shinrikyō'nun kapatılmasını talep etmek üzere Kamu Güvenliği İnceleme Komisyonu'na başvurdu.
31 Ocak 1997	Kamu Güvenliği İnceleme Komisyonu, Aum Shinrikyō hakkındaki tasfiye talebini reddetti.
8 Ekim 1997	ABD Dışişleri Bakanlığı, Aum Shinrikyō'yu, Yabancı Terör Örgütü (FTO) olarak tanımladı.
24 Nisan 1998	Aum Shinrikyō'nun Tasfiyesi Davalarında Devlet Alacaklarına Dair İstisnalara İlişkin Kanun adıyla özel bir kanun çıkarıldı. Yeni kanuna göre, fiziksel hasar ve can kaybı mağdurlarının tazmini, vergi tahsilatı gibi ulusal taleplerden daha öncelikli hale geldi. Diğer bir deyişle bu kanunun çıkarılmasında amaç; Devletin Aum Shinrikyō'nun vergi borçlarını almadan evvel mağdurların alacaklarının karşılanmasını sağlamaktı.
Eylül 1999	Aum Shinrikyō, eylemsizlik kararı aldığını ilan etti.
3 Aralık 1999	<i>"Ayrım Gözetmeksizin Toplu Katliam Gerçekleştiren Grupların Düzenlenmesine İlişkin Kanun"</i> kabul edildi. (Aynı ayın 27'sinde yürürlüğe girdi.)

	<i>"Belirli Müflis Şirketlerin İflas Malını Oluşturan Malvarlıklarının Geri Kazanımına İlişkin Özel Kanun"</i> kabul edildi. Bu kanun ile müflis tüzel kişilerin iflas sonrası varlıklarından, devletin tazminat alabilmesine imkan tanınmış oldu.
27 Aralık 1999	Kamu Güvenliği İstihbarat Teşkilatı Genel Müdürü, Kamu Güvenliği İnceleme Komisyonu'ndan örgütün " <i>Ayırım Gözetmeksizin Toplu Katliam Gerçekleştiren Grupların Düzenlenmesine İlişkin Kanun</i> " kapsamında incelenmesini talep etti.
29 Aralık 1999	Joyu, Hiroşima hapisanesinden tahliye edildi.
28 Ocak 2000	Kamu Güvenliği İnceleme Komisyonu, örgütün 3 yıl süreyle gözlem altında tutulmasına karar verdi.
4 Şubat 2000	"Aum Shinrikyō" adını "Dini Organizasyon Aleph" olarak değiştirdi.
1 Temmuz 2000	Rus örgüt üyelerinin yasaya aykırı şekilde silah bulundurmaktan tutuklanmaları (Sigachev Olayı) Asahara'yı haptisten kaçırmak amacıyla Japonya'da bir dizi terör saldırısı ve bombalama eylemi planlayan, aralarında Sigachev'in de bulunduğu üç Rus Aum Shinrikyō üyesi, Rusya Federal Güvenlik Servisi (FSB) tarafından yasadışı silah bulundurma iddiasıyla yakalanarak tutuklandı.
23 Ocak 2002	Vladivostok'ta bulunan Rus Mahkemesi, bu eylemlerin planlayıcısı olarak gördüğü Sigachev'i ve beraberindekileri hapis cezasına çarptırdı. (Dmitry Sigachev için 8 yıl hapis cezasına hükmedildi.)
30 Ocak 2002	Joyu, 'Dini Organizasyon Aleph'in başına geçti.
2 Mayıs 2002	Avrupa Birliği (AB), terörle mücadele uygulamaları doğrultusunda Aum Shinrikyō'yu varlıkları dondurulan terör örgütleri arasına aldı.
10 Aralık 2002	Kanada Hükümeti, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1373 sayılı kararına dayanarak Terörle Mücadele Kanunu kapsamında bir 'Terör Örgütleri Listesi' oluşturmuş ve Aum Shinrikyō'yu 'belirlenmiş terör örgütü' olarak tanımlamış, bu örgüte yönelik fonların ve varlıkların dondurulması gibi yaptırımlar uygulamıştır.
23 Ocak 2003	Kamu Güvenliği İnceleme Komisyonu, Aum Shinrikyō'nun denetim altında tutulmasına ilişkin sürenin yenilenmesine karar verdi.
2 Temmuz 2003	Avustralya hükümeti, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1373 sayılı kararı doğrultusunda Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin Terörizm ve Varlık İşlemlerine İlişkin 2002 Kuralları'nı, yürürlüğe koydu ve Aum Shinrikyō'nun fon ve varlıklarını dondurma kararı aldı.
27 Şubat 2004	Asahara ölüm cezasına çaptırıldı. (Tokyo Bölge Mahkemesi)
23 Ocak 2006	Kamu Güvenliği İnceleme Komisyonu, örgütün denetim altında tutulmasına ilişkin sürenin yenilenmesine karar verdi. (İkinci kez)
15 Eylül 2006	Asahara'nın ölüm cezası, üst mahkemece onaylandı.

17 Kasım 2006	Kazakistan'daki Astana Şehir Mahkemesi, Aum Shinrikyō'yu terör örgütü olarak kabul etti ve Aum Shinrikyō'nun Kazakistan'daki faaliyetlerini yasakladı.
8 Mart 2007	Aralarında Joyu'nun da bulunduğu 65 üye, dini organizasyon Aleph'ten ayrıldıklarını açıkladılar.
7 Mayıs 2007	Joyu ve beraberindekiler "Hikari no Wa"yı kurduklarını ilan ettiler.
14 Nisan 2008	Avustralya hükümeti, 2002 Düzenlemelerini yürürlükten kaldırdı ve Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin Varlık İşlemlerine ilişkin 2008 Düzenlemelerini yürürlüğe koydu ve Aum Shinrikyō'ya ilişkin olarak uygulamakta olduğu varlık dondurma önlemlerini uygulamaya devam etti.
20 Mayıs 2008	"Dini Organizasyon Aleph" in adı "Aleph" olarak değiştirildi.
23 Ocak 2012	Kamu Güvenliği İnceleme Komisyonu, örgütün denetim altında tutulmasına ilişkin sürenin yenilenmesine karar verdi. (Dördüncü kez)
15 Haziran 2012	Tokyo Polis Departmanı, metrodaki sarın saldırısına karıştığı için özel arananlar listesinde bulunan Katsuya Takahashi'yi yakaladı.
23 Ocak 2015	Kamu Güvenliği İnceleme Komisyonu, örgütün denetim altında tutulmasına ilişkin sürenin yenilenmesine karar verdi. (Beşinci kez)
Ocak 2015 civarında	'Yamada ve arkadaşlarının grubu (Yamadara no Shudan)', 'Aleph'ten ayrılarak faaliyetlerine başladı.
20 Eylül 2016	Rusya Federasyonu Yüksek Mahkemesi, Aum Shinrikyō'yu terör örgütü olarak tanıdı ve Aum Shinrikyō'nun ülkedeki faaliyetlerini yasakladı.
22 Ocak 2018	Kamu Güvenliği İnceleme Komisyonu, örgütün denetim altında tutulmasına ilişkin sürenin yenilenmesine karar verdi. (Altıncı kez)
26 Ocak 2018	Katsuya Takahashi'nin ömür boyu hapis cezası Yüksek Mahkeme tarafından onaylandı. Aum Shinrikyō ile ilgili yargılama da böylelikle sona ermiş oldu.
1 Mayıs 2018	Rus güvenlik güçleri, Rusya Federasyonu'nda seminer düzenlediği gerekçesiyle Aum Shinrikyō üyesi olan bir Rus vatandaşı gözaltına aldı.
26 Temmuz 2018	Aum Shinrikyō ile ilgili davalarda ölüm cezasına çarptırılan 13 kişiden geri kalan altı üye hakkındaki ölüm cezası da infaz edildi.
26 Kasım 2020	Rusya Federasyonu Askeri Mahkemesi, seminer düzenleyen Rus Aum Shinrikyō üyesini, terörizmi desteklemek ve diğer suçlardan dolayı 15 yıl hapis cezasına mahkûm etti.
6 Ocak 2021	Kamu Güvenliği İnceleme Komisyonu, örgütün denetim altında tutulmasına ilişkin sürenin yenilenmesine karar verdi. (Yedinci kez)
20 Mayıs 2022	ABD Dışişleri Bakanlığı, Aum Shinrikyō'yu Yabancı Terör Örgütleri listesinden çıkardı.

Kaynak: Ek-1 Tablo, aşağıda belirtilen kaynaklardan faydalanılarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur:

- 立入検査の実施結果について (PSIA, 2021).
- AUM Shinrikyo at Present (Takimoto, 2008).
- Global Proliferation of Weapons of Mass Destruction: A Case Study on the Aum Shinrikyo (Senate Government Affairs Permanent Subcommittee on Investigations, 1995).
- Chronology of Aum Shinrikyo's CBW Activities (Ballard, T., Pate, J., Ackerman, G., McCauley, D., & Lawson, S., 2005).